

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De institutis coenobiorum

Cassianus, Johannes

[Basel], nach Sept. 1485

[Septem alias collationes]

[urn:nbn:de:bsz:31-306702](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-306702)

Incipit prefatio cassiani in se-
ptem alias collationes.

*Emulatio per se non dicitur
animo*

Quoniam vir-
tutem perfectionis ve-
stre qua velut magis
quedam lumina
in hoc mundo admi-
rabili claritate ful-
getis etiam multi sanctorum qui vobis eru-
diuntur exemplo vix queant emulari. tamen
vos o sancti fratres honorate et euberi.
tanta illorum sublimium virorum a quibus pri-
ma anachoreseos instituta suscepimus
laude flammam. ut vnus quidem ve-
strum ingenti fratrum cenobio presides
aggregationem suam quam quotidiano sancte
conuersationis vestre docet intuitu. illorum
quod patrum preceptis optet insitui. alter vero
ut etiam corporali eorum edificaret. aspe-
ctu egyptum penetrare voluerit. ut hanc quam
si frigoris gallicani rigore torpentem. pu-
ciam derelinquens ad illas quas solius iusticie
proximum respicit terras. maturum fructum fru-
ctibus redundantes. velut turtur castissi-
mus transuolaret. necessario sibi mibi vir-
tus charitatis extorsit. ut vni desiderio
alteri etiam labori consulens. tam abruptum
scribendi periculum non vitaret. dum modo
et post apud filios adderet auctoritas. et
secundo tam piculose navigationis necessi-
tas temeret. Proinde quod fidei vestre atque
feruori. nec illa instituta cenobiorum que xij
libellis ad beate memorie episcopi cassiani
quo potuimus sermone conscripsimus
nec decem collationes in scythiote be-
remo comorantium patrum quas precipienti-
bus sanctis elladio et leontio episcopis vtriusque
que digessimus. satisfacere potuerunt. nunc
etiam ut itineris vestri ratio et ordo cognosca-
tur. trium in alia heremo consistentium quas
primos vidimus patrum septem collationes
pari conscriptas stilo vobis credidi con-
secrandas. quibus ea que de perfectione in-
preteritis opusculis nostris obscuris for-
sitan comprehensa vel pretermissa sunt sup-
pleantur. Si vero sanctam studij vestri si-
tim etiam hec fatiare non quierint. septem

alię collationes que ad sanctos qui in
stoechadibus consistunt insulis emitten-
te sunt fratres desiderium ut arbitror ve-
stri ardoris explebunt. **Explicit prefatio**
Incipiunt capitula colla-
tionis prime abbatis cheremo-
nis de perfectione. **Cap. primum**
Quod descriptio thebesios oppidi.
iij Descriptio archiepis.
iij Descriptio heremi qui morabatur
cheremone nesteros et ioseph
v De abbate cheremone et excusa-
tione eius super postulata doctrina
vi De responsione nostra contra ex-
culationem eius.
vij **Propositio** abbatis cheremonis
quod tribus modis vicia vincant
viii Quibus gradibus ad sublimitatem
charitatis possit ascendere et que
sit in ea stabilitas
ix **Quantum** excellant qui per charita-
tis affectum declinant a vitijs
x **Quod** charitas non solum de seruis fi-
lios faciat. sed etiam imagines
dei ac similitudinem conferat.
xi **Quod** perfectio charitatis sit pro ini-
micis orare et quo iudicio ani-
ma necdum purgata noscat
xii **Interrogatio** cur affectum timo-
ris et spei dixerit imperfectum
xiii **Responsio** de diuinitate perfectionum
xiiii **De** timore qui charitatem magni-
tudine generatur.
xv **Interrogatio** de consummatione
castitatis.
xvi **Dilatio** expositiois postulate.
Explicit capitula. Incipit
collatio prima abbatis Chere-
monis de perfectione. Cap. i.
Quoniam in cenobio
syrie persistentes per prima
fidei rudimenta succedentibus
aliquatenus incrementum. maio-
rem perfectionis desiderare gratiam cepisse
mus. statuimus confestim egyptum petere
ac remotissima etiam thebaydos heremo
penetrata. sanctorum plurimos quorum

Collatio XI cheremonis de perfectōe

gloriam fama p̄ vniversa diffuderat. si non emulādi saltem agnoscendi studio inuisere. Igitur ad oppidum egipti cui thennesus nomen est emensa nauigatio ne puenimus. Cuius accole ita vel mari vel stagnis salis vndiq̄ circūluunt. vt soliquia terra deest negociationibus dediti opes atq̄ substantiā nauali commercio parēt. ita vt edificijs cum voluerint extruendis terra non suppetat. nisi de longinquo nauigijs apportetur.

De episcopo archebio. Cap. ij.

Ubi cum aduenientibus nobis fauens desiderijs nostris diuinitas beatissimi atq̄ p̄cipui v̄ri archebij episcopi prestiterit aduentum. qui raptus de anachoretaz cētū. rep̄ns panephis oppido dat. tanta districtio ne omni euo suo p̄positum solitudis custodiuit. vt nihil de p̄terite humilitate te noze laxauerit. aut de adiecto sibi honore blanditus sit. Non enim tanq̄ ydoneum se ad istud officium testabat ascitum. sed velut indignum ab illa anachoretos disciplina querebatur expulsus. eo q̄ triginta et septem annis in eadem cōmoratus. ad puritatem tante p̄fessionis nequa q̄ puenire potuisset. Sic igitur cum in supradicta thenneso quo euz eligēdi illuc ep̄i causa p̄duxerat. pie nos atq̄ humanissime suscepisset. agnito de siderio nostro quo sanctos patres etiaz in vltioribus egipti partibus inq̄rere de siderabamus. Venite inquit et videte v̄terim senes haud longe a nostro monasterio consistētes. quoz zita et antiq̄tas in corporibus iam curuatis. et sanctitas in ip̄o etiam fulget aspectu. vt vel sola contemplatio eoz magnā intuētibus possit conferre doctrinam. a quibus id qd̄ ego amissum doleo. quodq̄ tradere iam p̄ditum nequeo. non tam v̄bis q̄ ip̄o sancte vite discat̄ exēplo. Credo aut̄ inopiā meā hoc studio aliq̄ten⁹ subleuandā. si inq̄rentibus vobis illā euangelicā margaritam quā ip̄e nō habeo saltem. puidero v̄bi eam cōmodius comparetis.

Descriptio heremi in qua comorabatur cheremo nesteros et ioseph. Cap. iij.

Sumpto ita q̄ baculo et pera. vt illic cunctis viam ingrediētibus mōachis mozis est. ad ciuitatem nos suaz. id est panephisum itingris dax ip̄e perduxit. Cuius terras immo etiam contigue regionis plurimam partem quondam opulentissimā. siquidem ex ea cuncta vt fama est in regios c̄bos subministrabantur. repentino terremoto excussum. mare transgressis limitibus occupauit. atq̄ ita collapsis ferme oibus vicis opimas olim terras salis paludibus sup̄texit. vt illud qd̄ in psalmo sp̄iali ter decantat. Posuit flumina in desertum. et exitus aquarum int̄sitim. terram fructiferam in salisuginem a malicia inhabitantū in ea. Scdm̄ litteram de illa putent regione predictum. In his igitur locis multa in hunc modum oppida eminentioribus tumul̄ collocata. fugatis habitatoribus eluies illa velut in sulcas fecit. que desiderata m̄ fecerunt sanctis solitudinem p̄bent. i quibus tres senes. id est cheremon nesteros et ioseph anachorete antiquissimi consistebant. **De abbate cheremone et excusa tōne eius sup̄ postulata doctrina. Cap. iij.**

Itaq̄ bt̄us archebi⁹ p̄mū nos p̄ducere ad cheremonē maluit. q̄ et mōasterio ei⁹ p̄pior et duobus alijs p̄uention⁹ esset etate. Nā cū centenariū vite annū sp̄ū tm̄ alacer excessisset. ita doct̄ sum ei⁹ tēpis fuerat vetustate atq̄ orationū iugitate curuatu. vt q̄si i p̄menā redact⁹ infantia. submissis ac p̄tentē terraten⁹ manibus p̄grederet. Qui⁹ igit̄ et vultū mirabile et incessū pie itaētes. si qd̄ defectū mortificatisq̄ iā oibus mēbris. neq̄q̄ celsuraz p̄terite districtio nis amiserat. cū h̄monē atq̄ doct̄nā sapientie p̄scere. ac desiderū tm̄ sp̄ialiū i stitutiōnū cām fu ille aduēt⁹ n̄ri. prestare mur. grauiē ille suspiras. Quid vob̄ ait

Collatio XI abbatis Cheremonis

possit conferre doctrinam cum imbecillitas senectutis ut rigorem pristinum relaxaverit ita loquendi quod ademit fiduciam. Quae admodum enim docere presumam quod ipse non facio, aut alium in eo instruam quod me iam vel minus vel tepidius exercere cognosco. Ob quam rem nullum iuniorum mihi in hac usque etate cohabitare permisi ne exemplo meo alterius districtio laxaretur. Nunquam enim erit efficax institutio auctoritas nisi eam effectu operis sui cordi affixerit audientis.

De responsione nostra contra excusationem eius. Cap. v.

Hec nos non mediocri confusione compuncti ita respondimus. Licet sufficere nobis ad omnem instructionem debeat, vel loci istius difficultas, vel ipsa etiam solitaria adhuc vita, quam iuventus quod robusta vir possit tolerare, que nos etiam te tacente, satis abundeque instruat atque compungunt, rogamus tamen ut taciturnitate paululum pretermittas, ea nobis potius dignanter infundas, pro qua hanc quam videmus in te virtutem non tam imitatione complecti quam admiratione possimus. Nam etiam si revelatus tibi temporis noster impetrare id quod expetimus non meretur, debet hoc saltem labor tanti itineris obtinere quod huc de terribilemici cenobii rudimentis institutionis vestre desiderio et profectus nostri amore propinquamus.

Propositio abbatis cheremonis quibus modis vicia vincantur. Cap. vi.

Nunc beatus Cheremon. Tria sunt inquit que faciunt homines a viciis temperare, id est aut metus gehenne siue presentium legum, aut spes atque desiderium regni celorum, aut affectus boni ipsius amorque virtutum. Nam timor ita mali contagium legitur execrari, timor domini odit malitiam. Spes etiam vicio omnium excludit incursum. Non enim delinquent omnes qui sperant in eum. Amor quod ruinam non metuit peccatorum,

quod charitas nunquam cadit. Et iterum. Charitas operit multitudinem peccatorum. Et idcirco beatus apostolus omnem salutem summam in istarum trium virtutum consummatione concludens. Nunc inquit manent fides, spes, charitas, tria hec. Fides namque est que futuri iudicii ac suppliciorum metu viciozum facit contagia declinare. Spes que mentem nostram de presentibus auocans vniuersas corporum voluptates celestium promissionum expectatione continet. Charitas que nos ad amorem christi et spiritualium virtutum fructum mentis ardore succendens, quicquid illis contrarium est toto facit odio detestari. Que tria licet ad unum finem tendere videantur, prouocant enim nos a rebus illicitis abstinere, magnis tamen excellentie sue gradibus ab invicem disparant. Duo namque superiora proprie hominum sunt eorum qui ad profectum tendentes nec dum affectum concepere virtutum. Tertium specialiter dei est et eorum qui in se imaginem dei ac similitudinem receperunt. Ille namque solus ea que bona sunt nullo metu nulla remuneratiois gratia prouocante, sed solo bonitatis affectu operatur. Omnia enim ut ait salomon operatus est dominus propter semetipsum. Suenamque bonitatis obtentu omnem bonorum copiam dignis indignisque largitur, quod nec fatigari iniuriis potest nec iniquitatibus hominum passibiliter prouocari, semper se manens perfecta bonitas immutabilisque natura. Quibus gradibus ad sublimitatem charitatis possit ascendi, et que sit in ea stabilitas.

Quis igitur ad perfectionem tendit, de illo primo timoris gradu quem proprie diximus esse seruilem, de quo dicitur. Cum omnia feceritis, dicite quia serui inutiles sumus. Ad altiozem spiritus tramitem gradu proficiente conscendet, qui iam non seruo sed mercenario comparatur, quia mercedem retributionis expectat, et quasi de peccatorum absolutione et penali timore securus ac bonorum sibi operum conscius, licet placitum

De perfectione

premiū videatur expetere. tñ ad affectū illū filij q̄ de paterne indulgentie liberalitate p̄fides. om̄ia que patris sunt sua esse nō ambigit. puenire non potuit. Ad quem etiā ille p̄dignus. qui cū substantia patris etiā filij nomen amiserat. aspirare non audeat dicēs. Jam nō sum dignus vocari filius tuus. fac me sicut vnū de mercenarijs tuis. Post illas enī porcorum siliquas quarum ei satietas negabatur. id est vitiorum sordidos cibos. quia in semetip̄m reuersus et salutari timore compunctus. immūdiam porcorum horreiciā ceperat. ac dire famis supplicia formidabat. velut iam seruus effectus etiā mercenarij statum de merce etiam cogitans concupiscit ac dicit. Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus. et ego hic fame peo. Reuertar ergo ad patrem meum. et dicā illi. Pater. peccaui in celum et coram te iam non sum dignus vocari filiū tuum. fac me sicut vnū de mercenarijs tuis.

Quantum excellant qui p̄ charitatis affectum declinant a vitijs.

Lap. viij.

Ed ad istam humilis penitentie vocem in occursum eius pater p̄siliens. maiore q̄ amissa fuerat pietate suscepit. enīq̄ non contentus minora concedere. vtroq̄ gradu sine dilatione transcurso. p̄stine filiorum restituit dignitati. Festinandum p̄inde etiā nobis est. vt ad tertium filiorum gradum qui omnia que patris sunt sua esse credunt p̄ indissolubilem charitatis gratiam conscendentes. celestis illi patris imaginem ac similitudinem recipere mereamur. et ad imitationem veri illius filij proclamare possimus. Omnia que habet pater mea sunt. Quod etiā de nobis beatus apostolus p̄fetur dicens. Omnia vestra sunt. sine paulo. sine apollo. sine cephas. sine mundus. sine vita. siue mors. siue p̄sentia. siue futura. omnia vestra sunt. Ad quam similitudinē etiā saluatoris p̄cepta nos puocant. Estote

inquit et vos perfecti sicut et pater vester celestis p̄fectus est. In illis enim nonnū. q̄ solet interrumpi bonitatis affectus. cū aliquo vel tempore vel leticia vel oblectatione vigor animi relaxat. aut metu ad p̄sens gehenne aut desiderij subtrahit futurorum. Et est q̄dem in illis gradus cuiusdam p̄fectus imbuens nos. vt dū vel penarū metu vel premiorū spe incipimus vicia declinare. ad charitatis gradum transire possimus. q̄ timor inquit non est in charitate. sed p̄fecta charitas foras mittit timorem. qm̄ timor penam habet. Qui autem timet non est p̄fectus in charitate. Nos ergo diligamus. q̄a de prior dilexit nos. Non ergo aliter ad illam veram p̄fectionem conscendere poterimus. nisi quemadmodum nullius alterius nisi nostre salutis gratia. prior nos ille dilexit. ita cum nos q̄ nulli aliterius rei nisi sui tantū amoris dilexerimus obtentu. Nobis nobis studēdū est vt de timore ad spem. de spe ad charitatem dei. vel ipsarum virtutū amorē. p̄fecto mentis cōscendamur ardore. vt transmigrantes in affectum boni ipsius immobiliter. quantū humane possibile est nature quod bonum est retentemus.

¶ Charitas non solum de seruis filios faciat sed etiā imaginem dei ac similitudinē cōferat

¶ Altum nanq̄ differt. **L. ix.**
¶ Inter eum qui metu gehenne vel spe retributionis future vicioꝝ in se extinguit incendia. et eum qui diuine charitatis affectu ipsam maliciam et immundiciam perborrescit. ac puritatē possidet bonum amore tantū et desiderio castitatē. nec iam remunerationē future. p̄missionis aspiciens. sed p̄sentis boni delectatus conscientia agit om̄ia. nec contemplatione penarū sed delectatiōe virtutum. **¶** Hic nanq̄ status nec submotis cunctorū hominū testimonijs abuti occasione peccati. nec occultē cogitationū violari oblectationibus potest. dum affectum virtutis ipsius medullitus reti-

Collatio XI abbatis Eheremonis

nens quicquid illi contrarium est non solum corde non recipit. verum etiam summo detestatur horrore. Aliud namque est presenti bono quicquam delectatum. odio habere vicioz carnis ve contagia. aliud future remunerationis intuitu illicitas concupiscentias refricare. aliud quod est presens metere detrimentum. et aliud futurum formidare supplicium. Postremo multo maius est. propter bonum ipsum a bono nolle discedere. quam propter metum mali malis non prestare consensum. In illo enim voluntarium bonum est. in isto vero velut coactum et tamquam nolenti violententer extortum. vel metu supplicij vel cupiditate premiorum. Nam qui timoris obtenta a viciorum abstinet blandimentis. adempto timoris obstaculo rursus ad illud quod diligit reuertetur. et ob id nec stabilitatem boni iugiter obtinebit. sed nec ab impugnatione quidem aliquam requiescet. quia nec firmam ac perpetuam pacem castimonie possidebit. Ubi est enim inquietudo bellorum. non possunt non etiam vulnerum interuenire discrimina. Necesse est enim quicquam in conflictu situm. quous bellator sit ac fortiter dimicet et letalia adversarij vulnera frequenter infligat. nonnumquam tamen hostili mucrone perstringi. Qui vero superata impugnatione viciorum pacis iam securitate perfruitur. et transit in ipsius virtutis affectum. iugem statum illius boni cuius iam totus est retentabit. quia damnum in time castitatis nihil credit esse damnosius. Nec enim carius ac preciosius quicquam presenti indicat puritate cui pena gravis est. vel virtutum preciosa transgressio. vel ipsius vicij virulenta contagio. Huic inquam nec reverentia humane presentie quod quod adijciet honestatis. nec minuet solitudo. sed ubique secum semper circumferens arbitram non solum actuum sed etiam cogitationum suarum conscientiam. illi potissimum studere contendit. quem nec circumveniri nec falli. nec subterfugere se posse cognoscit.

¶ Perfectio charitatis fit. p inimicis orare. et quo iudicio anima nec dum purgata noscatur.

Capitulum x.

¶ **Q**uem statum si quis de adiutorio dei non de studij sui labore presumens meruerit possidere. de conditione servili in quod timor est. et mercennaria spei cupiditate in qua non tam bonitas largientis quam premium retributionis appetitur. in adoptionem incipiet transire filioz. ubi iam non timor. non cupiditas sed illa charitas que nunquam cadit iugiter perseverat. De quo timore et charitate quodam increpans dominus quid cuius persone conveniret ostendit. Filius honorat patrem. et servus dominum suum timet. Et si pater ego sum. ubi est honor meus. Et si dominus ego sum. ubi est timor meus. Necesse est enim eum timere qui servus est. quia servus sciens voluntatem domini sui et non faciens digne vapulabit plagis multis. Per hanc itaque charitatem quisquis ad imaginem dei similitudinemque pervenerit. bono iam propter boni ipsius delectabilem voluntatem. ac similem quodammodo possidens patientie ac lenitatis affectu. nullis deinceps peccantium vicijs irascetur. sed veniam potius infirmitatibus eorum condoles atque compatiens implorabit. seque reminiscens tam diu similitudinem passionum stimulis impugnatum. donec misericordie domini saluaretur. nec suo erutus studio ab impugnatione carnali. sed dei protectione saluatum. non iracundiam sed misericordiam errantibus intelliget impendendam. illum versiculum ad deum cum omni cordis tranquillitate decantans. Tu dirupisti vincula mea. tibi sacrificabo hostiam laudis. Et nisi quia dominus adiunxit me. paulominus habitauerat in inferno anima mea. Et in hac mentis humilitate consistens. poterit etiam evangelicum illud perfectionis explere mandatum. Diligite inimicos vestros. et benefacite his qui oderunt vos. et orate pro persecutoribus et calumniatoribus vos. et ita ad il

De perfectione

lud premiū quod subiungit merebitur
peruenire per quod nō solum imagines
dei et similitudinem preferamus. verum
etiam filij dei nuncupemur. vt siq̄ inquit
filij patris vestri qui in celis est. qui solē
suum oriri facit super bonos et malos. et
pluit super iustos et iniustos. Quem af-
fectum beatus iohannes assecutum se es-
se cognoscens ait. **At** fiduciam habea-
mus i die iudicij. quia sicut ille est et nos
sumus in hoc mundo. In quo enī infir-
ma et fragilis humana natura esse sicut
ille est potest nisi se i bonos et malos iustos
et iniustos ad imitationem dei placida
semper sui cordis extenderit charitate.
Et vt bonum propter boni ipsius operetur
affectus. pueniens ad illam veram adop-
tionem filioꝝ dei. de qua ides bñs apls
ita pronūciat. **Omnis** q̄ natus est ex deo
peccatū non facit. quia semē ipsius in eo
est. et non potest peccare. qm̄ ex deo natus
est. **Et iterum.** Scimus q̄ omnis q̄ natus
est ex deo non peccat. sed generatio
dei conseruat eum et malignus non tan-
git eum. **Quod** intelligendum est nō de
omni genere peccatorū. sed de capitali-
bus tantū criminibus dici. **A** quibus se
quisq̄ extrahere atq̄ emundare nolue-
rit. p̄ illo in alio loco p̄dictus a postol⁹
ne orari quidem debere pronūciat. **Qui**
scit in quiens fratrem suum peccare pec-
catum non ad mortem. petat et dabitur
ei vita peccati non ad mortem. **Est** pec-
catum ad mortem. non p̄ illo dico vt ro-
get quis. **Ceterū** de illis que pronūcian-
tur non esse ad mortem. a quibus etiam
ibi qui fideliter christo deseruiunt. quā-
talibet semetip̄os circūsp̄ctione custo-
diant. immunes esse non possunt. ita di-
citur. **Si** dixerimus quoniā peccatum
non habemus ipsi nos seducimus et ve-
ritas in nobis non est. **Et iterum** **Si** di-
xerimus quia nō peccauimus. mendacē
facimus eum. et verbum eius non est in
nobis. **Impossibile** nanq̄ est quemlibet
sanctorū non in istis minutis que per ser-
monem. per cogitationem. per ignoran-

tiam. per obliuionem. per necessitatem. per
voluntatem. per obreptionem. admittun-
tur incurere. **Quę** licet ab illo peccato
quod ad mortem esse dicitur aliena sint
culpa tamen ac reprehensione carere nō
possunt. **Cum** ergo quis hunc que p̄-
diximus bonitatis affectum et imitatio-
nem dei fuerit assecutus. tunc viscerib⁹
dominice loganimitatis indutus p̄ per-
secutoribus quoq̄ suis orabit similiter
dicens. **Pater** ignosce eis. non eī sciunt
quid faciunt. **Ceterum** euidentis indicij
est anime. nec dum vitorū fecibus eliq̄-
te in criminibus alienis non affectu mi-
sericordię cōdoleat. sed rigidam iudicā-
tis tenere censuram. **Nam** quemadmo-
dum p̄fectionem cordis poterit obtine-
re is qui non habet illud quod apostol⁹
plenu dinem legis consummare posse si-
gnauit. **Alterutrū** in quib⁹ onera vestra
portate. et sic implebitis legem christi. s;̄
nec illam virtutem possidet charitatis.
que non irritatur. non inflatur. non co-
gitat malum. que omnia suffert. omnia
sustinet. **Iustus** enī misereat animas pe-
corum suorū. viscera autem impiorū si-
ne misericordia. **Ideo** q̄ isdē vicij⁹ mo-
nachum subiacere certissimū est. que in
alio inclemēti atq̄ inhumana seuerita-
te condemnat. **Rex** enim rigidus incur-
rit mala. et q̄ obturat aures suas ne au-
diat infirmum. et ipse inuocabit et non
erit qui exaudiat eum

Interrogatio cur affectū timo- ris et spei dixerit imperfectum.

Ermanus. **Doct.** **Lari-**
ter quidem atq̄ magnifice
de p̄fecta dei charitate dissertū
est. verūtāmē illud nos permouet quod
cum eā tanta laude pretuleris. timorem
dei et spem retributionis eterne imperfecta
esse dixisti. cum vtiq̄ multo aliud videat
tur de eis. p̄pheta sensisse dicens. **Time**
te dominū omnes sancti eius. quia nihil
deest timentibus eū. **Et iterum** in obser-
uandis iustificatiōibus dei. retributio-
nis se contemplatione fatigat. exercitū

Lollatio XI abbatis Cheremonis

ad heb 11 c

Inclinavi inquiens cor meum ad faci-
endas iustificationes tuas in eternum
propter retributionem. **Et apostolus.** Fi-
de inquit moyses grandis factus. nega-
uit se esse filium filie pharaonis. magis
eligens affligi cum populo dei quam tem-
poralis peccati habere iocunditatem ma-
iores divitias existimans thesauris egi-
ptiorum imperium christi. Aspicebat enim
in remanentiam. Quomodo ergo imper-
fecta esse credenda est. cum et beatus da-
vid retributionis obtentu iustificationes
domini se fecisse gloriatur. et legislator prima
futura. prospiciens. sprevisse adoptionem
regie dignitatis. et afflictionem dirissi-
mam egyptiorum thesauris pretulisse di-
catur.

Responsio de diversitate per- fectionum **Cap. xij.**

Cheremon. Pro statu atque
mensura uniuscuiusque mentis
scriptura divina ad diversos per-
fectionum gradus arbitrii nostri. provocat liber-
tatem. Nec enim poterat uniformis om-
nibus perfectionis corona proponi. quia
nec omnium una virtus aut voluntas aut
servor est. et idcirco ipsarum quodammodo
perfectionum diversos ordines. diversaque
mensuras sermo divinus instituit. Quod
ita esse evangelicarum quoque beatitudi-
num varietas evidenter ostendit. Licet
enim beati dicantur quorum sunt regna ce-
lorum. et beati qui possidebunt terram. et
beati qui consolationem recipiunt. et beati
qui saturitate potientur. tamen multum cre-
dimus interesse inter habitationem re-
gni celorum et possessionem illius quecum-
que est terre. et inter perceptionem consola-
tionis et plenitudinem saturitatemque ius-
ticie. multumque distare inter illos qui mi-
sericordiam consequuntur. et illos qui glo-
riosissima visione dei perfungi merebuntur.
Alia enim gloria solis. et alia gloria lune.
et alia gloria stellarum. Stella enim a stella
differt gloria. ita et resurrectio mortuo-
rum. Cum igitur iuxta hunc modum scri-
ptura divine timentes deum laudet et di-

cat. **Beati omnes qui timent dominum.** et ple-
nam pro hoc illis beatitudinem repromit-
tat. iterum tamen dicit. **Timor non est in**
charitate. sed perfecta charitas foras mit-
tit timorem. quam timor pena habet. **Qui**
autem timet. non est perfectus in charitate.
Et rursus. cum servire deo gloriosum sit
et dicatur. **Servite domino in timore.** et
magnum tibi est. vocari servum meum.
et beatus servus ille quem cum venerit dominus
suis inuenerit sic facientem. tamen ad apo-
stolos dicit. **Jam non dicam vos servos**
quia servus nescit quid faciat dominus
suis. Vos autem dico amicos. quia omnia
quecumque audivi a patre meo nota feci
vobis. **Et iterum.** Vos amici mei estis. si
feceritis ea que precipio vobis. **Videtur ergo**
perfectionum gradus esse diversos. et
de excellis ad excelsiora nos a domino pro-
vocari. ita ut is qui in timore dei beatus et
perfectus extiterit. ambulans sicut scriptum
est. de virtute in virtutem. et de perfectione
ad aliam perfectionem. id est de timore ad
spem. mentis alacritate conscendens. ad
beatiorum statum quod est charitas
inuitetur. **Et qui fuerit fidelis servus ac**
prudens. ad amicitie sodalitate et adop-
tionem transeat filiorum. **Secundum ergo hunc**
sensum nostra que est intelligenda senten-
tia. non quo contemplatione prepetue illius
pene vel beatissime retributionis que re-
promittitur sanctis. nullius pronunciamus
esse momenti. sed quia cum sint utiles et se-
ctatores suos ad initia beatitudinis in-
troducant. charitas rursus in qua ple-
nior fiducia perpetuumque iam gaudium est
assumens eos de timore servili et mercen-
naria spe. ad dilectionem dei et adoptio-
nem transferet filiorum. et quodammodo per-
fectiores faciet de perfectis. **Multe enim**
ait salvator mansiones sunt apud patrem
meum. **Et licet omnia astra esse videantur**
in celo. inter claritatem tamen solis et lu-
ne atque luciferi ceterarumque stellarum mul-
ta distantia est. **Et idcirco beatus apostolus.**
non solum timori ac spei. sed etiam cumque caris-
matibus que magna ac mirifica habet

De perfectione

eam pferens supra modum excellentio-
rem omnibus viam charitatis ostendit
Nam cum vellet expleto omni catalo-
go spiritaliu carismatum virtutum ei-
us membra describere ita prefatus est. Et
adhuc supra modum excellentiore vias
vobis demonstro. Si linguis hominum
loquar et angelorum et si habuero prophe-
tiam et nouerim misteria omnia et omne
sciam et si habuero oem fidez ita vt mo-
tes transferam et si distribuero in cibos
pauperum omnes facultates meas et si
tradidero corpus meum ita vt ardeam
charitatem autem non habuero nihil mi-
hi prodest. Videtis ergo nihil preciosi
nihil perfecti nichilq sublimius (et vt
ita dixerim) nihil charitate perennius i-
ueniri. Sive enim prophetie euacuabun-
tur: sive lingue cessabunt: sive scientia de-
struetur charitas autem nunquam excidet: si-
ne qua non solum illa pcellentissima ca-
rismatum genera sed etiam martirij ipsi
gloria vacuatur.

De timore qui charitatis ma- gnitudine generatur. La. xij.

Quis igitur in huius fuerit
charitatis perfectione fundat
necesse est vt ad illum sublimio-
rem charitatis timore gradu excellentio-
re conscendat. quem non penarum ter-
ror: nec cupido pmiorum sed amoris ge-
nerat magnitudo. quo vel filius indul-
gentissimum patrem vel fratrem frater. vel
amicum amicus. vel coniugem coniunx
solicite reueretur affectu. dum eius non ver-
bera neq conuicia sed vel tenuem amo-
ris formidat offensam. atq in omnibus
non solum actibus verum etiam verbis
attonita semp pietate distenditur. ne er-
ga se quantumcumq seruo dilectionis
illius intepescat. Cuius timor magnifi-
centiam ysaias vnus prophetaru eleganter
expressit. Dinitie inquit salutem sapientiam
et scientiam timor domini ipse thesaurus eius.
Non potuit timoris istius dignitate ac
meritum magis euidenter expmre. qm vt di-
nitias salutis nostre que in vera sapien-

tia dei scientiaq consistunt diceret nisi a
timore domini non posse seruari. Ad huc igitur
metum non peccatores sed sancti prophetia
inuitant eloquijs dicente psalmi propheta.
Time domine omnes sancti eius. quia nihil de-
est timentibus eum. Qui enim hoc timore do-
minum metuit perfectioni eius certum est ni-
hil deesse. Nam de illo timore penali cui
denter iohannes apostolus dicit. Qui timet
non est perfectus in charitate quia timor pe-
nam habet. Multa ergo distantia est in-
ter istum timorem cui nihil deest qui sapi-
entie scientieq thesaurus est. et illam imp-
fectum qui principium sapientie nuncupat. quiq
penam in se continens de pfectorum cor-
dibus supueniente plenitudine chari-
tatis extrudit. Timor enim non est in cha-
ritate sed perfecta charitas foras mittit ti-
morem. Et reuera si principium sapientie
in timore consistit. qm erit eius nisi in chri-
sti charitate perfectio. que illuz in se ip-
se dilectionis continens metu non iam
principium sed thesaurus sapientie et sci-
entie nuncupatur. Et idcirco duplex timor
mois est gradus vnus incipientium id
est eorum qui adhuc sub iugo et terrore
seruili sunt. de quo dicitur. Et seruus do-
minum suum timebit. Et in euangelio. Non
dico vos seruos quia seruus nescit
quid faciat dominus eius. Et ideo ser-
uus inquit non manet in domo in eter-
num filius manet in eternum. Imbuunt enim
nos vt ab illo penali metu ad charita-
tis plenissimam libertatem et amicorum fi-
liorumq dei fiduciam transeam. Denique
beatus apostolus qui seruilem illum timo-
ris gradum olim charitatis dominice vo-
luntate transcenderat inferiora despiciens
maioribus se ditatum donis a domino sic pfitetur.
Non enim inquit dedit nobis deus spi-
ritum timoris sed virtutis et dilectionis
et sobrietatis. Eos etiam qui perfecta celestis
illius pns dilectione flagrabant quosq
ex suis filios adoptio diuina iam fecerat
hoc adhortatur eloquio. Non enim accepistis
spiritum seruitutis iterum in timore sed accepistis
spiritum adoptionis filiorum in quo cla-

Collatio XII abbatis Cheremonis

811
mamus abba pater. De hoc etiam meta
cum illam septiformem spūsancti grām
propheta describeret quem in homine il
lo dominico fm incarnationis dispen
sationem descendisse non dubiū est dix
issetqz. Et requiescet sup eum spūs domi
ni spūs sapientiē et intellectus spūs cō
siliū et fortitudinis spūs sciētiē et pietatē
nonissime velut quiddam p̄cipuum in
tulit dicens. Et replebit eum spūs timo
ris domini. In quo primitus illud dili
gentius est intuendum. q̄ non dixerit et
requiescet sup euz spūs timoris domini.
sicut de illis prioribus dixerat sed reple
bit inquit eum spūs timoris dñi. Tāta
enim vbertatis eius est magnitudo. vt
quez semel sua virtute possederit nō par
tem sed totam eius occupet mentē. Nec
immerito. Illi etenim quez nunq̄ excidet
coherens charitati non solum replet. s̄
etiam p̄petua et inseparabili eum quem ce
perit possidet iugitate nullis leticiē tem
poralis vel voluptatum oblectationibz
imminutus. Qd nonnunq̄ illi qui fo
ras mittat timori euenire cōsuevit. Hic
estigitur p̄fectōnis timor. quo homo ille
dñicus. qui non solum redimere huma
num genus sed etiam p̄bere venerat p̄
fectionis formaz atqz exempla virtutū
repletus fuisse narratur. Illum enī ser
uilem su p̄p̄iorū timorem. verus dei fi
lius qui peccatum non fecit nec dol⁹ in
uentus est in ore eius: habere nō potuit.

Interrogatio de cōsummatio ne castitatis. Cap. xiiij.

Germannus. Quia de p̄fectio
ne charitatis sermo digess⁹ est.
volumus etiam de castitatis fi
ne aliqua literius sciscitari. Non ei am
bigimus illud p̄cellsum fastigium cha
ritatis. p̄ quam sicut huc vsqz disertus
est. ad imaginem dei similitudinēqz cō
scenditur. sine castitatis p̄fectione sub
sistere omnino non posse. sed vtrū ita ei⁹
possit p̄pernitās obtineri. vt nunq̄ li
bidinis titillatio integritatem nostri cor
dis iſestet. et ita valeamus ab hac passio

ne carnali regentes in corpore regenera
ri. vt nunq̄ incentiuorū elibus adura
mur. volumus edoceri.

Dilatio expositōis postulate Capitulū. xv.

Cheremon. Summe quidē
beatitudinis ac singularis est
meritū ita istum p̄ quez dño co
heremus affectū. vel discere iugiter vel
docere. vt meditatio eius fm psalmigra
phi sententiā omēs vite nostre dies no
ctesqz consumat. et mentem nostrā in sa
tiabiliter elurentem sitientēqz iusticiāz
celestis huius cibi p̄petua ruminatione
sustinet. Sed consulendū est etiam iu
mento corporis nostri scdm benignissi
mam saluatoris nostri. p̄uidentiā. ne de
ficiat in via. Spūs enī p̄mp̄. caro autē
infirma. quez etiam nūc vel exigui cibi p̄
ceptione curanda est. vt post refectionē
eius etiam ad ea quez desideratis dilige
tius indagāda. mentis quoqz addatur
intentio. **Explicit collatio prima
abbatis cheremonis de perfe
ctione. Incipiunt capitula
collationis secunde eiusdez ab
batis de castitate. Cap. primū.**

Verba abbatis cheremonis de castitate

- i De corpore p̄cā et mēbr̄ eius
- ii De mortificatione fornicatiōis et
immundicie
- iii De ad obtinēdam castimonie pu
ritatē nō sufficiat bumāi labo
ris intentio
- iv De utilitate impugnatōis quez
nobis de incentiuorū elibus
generatur
- v De patientia ardorem fornicatio
nis extinguat.
- vi De differētis et q̄dibz castitatis
- vii De de natura castitatis et effectū
eius in exp̄ tractare nō possint
- viii Interrogatio an corpori motus
etiā dormiētes possim⁹ euadere.
- ix Responso q̄p somnū accidens
carnis cōmotio non officiat ca

De castitate

- litati
xi De multum inter sit inter continentiam et castitatem
xii De mirabilibus que peculiariter in sanctis suis dominus operatur
xiii De soli qui experiunt agnoscant dulcedinem castitatis
xiv Interrogatio de continentie qualitate et temporis modo in quo castitas perfici possit
xv Responsio intra quod tempus possibilitas castitatis possit agnoscere
xvi De fine ac remedio castitatis.
- Explicunt capitula Incipit collatio secunda abbatis chere monis de castitate. Cap. primū

Efectione

Rransacta que doctrine cibū desiderantibus nobis onerosa magis visosa est quam iocunda cum illico nos permisi sermonis debitu senex expectare sensisset grata est inquit mihi non solum attonita ad discendum visus mentis intentio sed etiam disciplina proposita questionis. Rationabilis enim reuera interrogatio a vobis ordo seruatus est. Necesse est enim ut tam excellens plenitudinem charitatis inmensa illa profectus atque perpetue castimonie premia consequantur pariter sit gaudium in tanta paritate palmarum. Tanta enim sibi societate federant ut vna ab altera nequeat possideri. Hoc igitur propositio vestra completa est ut vix ignis ille concupiscentie cuius huius caro velut insitum sentit ardore ad plenum possit extingui. Disputatione simili panderem. De quo primum quod beatus apostolus senserit diligenter inquiremus. Mortificate inquit membra vestra que sunt super terram. Primum ergo que cetera perscrutemur que ista sint membra que mortificari precepit indagemus. Neque enim beatus apostolus ad abscissionem manuum aut pedum aut genitalium immitti nos preceptione committit sed corpus peccati quod utique consistat ex membris que totius destrui celo profectus de

siderat sanctitatis de quo corpore alibi ut destruat inquit corpus peccati Et que sit eius destructio consequenter exponit ut iam inquit non seruiamus peccato. A quo etiam se liberari cum ciuili postulabat dicens. Infelix ego homo que me liberabit de corpore mortis huius. De corpore peccati et membris eius. Cap. ij.

Mortificate inquit membra vestra que sunt super terram fornicationem immundiciam libidinem concupiscentiam auariciam que est simulacrum fuitus. Primo itaque loco fornicationem credidit inferendam que carnali coniunctio proficitur. Secundum etiam membrum immundiciam nuncupauit que nonnumquam absque villo mulier tactu vel dormientibus vel vigilantibus per incuriam in circumspecte mentis obrepat et ideo notat ac prohibet in lege que immundus quosque non solum sacrarum carniū participatione peruenit verum etiam ne contactu suo sancta pollueret a castrorum iussu aggregatione secerni dicens. Anima que cumque comederit de carnibus sacrificij sacrilugum (quod est deum) in qua est immundicia prohibet coram domino et que quod tetigerit immundus immundus erit. In deuteronomio que si fuerit in te vos homo que nocturno pollutus est somnio egredietur extra castra et non reuertet priusquam ad vespere lauet aqua et post solis occasum regredietur in castra. Deinde tertium peccati membrum libidinem ponit que in recessibus coalescens anime accidere quippiam etiam sine corporis passione potest. Libidinem enim ab eo quod libeat dictam esse non dubium

27A

ad 27A

Indica

27

lib. 80

Collatio XII abbatis Cheremonis

est. Post hoc de maioribus peccatis ad
minora descendens quartum intulit mem-
brum. concupiscentiam malam. que non so-
lum ad predictam impudicicie passionem
verum etiam ad omnes noxias cupiditates
generaliter referri potest. que corrupte ta-
tummodo voluptatis est egritudo. **De qua**
dominus in euangelio. Qui viderit mulierem
ad concupiscendum eam. iam mechatur est
eam in corde suo. Multo enim maius est
etiam tunc mentis lubricum desiderium con-
tinere. cum ei illecebrosi aspectus offerat
ocasio. Quibus manifestissime conpro-
batur. ad perfectionem puritatis castimo-
niam continentie corporalis solam non
posse sufficere. nisi ei etiam mentis adda-
tur integritas. Post que omnia novis-
simum illius corporis membrum. et auari-
ciam inquit. perculdubio ostendens non
solum ab appetitu rerum alienarum animam
continendum. verum etiam propria magna-
nimitate contemnendam. Hoc enim et in acti-
bus apostolorum fecisse legitur creden-
tium multitudo. de qua dicitur. Multitudinis
autem credentium erat cor unum et anima una.
nec quisquam eorum que possidebant aliquid
suum esse dicebat. sed erant illis omnia com-
munia. Quotique enim possessores agro-
rum aut domorum erant. vendentes affe-
rebant precia eorum que vendebant. et po-
nebant ante pedes apostolorum. **Diuide-**
batur autem singulis. prout cuiusque opus erat.
Et ne ad paucos pertinere videretur. ista
perfectio. auariciam simulachrorum serui-
tutem esse testatur est. Nec immerito. Quis
quis enim non communicat necessitatibus
egenorum. et pecunie sue quam infideli te-
nacitate conseruat. christi precepta post-
ponit. ydolatrie crimen incurrit. amorem
scilicet materie mundialis diuine preferens
charitati.

De mortificatione fornicationis et immundicie. Cap. iij.

Sergo multos ita pro christo su-
as videmus abieciisse substan-
tias. ut non solum possessiones
pecuniarum. verum etiam desiderium de cor-

dibus eorum imperpetuum prolemus
absisum. consequens est ut eodem mo-
do etiam fornicationis ardorem extinguere
posse credamus. Neque enim rem impossibilem
apostolus cum possibili coniunxisset. sed vtra-
que scire esse possibile. pari modo morti-
ficanda decreuit. Et intantum beatus apostolus
fornicationem sine immundiciam de no-
stris membris extirpari posse confidit. ut non
solum mortificari ea. sed ne nominari
quidem in nobis debere pronunciet. For-
nicatio inquit. et omnis immundicia
aut auaricia nec nominet in vobis. aut
turpitudine. aut stultiloquio. aut scurili-
tate. que ad rem non pertinet. Que etiam
pari modo perniciosa esse. et equali nos a
regno dei exclusionem repellere. edocet di-
cens. Illud autem scitote. quoniam omnis for-
nicator. aut immundus. aut auarus quod
est ydolorum seruus. non habet heredita-
tem in regno christi et dei. Et iterum. Noli-
te errare. neque fornicarij. neque ydolis ser-
uientes. neque adulteri. neque molles. neque
masculorum concubitores. neque fures.
neque auari. neque ebriosi. neque maledici.
neque rapaces regnum dei possidebunt.
Dubium. proinde esse non debet. fornicationis
et immundicie de membris nostris
aboleri posse contagium. quoniam quidem non
aliter ea quam auariciam stultiloquiij scur-
rilitate ebrietate. ac furta quorum facilis
amputatio est. mandauerit abscidenda.

Ad obtinendam castimonie puritatem non sufficit humani laboris intentio. Cap. iij.

Quoniam licet omnem continentie di-
strictionem. famem scilicet ac sitim
vigilias quoque et operis iugitatem atque in-
cessabile subeamus studium lectionis.
perpetuam tamen castimonie puritatem
horum laborum merito contingere neque-
amus. nisi in his iugiter desudantes ex-
perientie magisterio doceamur. incorru-
ptionem eius diuine gratie largitate con-
cedi. Ob hoc sane solummodo se vnusquisque
infatigabiliter in his exercitijs peritura

De castitate

re delere cognoscat. ut illorum afflictio-
nem misericordiaz domini consecutus.
de impugnatione carnis ac dominatōe
prepotentiū viciorū diuino mereat mu-
nere liberari. non quo adepturū se per il-
la confidat istam quam cupit inuolatā
corporis castitatē. Tanto autē erga ac-
quisitionem castimonie desiderio atqz
amore inflammemur. quāto quis pecu-
niarum cupidissimus appetitor. vel qui
summa honorū ambitōe distendit. vlt
intolerabili pulchre mulieris amore ra-
ptatur. desideriuū suum impatiētissimo
ardore optat expleri. z ita fiet vt dū pro
integritatis perpetuitate insatiabili cu-
piditate succēdimur. desiderabilē despi-
ciatur. cibis necessariis horreat potus.
somnia deniqz ipse nature debet respua-
tur. vel certe vt deceptor fraudulentissi-
mus puritatis z emulus atqz cōtrarius
castitati. attonita atqz suspecta mēte ca-
piatur. z ita vnusquisqz quotidie inte-
gritatis sue matutinus explorator effe-
ctus. de collata sibi purificatione p̄gau-
deat. eamqz se non suo studio nec vigilā-
tia sed protectione dñi sentiat consecu-
tum. ac tam diu illius p̄seuerantiam suo
corpori intelligat cohesuraz. q̄s diu eam
dominus sua fuerit miseratione largi-
tus. Qui enim hanc stabiliter obtinet
fidem. nequaquā superbū sapiens de
sua virtute confidet. neqz seductus lon-
gis obsceni liquoris indutijs blandissi-
ma securitate soluet. sciēs impurissime
collusionis aspergine se p̄tinus macu-
landum. si vel paululum quid ab eo p̄-
tectio diuina discesserit. ac p̄inde p̄ per-
petuitate eius cum omni contritione et
humilitate cordis. indefessis est oratio-
nibus excubandum.

**De utilitate impugnationis q̄
nobis de incētiuorum estibus
generatur. Cap. v.**

Vltis autē capere per huius rei
quam dicimus veritatem cui
dens argumentū. per quod z h̄
quę dicta sunt a prophetis. et istam cor-

poris pugnam que inimica vobis puta-
tur ac noxia vtiliter membris nostris in-
sertam esse doceamini. Considerate que-
so illos qui corpore sunt spadones. que
precipue causa in virtutibus appetēdis
desides reddat ac tepidos. Nonne q̄a
corrumpe de castitatis credunt se peri-
culum nō habere. Quod tamen nemo
ita p̄posuisse me credat. vt neminē eorū
penitas inueniri posse confirmem. perfe-
cta abrenūciatione flagrantē. sed quia
naturam quodāmodo suam vincant. si
qui forte eorū ad p̄positam perfectionis
palmam summa animi districtione con-
tendunt. cuius ardor ac desiderium eū
quem semel accenderit. famem. sitim. vi-
gilias. nuditatem. cunctosqz labores cor-
poris. non solum patient. verum etiaz li-
benter sustinere cōpellit. Vir enim in do-
lōibus laborat sibi. z vim facit p̄ditōni
sue. Et iterum. Anime autē egenti etiam
amara dulcia vidētur. Alias nanqz nō
poterunt desideria p̄sentium rerū vel re-
primi vel auelli. nisi pro istis affectibus
noxijs quos cupimus amputari. alij sa-
lutares fuerint intromissi. Pallatenus
enim valet viuacitas mentis. absqz ali-
cuius desiderij vel timor. gaudij vel me-
roris affectione subsistere. nisi hęc eadez
in bonam partem fuerint immutata. Et
idecirco si carnales concupiscentias de-
cordibus nostris desideramus extrude-
re. spirituales in earum locis plantemus
p̄tinus voluntates. vt his animus noster
semp̄ innexus z habeat quibus iugiter
immoret. z illecebras p̄sentium ac tem-
poralium respuat gaudiorū. Cūqz in
hunc statum mens nostra quotidianis
exercitijs eradita p̄fecerit. tunc versiculi
illius affectum experientia docente concipiet.
quē oēs quidem solita p̄sallēdi mo-
dulatione concinimus. virtutem x̄o ei
non nisi pauci expertiqz p̄cipiunt. Pro-
uidebam dñm in cōspectu meo sp̄. qm̄ a
dextris est mihi ne cōmouear. Ille etenim
solus vim atqz intellectum huius carminis
efficaciter assequit. qui p̄ueniēs ad istaz

Collatio XII abbatis Cheremonis

de qua loquimur corporis atque anime puritatem intelligit se cunctis momentis ne rursus ab eadem deuoluatur a domino conseruari. dexterasque suas id est operationes sanctas ab eodem iugiter communi. Dominus enim sanctis suis non a sinistris (quia nihil habet sinistrum vir sanctus) sed a dextris semper assistit. a peccatoribus vero et impijs non videtur. quia non habent illas dexteras quibus dominus conseruit assistere. nec possunt dicere cum propheta. Oculi mei semper ad dominum. quoniam ipse euellat de laqueo pedes meos. Quod nullus poterit veridice profiteri. nisi qui vniuersa que in hoc mundo sunt aut noxia aut superflua aut certe inferiora summis virtutibus indicans. omnem intuitum suum. omne studium. omnem curam erga cultum sui cordis et castimonie defixerit puritatem. atque ita mens istis exercitijs elimata. et profectibus expoliata. ad perfectam corporis atque anime perueniet sanctitatem.

De patientia ardozem fornicationis extinguat.

Cap. vi.

Qantum enim quis in lenitate ac patientia cordis. tantum in corporis puritate proficiet. quantoque longius iracundie. impulerit passionem tanto castitatem tenacius obtinebit. Non enim estus corporis declinabit nisi qui animi motus ante compresserit. Quod apertissime saluatoris nostri ore laudata beatitudo declarat. Beati mentes. quoniam ipsi possidebunt terram. Non ergo aliter nostram possidebimus terram id est non alias ditioni nostre rebellibus eius corporis terra subdetur. nisi mens nostra prius fuerit patientie lenitate fundata. nec poterit quis aduersus carnem suam insurgentia libidinis bella comprimere. nisi prius armis mansuetudinis instruatur. Mansueti enim possidebunt terram. et inhabitabunt in seculum seculi super eam. Hanc inquam terram quemadmodum obtinere possimus. idem propheta

in consequentibus psalmi ipsius edocet. Expecta dominum et custodi viam eius. et exaltabit te. ut hereditate capias terram. Constat ergo ad possessionem terre istius firmiter obtinendam neminem posse condescendere. nisi illos tantum qui per immobiles patientie lenitatem vias domini duras ac precepta seruantes. de ceno carnalium passionum extrahente eodem fuerint exaltati. Mansueti ergo possidebunt terram. et non solum possidebunt eam. sed etiam delectabuntur in multitudine pacis. quia nemo in cuius carne adhuc bella concupiscentie suscitantur stabilitur perfructur. Necessesse est enim infestari cum dirissimis demonum prelijs. et ignitis luxurie iaculis sauciatur. a terre sue possessione deuolui. donec dominus auferat bella usque ad fines terre eius. arcum conterat et confringat arma. et scuta comburat igni. illo scilicet quem venit dominus mittere super terram. arcus etiam et arma conterat. quibus aduersus eum nequitie spirituales diebus ac noctibus dimicantes. ignitis configebant cor eius iaculis passionum. Et ita cum cum dominus conterens bella ab omnibus incentiuorum estibus liberarit. ad illum puritatem perueniet statum. ut deposita confusione qua semetipsum id est carnem suam dum impugnetur horreat. incipiat ea velut purissimo tabernaculo delectari. Non enim accedent ad eum mala. et flagellum non appropinquabit tabernaculo eius. ad illud scilicet prophetice patientie virtute perueniens. ut mansuetudinis merito non modo suam hereditet terram. verum etiam delectetur in multitudine pacis. Ubi autem adhuc superest sollicitudo certaminis. pacis esse non potest multitudo. Non enim ait delectabuntur in pace sed in multitudine pacis. Per quod euidenter ostenditur. ita efficacissimam medicinam cordis esse patientiam. secundum illud salomonis. Mansuetus vir cordis est medicus. vnde non solum ire. tristitie. accidie. cenodoxie. superbie. verum etiam libidinis omnemque partem extirpet

De castitate

fomitum viciorum. In longanimitate enim
(vt ait salomon) prosperitas regibus.
Nam qui mitis semp atq; tranquillus
est. nec iracundie perturbatione succendit
nec accidit atq; tristitie angore consu-
mitur. nec cenodoxie vanitate distendit
nec superbie tu more sustollit. Pax enim
multa diligentibus nomen dñi. et non
est illis scandalum. Et ideo non immeri-
to pronunciat melior patiens forte. et q̄
continet iram capiēte urbem. Hanc igitur
pacem donec firmam atq; perpetuā
obtineremereamur. nisi necesse est nos
impugnationibus attemptari. Frequē-
terq; nobis est hunc ille cum gemitu
lachrymisq; repetēd. Miser factus sum
et afflicus sum vsq; q̄q; tota die tristat
ingrediebar. quonia lūbi mei impleti sūt
illusionibus. et non est sanitas in carne
mea. a facie ire tue nō est pax ossibus meis
a facie insipientie mee. Tunc enim com-
petēter hęc in veritate deflebitur. qm̄
post longam puritatem corporis nostri
sperātes iam carnalia nos omnimodis
euassisse cōtagia. stimulos carnis ob elationem
cordis adūsum nos rursus sentimus
insurgere. vel certe ad fallaciam
somniazū impuritas nos pristinae collu-
uionis aspergit. Cum ergo ceperit quis
diuturna cordis et corporis puritate gau-
dere. necesse est vt dum se credit vltimus
iam nō posse ab illa sinceritate deuolui.
intra semetipm̄ quodāmodo gloriē et
dicat. Ego dixi in abundantia mea. nō
moueboz in eternum. Sed cum vtiliter
a domio subrelictus illum puritatis sta-
tum in quo sibimet confidebat senserit
perturbari. seseq; i illo spiritali viderit
tubare successu. recurrat protin⁹ ad illi⁹
integritatis auctorem. et agnosces infir-
mitatem suam. confiteatur et dicat. Do-
mine non in mea sed in tua voluntate p̄-
stitisti decori meo virtutem. Auertisti fa-
ciem tuam a me et factus sum conturba-
tus. Illud quoq; beati iob. Si lot⁹ fue-
ro quasi aquis niuis. et fasserint velut
mundissime manus mee tamen sordibus

intinges me. et abominabuntur me vesti-
menta mea. Quod tamen is qui suo vi-
cio se in sordibus tingit. non potest dice-
re suo creatori. Donec ergo ad pfectum
puritatis statum pueniat. necesse est euz
inequalitatibus istis frequentius erudi-
ri. quo ad usq; per dei gratiam confirma-
tus in illa quam appetit puritate effica-
citer dicere mereat. Expectans expecta-
ui dominū. et respexit me. et exaudivit pre-
cem meam. et eduxit me de lacu miserie et
de luto fecit. et statuit supra petram pe-
des meos. et direxit gressus meos.

De differentiis et gradibus castitatis. Cap. vii.

Alti sunt enim castimonie gra-
dus. quibus ad illā inuolabi-
lem cōscendit puritates. quos
licet nec perspicere nec enunciare vt di-
gnum est virtus nostra sufficiat. tamen
quia series narrationis exposcit. hinc me-
diocritatem experientie nostre. vtcūq; pro-
ferre temptabim⁹. referuantes pfectiora
perfectis. nec preiudicantes his qui fer-
uentiore studio puriorem castimoniam
possidēt. quāto maioris industrie sūt
tanto etiam pspicacie vigore precellunt.
Proinde sex gradibus licet multa a se in-
uicem sublimitate distantibus. fastigia
castitatis pcella distinguam. ita vt me-
dia quedam que tamen multa sunt pre-
termittam. quozū subtilitas ita huma-
nos subterfugit sensus. vt eā nec mens
inspicere neq; proloqui lingua p̄ualeat. q̄
bus sensim castitatis ipius pfectio quo-
tidianis pfectibus adolefcit. Sedm̄
similitudinem nanq; corporū terrenozū
que singulis diebus insensibiliter sui ca-
piunt incrementa. et ita dum nesciūt ad
pfectum habitū. puebuntur. anime q̄s
robur ac maturitas castitatis acquirūt.
Primus itaq; pudicie gradus est. ne
vigilans impugnatione carnali mona-
chus elidatur. Secundus. ne mens illi⁹
voluptarijs cogitationib; immoretur.
Tertius. ne femineo nec tenuit ad cōcu-
piscenciā moueatur aspectu. Quartus

Collatio XII abbatis Cheremonis

ne vigilans vel simplicem carnis perforat motum. Quintus ne cum memoriam generationis humane vel tractatus ratio vel necessitas lectionis ingerit. Subtilissimus mentem voluptarie actionis perstringat assensus sed velut opus quoddam simplex ac ministerium humano generi necessario contributum. tranquillo ac puro cordis contempletur intuitu. nihilque amplius de eius recordatione concipiat. quam si operatione lateat vel cuiuslibet alterius officine mente pertractet. Sextus castimonie gradus est. ne illecebrosis fantasmatibus feminarum vel dormiens illudatur. Licet enim hanc ludificationem peccato esse obnoxiam non credamus. concupiscentie tamen adhuc medullitas latentis indicium est. Quam tamen illusiones diversis modis constat accidere. Nam secundum illum usum quem vigilans exercere vel cogitare consueverat. etiam dormiens unusquisque temptatur. Aliter enim falluntur hi qui carnalem copulam norunt. aliter qui feminee sunt commixtionis expertes. Hi enim simplicioribus ac purioribus somniis inquietari solent. ita etiam faciliore diligentia ac minore possunt laborare purgari. Illi autem sordidioribus magisque expressis fantasmatibus illudunt. donec paulatim secundum mensuram castitatis. ad quam unusquisque contendit. in odium illius rei quam voluptariam ante sentiebat. mens etiam somno sopita vertatur. illudque ei quod fortibus viris. per summum laborum stipendio re-promittit per prophetam concedat a domino. et arcum et gladium et bellum conteram de terra vestra. et dormire vos faciam fiducialiter. et ita demum quis ad illam beati sereni paucorumque similium virorum perveniet puritatem. Quam idcirco a predictis sex castimonie gradibus sequestravi. quia non solum possideri sed etiam credi non nisi a rarissimis potest. Et quia id quod illi specialiter divini muneris largitate collatum est. proponi ad generalis precepti non potest formam. sed ut eo usque mens nostra castitatem

Thyris...

... p. 1172.

ipsius puritate formetur. ut etiam ipso naturali motu carnis emortuo. illum obscenum liquorem omnino non proferat. Opinionem sane quorundam quam super hac carnis collatione definiunt. silere non deteco. qui dicunt non idcirco eam dormientibus evenire. eo quod eam producat fallacia somniorum. sed potius quia redundantia humoris illius aliquas in egrotanti corde fingat illecebras. Denique autem quod illo tempore quo non inquietat illa concupiscentia. quemadmodum fluxus eius ita etiam illusio conquiescat.

De natura castitatis et effectu eius in experti tractare non possunt. Cap. viij

Ed hec suscipere et probare vtrumque possibile an impossibile sint certo examine definire poterit nemo. nisi per experientiam longam et puritatem cordis ad confinia carnis ac spiritus verbo domini dirigente pervenerit. De quo beatus apostolus. Cuius est inquit sermo dei et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti. et percutiens usque ad divisionem animae ac spiritus. compagumque ac medullarum. et discretorum cogitationumque et intentionum cordis. Et ita inter illorum quodammodo terminos collocatus. quid humane conditioni necessarium sit atque inevitabiliter attributum. quidne consuetudine viciosa et incuria iuventutis innectitur. velut inspector et arbiter iusta continuatione discernet. ac super eorum effectum atque naturam non falsis vulgi opinionibus abducat. nec preiudicatis inceptorum definitionibus acquiescat. sed puritatis modum certa experientie sue libra et iusta examinatione perpendens. nequaquam illorum decipietur errore. qui negligentie sue vitio crebrioribus quam natura compellit egestionibus sordidati. de naturali conditione causantur. Cumque eos constet inferre potest vim naturae. et extorqueri ab ea pollutionem quam ipsa non ingerit. intemperantiam suam ad necessitatem carnis immo ad eius referunt crea-

De castitate

tozem. proprias culpas ad naturę ifamiã transferentes. De quibz in puerbijs eleganter exprimitur. In sapientia viri corrumpit vias suas. denz aut causatur in corde suo. Postremo si quis huic assertioni nostre fidem derogare voluerit. q̄ so vt non ante p̄iudicata nobiscuz opinione disceptet. q̄ disciplinę huic suscipiat instituta. Cūqz hęc per paucis mē sibus illa qua traditur moderatiōe seruauerit. p̄fecto hęc que diximus verop̄terit probare iudicio. Ceterum frustra de cuiuslibet artis ac discipline sine contentendit. quisqz non prius omnia que ad consummationem eius pertinent. summo fuerit studio ac virtute sectatus. velut si verbi gratia similitudinem mellis ex tritico. aut rursuz ex eo sicut etiã ex raffani liniqz semibus lenissimi olei liquorem. p̄duci posse p̄firmem. Si quis hoc penit? ignarus assilat. nonne cōtra rez naturã hoc eē cōclamās. me velut ap̄t̄ simiauctorem mendacię deridebit. Cui si ego testes innumeros qui hęc se z vidisse z gustasse z fecisse testentur exhibeam. rationem in sup̄ atqz ordinem q̄ ille species. vel in olei pinguedinem. vel in mellis dulcedinem transformet edisserat. ille autē in stultissime persuasiōis obstinatione persistens. neget ab illis seminibz q̄c q̄z vel dulcedinis vel vnguedis posse p̄duci. Nonne magis notanda est irratio nabilis eius puicatz contentio. q̄ sermōnis mei veritas irridenda. q̄ multoz ac fidelium testiū grauitate. z euidēbus documentis. z qd̄ his amplius est experientie p̄batione fulcitur. Et ideo quisquis ad illuz puritatis statū iugi cordis intentione puenierit. vt iam mēte ab huius passionis titillatione penitus absoluta. per soporem caro eius velut redundantiam superflui humoris expellat. conditionez modumqz naturę certissime deprehendit. z ita cuz exp̄gefact? inuenerit carnē suã post longa tempa se in scio atqz ignorantie pollutam. tū demū de naturali necessitate causet. ad illū sine dubio perueniēs

statum. vt talis inueniat in nocte qualis in die. talis in lecto qualis in oratiōe. talis solus qualis turbis hoim circūseptus. Postremo vt nunqz se talē secret? aspiciat. qualis videri ab hoibus erutescat. nec in eo tale aliqd̄ ieuitabilis ille ocul? deprehendat. qd̄ ab hūanis aspectibz velut esse celatum. z ita cum ceperit suauissimi lumie castitatis iugiter delectari. dicere poterit cū p̄pheta. Et nox illuminatio mea in delitijs meis. qz tenebrę nō obscurabuntur a te. z nox sicut dies illuminabitur. sicut tenebrę eius ita z lumen ei? Deniqz hoc ip̄m. qz supra conditionem naturę videtur hūmāe. qualit? obtinuerit idem p̄pheta subiungit dicēs. Quia tu possidisti renes meos. id est non industria mea neqz virtute hanc p̄merui puritatem. sed qz tu mortificasti insituz renibus meis libidinose voluntatē ardorē

Interrogatio an corporis motum etia dormientes possimus euadere **Cap. ix.**

Sermanus. Perpetuam quidem corporis puritatem ex parte aliqua experti sumus. a vigilantibus posse per dei gratiaz possideri. z cōmotionem carnis distractionis rigore atqz iudicio resistente. vigilantibz posse non cōtingere non negamus. Atruz autē z dormientes hac inquietudine carere possimus. volumus edoceri. Duabz nanqz de causis possibile hoc esse nō credimus. q̄s licet absqz verecundia neq̄a m? effari. tñ qm̄ h̄ medicine ip̄is necessitas cogit. quesumus vt cum venia tui si q̄ forte inuerecūdinis fuerint tēnadata suscipias. Primum ergo est qd̄ p̄ somni quietem mentis vigore laxato. obseruari nequa q̄ illius valeat cōmotionis obreptio. Secundo q̄ etiam vrine collectio cum vesice capacitatem quiescentibus nobis indefinēti confluxu. interni humoris opleuerit. excitet mēbra marcescentia. quod etiam paruulis vel spatombz eadem nihilominus lege p̄tingit. Unde fit vt si non oblectatio libidi

3
74 178

volgare p̄m̄t̄

Collatio XII abbatis Cheremonis

nis vulnerat mentis assensum. confusio
ne tamen eam humiliet turpido mem
brorum.

Responsio q̄per somnum acci
dens carnis commotio non of
ficiat castitati. **Cap. xi.**

Cheremō. Apparet vos nec
dum vere castitatis agnovisse
virtutem. q̄nquidem districtio
nis auxilio eam a vigilantibus tm̄ cre
ditis retentari. Et inde est q̄ putat̄ a tor
mentibus quasi rigore animi resoluta. i
tegritatem non posse seruari. Porro ca
stitas nō vt arbitramini districtiois p̄
sidio. sed amore sui & pp̄ie puritat̄ tele
ctatione subsistit. Non enī castitas sed
p̄tinētia dicit̄. vbi adhuc ei aliq̄ resistit
aduersitas voluptatis. Videt̄ ergo his
qui castitatis affectū p̄ dei gratiam me
dullitus receperūt. districtiois cessatio
nem cū dominant nō obesse. q̄ ista etiā
vigilantibus ratione certissima cōpro
batur. Quicquid enim cū labore cōpmi
tur. temporales dimicanti p̄stat induti
as non tamē p̄petuam securitatis quietē
tem tribuit post laborem. Quicquid autē
p̄fanda fuerit virtute deuictū. absq̄ vl
la inquietudinis suspitione compositū.
iugem pacis victori conferet firmitatez.
Vobrem donec pulsari nos carnis cō
mōtione sentimus. nouerim⁹ nos ad ca
stitatis necdum puenisse fastigia. sed ad
huc sub infirmitate continentie cōstitu
tos p̄telis fatigari. in quibus necesse est
dubios semp̄ esse euētus. Q̄d autē inveni
tabilem esse cōmōtionem carnis h̄ astru
ere voluistis indicio. q̄ ea ne ip̄i quidem
eunuchi carere temptis genitalib⁹ p̄nt.
Sciendum est non eis carnales estus nec
affectum libidinis. sed solā satine gene
rationis desse virtutem. Unde manife
stum est ne illos q̄dem si ad hāc ad quā
nos nitimur castitatem cupiunt puenire
re. ab humilitate et cōt̄itione cordis. vl
continentie districtione debere laxari. li
cet nequa q̄ sit discredendum. minore ab
eis castimoniaz posse labore ac studio cō

prehendi.

Multum interfit inter casti
tatem et continentiam. **Cap. xi.**

Quobrem p̄fectio castitat̄. a la
toriosis continentierudimentū
p̄petua tranquillitate discerni
tur. Hec est enī vere consummatio casti
tatis. quē non impugnans carnal' cōcu
piscentiē mor⁹ sed toto horrore detestās
ingem atq̄ inuolabile sui retinet puri
tatem. nec potest aliud quid esse q̄s facti
tas. Hoc autem fiet q̄ iam desinens ca
ro aduersus sp̄m concupiscere. deside
rijs eius virtutiq̄ cōsenserit. ceperintq̄
sibi inuicem. pace firmissima federari. et
fm psalmigraphi sententiā habitauerint
fratres in vnum. illam repromissam
a dño beatitudinem possidentes. de qua
ait. Si duo et vobis consenserint super
terram. de omī re quācunq̄ petierit fiet
ill' a patre meo qui in cēl' est. Quisq̄s er
go intellectualis illius iacob. id est sup
plātatoris transcenderit gradum. ab il
la continentie colluctatione ac su p̄plan
tatione viciozū. obstu p̄fecto femorj ner
uo. ad israhelis meritum p̄petua cordis
directiōe cōscēder. Quē ordinem etiam
beatus dauid ita sp̄s sancti vaticinatio
ne distinxit. in p̄mis inquit. Notus
in iudea deus. id est in aīma quē adhuc
sub peccatorū confessione retinetur. in
deā enim confessio interpretat̄. in israel
autē id est in eo qui videt deum. siue vt
quidam interpretatur. rectissimus dei est.
non solum notus sed etiam magnus est
nomē eius. Deinde ad sublimiora nos
puocans ac volens etiam locum ipsuz
quo dñs delectatur ostendere. Et fact⁹
est inquit in pace loc⁹ ei⁹. id est nō in con
flictu certaminis & colluctatiōe vicioz.
sed in castimonie pace & in cordis tran
quillitate p̄petua. Huncigitur pacis
locum extinctione carnaliū passionum
si quis meruerit obinere. ex hoc q̄s pro
ficiens gradu. ac syon spiritualis. id est
specula dei consequenter effectus. erit
etiā habitatio eius. Nō enim in confi.

De castitate

eti continentie sed in iugi virtutum specula dominus comoratur. ubi iam non retinet non comprimit sed imperpetuum confrigit potentias arcuum. ex quibus videlicet aduersum nos libidinum quondam iacula dirigebantur ignita. Videtis ergo quia sicut non est in colluctatione continentie sed in castitatis pace locus domini. ita etiam habitatio eius in specula sit et contemplatione virtutum. Unde non immerito porte syon cunctis tabernaculis iacob preferuntur. Diligit enim dominus portas syon super omnia tabernacula iacob. Quod autem per hoc inuitabilem esse commotionem carnis asserit. quod vrina cum vesica iugi instillatione repleuerit. queta etiam suscitaret membra. licet vere sectatoribus puritatis ad obtinendam eam nihil preiudicet ista commotio. quaz hęc sola interdum et tamen pro soporem necessitas excitat. sciendum tamen est. quia si commota fuerint ad quietem propria reducuntur castitatis imperio. vt non modo cum nullo pruritu. sed nec cum minima quidem libidinis recordatione sedent. Et ideo vt cum lege animi. lex que congruat corporalis. etiam in ipsius aque potu ita est nimietas castiganda. vt humoris quotidiana illa collectio pignus arefactis influens membris. illum quem inuitabilem putatis corporis motum. non solum rarissimum. verum etiam lentum reddat ac tepidum frigidumque. vt ita dixerit. ignis. et absque vilius adustionis ardore rorentem suscitaret flammam. instar admirabilis illius mosaice visionis. vt carnis nostre rubus innoxio igne circumdatus non vratur. vel sicut illorum trium iuuenum quibus ita rorentem spiritu fornacis chaldeice flamma discussa est. vt nec capillos eorum aut simbrias odor ignis afflaret. vt illud quodammodo quod sanctis repprobitur. prope iam incipiamus iam in hoc corpore possidere. cum ambulaueris per ignem non combureris. et flamma non ardebit in te.

**De mirabilibus que peculiari
ter in sanctis suis deus operatur.**

Cap. xij.

Magna enim vere atque mirifica sunt. nec vlli hominum penitus. nisi his tantum qui experti sunt. nota. que dominus fidelibus suis adhuc in isto corruptionis vasculo constitutis. ineffabili largitur liberalitate. Que prope mentis puritate perlustrans. tam ex sua quam ex illorum persona qui in hunc statum affectumque perueniunt exclamauit. Mira opera tua. et anima mea cognosceat nimis. Alioquin nihil noni nec magni intelligitur propheta dixisse. si alio cordis affectu vel de alijs operibus dei hec pronunciasse credatur. Nullus etenim est hominum qui mira esse opera dei etiam ex ipsius creature magnitudine non agnoscat. Ceterum illa que in sanctis suis quotidiana operatione dispensat. ac speciali munificentia affluenter effundit. nullus alius nisi anima perfruenti agnoscat. que in secreto conscientie sue ita est beneficiorum eius arbitra singularis. vt ea non solum nullo valeat sermone differere. sed ne sensu quidem et cogitatione complecti. cum ab illo ignito seruore discedens ad istos materiales ac terrenos intuitus fuerit deuoluta. Quis enim in se opera domini non miretur. cum insatiabiles ventris ingluuiem. et sumptuosam gule perniciosamque luxuriam. ita in se viderit fuisse compressam. vt vix ipsum exiguum ac vilissimum cibum raro inuitusque percipiat. Quis non obstupescat opera dei. cum illum ignem libidinis quem naturalem antea et velut inextinguibilem esse crederat. ita refriguisse per se sentit. vt ne simplici quidem se corporis motu sentiat incitari. Quomodo non iracundiam domini tremiscat quisque. cum homines quodam diros atque truculentos qui ad summum iracundie furorem etiam blandissimis subditorum irribantur obsequijs. ad tantam transisse viderit lenitatem. vt non solum nullis iam commouentur iniurijs. sed etiam cum illate fuerit

Deus. fons. i. p. e.

Collatio XII abbatis Cheremonis

summa magnanimitate congaudeant: Quis plane non miretur opera dei. ac toto proclamet affectu. quia ego cognovi quod magnus est dominus. cum vel se vel alium quempiam ex rapacissimo liberalem. ex prodigio continentem. et superbo humilem. et delicato ac tenero squalidum hirsutumque perspexerit. et egestate atque angustia presentium rerum etiam voluntarie profuerit: **I**sta sunt profecto mira opera dei. que peculiariter anima prope te similibusque eius misericordie contemplationis intuitu stupefacta cognoscit. **I**sta sunt prodigia que posuit in per terram. que idem propheta considerans. ad admirationem eorum cunctos populos aduocat dicens. **V**enite et videte opera dei. que posuit prodigia super terram. auferens tella usque ad fines terre. arcum conteret et confringet arma et scuta comburet igni. **Q**uod enim maius potest esse prodigium quam sub momento breuissimo ex rapacissimis publicanis apostolos fieri. ex persecutoribus truculentis predicatoribus euangelij patientissimos reddi. ita ut eam que persequerentur fidem etiam effusione sui sanguinis propagarent: **I**sta sunt opera dei que se quotidie una cum patre operari filius protestatur dicens. **P**ater meus usque hodie operatur et ego operor. **D**e istis operibus dei beatus dauid in spiritu canens. **B**enedictus inquit dominus deus israel qui facit mirabilia magis solus. **D**e istis et amos propheta **Q**ui facit inquit omnia. et conuertit ea et transmutat in matutinam umbram mortis. **H**ec est nempe immutatio dextere excelsi. **D**e hac salutari operatione dei orat propheta dominum dicens. **C**onfirma deus hoc quod operatus es in nobis. **E**t pretermittam illas secretas atque absconditas dispensationes dei. quas intra se peculiariter exerceri mens sanctorum omnium momentis singulis intuetur. illam celestem infusionem leticie spiritualis. qua deiectus animus desperati gaudij alacritate suscollitur ad alios ignitos cordis excessus. et tam inef-

fabilia quam iraudita solatia gaudiorum. quibus nonnunquam ignauissimo stupore torpentes. ad orationem feruētissimam velut de somno profundissimo suscitamur. **H**oc inquam est gaudium de quo beatus apostolus. **Q**uod oculus inquit non vidit. nec auris audiuit. nec in cor hominis ascendit. eius scilicet qui terrenis vitis bestetatus adhuc homo est et humanis inheret affectibus. nihilque de istis dei muneribus intuetur. **D**enique idem apostolus tam de se quam de similibus sibi que iam de humana uerfatione discesserat. subiecit dicens. **N**obis autem reuelauit deus per spiritum suum.

Soli qui experiuntur agnoscant dulcedinem castitatis.

Lap. xiiij.

In his igitur omnibus quantum mens ad subtiliorem profecerit puritatem. tanto sublimius intuebitur deum. et admirationis intra semetipsum potius capiet incrementum. quam loquendi facultatem aut sermonem narrationis inueniet. **E**t enim uim leticie huius inexpertus mente percipere. ita explicare sermone non ualebit expertus. tanquam si quis dulcedinem mellis ei qui nunquam quicquam dulce gustauerit. uelit sermonibus enarrare. profecto nec ille saporis illius suauitatem quam nunquam ore percepit auribus capiet. nec ille dulcedinem quam gustus uoluptate cognouit. uerbis poterit indicare. sed propria tantum agnitione suauitatis illectus. necesse est ut experti saporis iocunditatem intra semetipsum solummodo tacite admiret. **I**ta igitur quisquis in hunc quem predium virtutum statum meruerit peruenire. hanc omnia que in suis peculiari gratia dominus operatur. tacita mente perlustrans. horumque omnium attonita consideratione flammatus. cum intimo cordis exclamabit affectu. **M**ira opera tua deus. et anima mea cognoscat nimis. **I**stud ergo est mirabile opus dei. hominem carneum carnales affectus in carne positum respuit

De castitate

se. 7 in tanta rerum atq; incursum va-
rietate vnum tenere animi status. atq; i-
mobilem in omni accedentium permu-
tatione durare. Quia virtute fundatus
senex qdā. cū apud alexandriā turb in-
fidelium circūsus. non solum maledi-
ctis verumetiam grauissimis impellen-
tū vrgeretur iniurijs. ei q; a sublannan-
tibus diceretur. Quid miraculi chris-
tū vester quem colitis fecit. Ille inq;. At
his ac maioribus si intuleris non moue-
ar nec offendar iniurijs

Interrogatio de continentie qualitate et temporis modo in quo castitas perfici possit.

Capitulum. xiiij.

Sermanus. Quoniā nos ad-
miratio nō humane huius ne-
q; terrene. sed plane celestis at-
q; angelice castitatis. ita subito stupe-
re confudit. vt terrorem magis desperatio-
nis incuteret. q; ad expectendam se nōs
animos prouocaret. quesumus vt nos
de obseruantie qualitate ac temporis
modo. quo acquiri vel perfici valeat do-
ctrina plenissime disputationis istius.
quatinus 7 consummari eā posse creda-
mus. 7 ad expectendam deinceps spacio
constituti temporis animemur. Incōp-
hensibilem nanq; eam in carne hac po-
sitis quodāmodo indicamus. nisi nob
ordo quidam ac via qua ad illam vale-
at perueniri. certa ratione pandatur

Responsio intra quod tempus possibilitas castitatis possit a- gnosci. **Cap. xv.**

Heremon. Temerarium sa-
tis est super consumatione hu-
ius de qua loquimur castitatis.
in tanta presertim vel voluptatū diuer-
sitate vel viriū. certam temporis defini-
re mensurā. q̄ non facile etiā in istis ma-
terialibus artibus ac visibilibus disci-

plinis decerni potest. sedm intentionem
nanq; animi atq; ingenij qualitates. ne-
cesse est eas ab vnoquoq; vel celeri vel
tardius apprehendi. rationē tamē obser-
uantie 7 temporis modum intra quē ei
possibilitas agnoscat. constantissime
possimus definire. Quisquis igit extra-
ctus a cunctis confabulationibus ocio-
sis. 7 mortificatus ab omni ira ac sollici-
tudine curaq; mundana. duobus tantū
proximacis fuerit quotidiana refectione
contentus. 7 a quē satietate s̄tracta. q̄
etiam somni trium sine (vt alij statuerūt)
quattuor horarū spacio terminarit. nec
tamen laborum aut continentie huius me-
rito sed miseratione dñi eam se credide-
rit adepturum. quia sine hac fide vana
est omnis humani laboris intentio. non
amplius q; sex mensibus. p̄fectionē istius
impossibilem sibi nō esse cognoscat. Eui-
dens tamen est iam p̄ime puritatis in-
diciū. incipere eam de p̄ij laboris indu-
stria non sperare. Si enim vim versiculi
illius vnusquisq; in veritate cōceperit.
Nisi dñs edificauerit domum. inuaniam
laborant qui edificant eam. sequitur. vt
nec de puritate sui emeritis extollat. intel-
ligens eam se non sua diligentia. sed do-
mini misericordia consecutum. nec p̄tra-
alios immiti rigore moueatur. sciens hu-
manam nihil esse virtutem. si eam virtus
diuina non inuenit

De fine ac remedio castitatis

Capitulum. xvi.

Proinde vniciq; nostrum ad-
uersus spiritum fornicationis
totis viribus desudanti. victo-
ria singularis est. de merito conatus sui
remedium non sperare. quē fides licet fa-
cilis ac plana omnibus videatur. tñ t̄z
difficile ab incipientibus q; ipius casti-
tatis perfectio possidetur. Nam cu; eis
vel particula puritatis arriserit. p̄tinuo
in conscientie sue secretis elationē qdā
subtiliter illabente sibimet blādiuntur.
credentesq; eam se diligentie sue studio

Collatio XII

Capitula

consecutos necesse est vt superno illo p̄sidio paululum tenuerit tam diu illis quas diuina virtus extinxerat passionibus opprimantur. q̄d diu experientia docente cognoscant se viribus atq; industria sua puritatis bonum obtinere non posse. Et vt disputationem nostram de fine plenissime castitatis longa lucubratione confectaz breuiter concludamus in vnum omnia que copiose sparsimq; digesta sunt colligentes. hec est consummatio castitatis vt vigilantes monachū oblectatio libidinis nulla perstringat vt quiescentē somniorum non fallat illulio sed cum dormienti tantum per sopite mentis incuriam commotio carnis obrepserit quemadmodum sine vlla titillatione voluptatis excitata est ita etiam sine vilo puritu corporis conqueſcat. Hec de castitatis fine quantum potuimus non verbis sed experientia magistrante digessimus. Que licet a diuini ac negligentibus arbitrer impossibilia forsitan iudicāda certus tamen sum a studiosis ac spiritalibus viris agnoscenda pariter ac probanda. Tantum nanq; inter hominem distat et hominē quantum et illa in quibus animi eorum tendit intētio ab inuicem disparantur id est vel celū ab inferno. vltibus a belial sedm sentētia domini saluatoris. Si quis mihi ministrat me sequat̄ et vbi ego sum illic et minister me erit. Et iterum. Vbi est taurus tuus ibi erit et cor tuum. Hucusq; beatus ceteromon de castitatis perfectione disseruit admirabilem q; doctrinam sublimissime puritatis tali sermone p̄clusit sua tens stupentibus atq; anxys nobis vt quia iam noctis pars maior effluerat tradita quieti paululū membra naturali soporis cibo minime fraudaremus ne languens torpore corporis sui etiā mens vigorem sancte intentionis amitteret. **Explicit collatio secunda abbat̄is Ctheremonis de castitate**

Incipiunt capitula collatiōis tertie eiusdem abbatis de protectione dei. Cap. primum

Roemium.

- Q**uoniam Interrogatio quare non merita virtutum laborantis industrie deputentur.
- iiij **R**esponsio q̄ sine adiutorio dei non solum perfectio castitatis sed omnino nihil boni perfici possit.
- iiij **O**biectio quemadmodum gentiles absq; gratia dei castimoniam habuisse dicant.
- v **R**esponsio de philosophorum imaginaria castitate.
- vi **Q**uare sine gratia dei nullos industrios conat̄ exequi valeamus.
- vij **D**e principali proposito dei et prudentia quotidiana.
- vij **D**e gratia dei et arbitrii libertate.
- ix **D**e virtute bone voluntatis nostre et gratie dei.
- x **D**e liberi arbitrii infirmitate
- xi **U**trum bonam voluntatem nostram sequatur an precedat gratia dei.
- xij **Q**uare voluntas bona nec semper gratie nec semper sit homini tribuenda
- xij **Q**uare gratia dei humani conatus compensare non possint
- xiiij **Q**uare temptationibus suis deo virtutem humani experiat arbitrii.
- xv **D**e multiplici vocationum gratia.
- xvi **D**e gratia dei eo q̄ humane si dei transcendat angustias.
- xvij **D**e inscrutabili dispensatione dei.
- xvij **D**efinitio patrum eo q̄ arbitrii ad saluandū nō sit ydonea
- Explicit capitula.**

Collatio XIII de protectione dei

Incipit tertia collatio abba-
tis cheremonis de protectione
dei. **Cap. primum.**

In
ad synaxi
matutina
percepto
paululuz
sopozere
meates se
nem ope
rirem in

genti abbas germanus scrupulo mone-
batur. q̄ in preterita disputatiōe cuius
virtus summum desiderium incognite
nobis castitatis infuderat. vnius adie-
ctione sententia beatus senex merituz hu-
mane causasset industrie. astruēs homi-
nem q̄uis summis ad bonam frugē vi-
ribus enitatur. tamen boni competentem
se non posse. nisi id diuini tantum mune-
ris largitate. non operis sui studio perce-
pisset. Hanc igitur questionem attoni-
te voluentibus nobis. progressus cellu-
la beatus Cheremon cum quidem nos
inuicem musitare sensisset. solito breui-
orationum atq̄ psalmodiarum solennitate
transcurfa. quid moueret inquirat.

Interrogatio quare non meri-
ta virtutu laborantis industrie
deputentur. **Cap. ij.**

Unc Germanus. Quan-
tum excellentissime inquit sub-
limitate virtutis que noctur-
na disputatione patefacta est. pene (vt
ita dixerit) a fide possibilitate excludim-
tantum nobis pace tui dictum sit vide-
tur absurdum. si laborum stipendiu. id
est perfectio castitatis que instantia pro-
prij sudoris acquiratur. non specialiter la-
borantis deputetur industrie. Ineptum
est enim. vt si verbi gratia agricolam er-

ga culturam terre irremissum studium
viderimus impendere. non illius effica-
cie ascribamus et fructum.

Responso q̄ sine adiutorio
dei non solum perfectio castita-
tis. sed omnino nichil boni per-
fici possit. **Capitulu. iij.**

Cheremon. Hoc ipso qd̄ pro-
posuisti exemplo. euidenti ap-
probatur nihil posse proficere
sine adiutorio dei laborantis industria
Recenim agricola cum omnes conat-
suos in excolendis expenderit terris. con-
festim etiam prouentum segetum et vber-
tatem fruguz sue poterit industrie depu-
tare. q̄ irritam esse frequenter expertus
est. nisi eam et pluiarum oportunitas et
hyemis tranquilla serenitas subsequat-
ita ut adultos iam fructus ac perfecta ma-
turityte solidatos. quodamō de manu te-
nentiu viderimus pleriq̄ preceptos. ni-
hilq̄ laborantibus illam iugem sudoris
instantiam contulisse. quia non fuit do-
mini opitulatione directa. Sicut igitur
inertibus agricolis. qui sua frequēt vo-
mere arua non subigunt. hanc vbertate
segetum pietas diuina non confert. ita
laborantibus pernox sollicitudo nō pro-
derit. nisi misericordia domini fuerit. p-
sperata. In quo tamen humana super-
bia nullatenus se gratie dei vel exequa-
re vel admiscere contendat. participetq̄
se in muneribus dei per hoc conetur infe-
rere. vt laborem suum auctorem esse di-
uine existimet largitatis. ac prouentū co-
piosissimaruz frugum. industrie sue me-
ritis respondisse gloriatur. Consideret nā
q̄ ac veridica examinatione perpendat.
q̄ne ipos quidem conatus quos pro de-
siderio opulentie intentus exercuit. suis
viribus impendere potuisset. nisi eius ad
exercenduz omne opus ruris. protectio
domini ac misericordia roboraasset. et in-
efficax eius voluntas fuisset ac virtus.

Collatio XIII abbatis cheremonis

nisi etiam peragendi copiam. que non nunquam vel siccitatis vel imbrium nimietate fraudatur. diuina clementia prestitisset. Nam cum et bonum virtutis et sanitas corporis et omnium effectus operum actuumque prosperitas a domino fuerit condonata. orandum est ne fiat ei sicut scriptum est. celum etiam et terra ferrea. et ne residuum locuste comedat brucus. et residuum eruce rubigo consumat. Nec in hoc tantum eget diuinitatis auxilio agricole laborantis industria. nisi etiam in speratos auertat casus. quibus etiam si desiderata fructuum fecunditate ager fuerit opimatus. non solum spei sue vana expectatione frustrabitur. verum etiam preceptum et reconditarum iam vel in area vel in horreo frugum veritate fraudabitur. Quibus manifeste colligitur. non solum actuum. verum etiam cogitationum bonarum ex deo esse principium. qui nobis et initia sancte voluntatis inspirat. et virtutem atque opportunitatem eorum que recte cupimus tribuit peragendi. Omne enim datum bonum. et omne donum perfectum desursum est descendens a patre luminum. qui et incipit que bona sunt. et exequitur. et consummat in nobis. dicente apostolo. Qui autem dat semen seminanti. et panem ad manducandum prestabit. et multiplicabit semen vestrum. et crescere faciet fructus iusticie vestre. Nostrum vero est. ut quotidie attrahentem nos gratiam dei humiliter subsequamur. vel certe dura ceruice et incircumcisis ut scriptum est auribus eorum resistentes. per hieremiam mereamur audire. Numquid qui cadit non resurget. aut qui auersus est non reuertetur. Quare ergo auersus est populus iste in hierusalem auersione contentiosa. Indurauerunt ceruices suas. noluerunt reuerti.

Obiectio quemadmodum gentiles absque gratia dei castimoniam habuisse dicantur.

Capitulū. iij.
Sermonis huic sensui cuius pietas abrupte a nobis non potest improbari. illud videtur obstrere. quod ad destructionem liberi arbitrii tendit. Nam cum multos gentilium qui utique diuini adiutorii gratiam non merentur. non solum frugilitatis atque patientie. sed quod magis mirum est etiam castitatis videamus fulgere virtutibus. quomodo captiuato libere voluntatis arbitrio. dei munere collate illis fuisse credende sunt. cum utique mundane sapientie sectatores. non solum dei gratiam sed ipsum etiam verum deum penitus ignorantes. quantum vel serie lectionis vel quorundam traditione cognouimus. summam castimonie puritatem proprii laboris industria possedisse dicantur.

Responso de philosophorum imaginaria castitate

Capitulū. v.
Cheremon Gratum mihi est quod dum sumo agnoscere veritatem amore flammamini. quedam etiam inepta proponitis. quorum obiectione probatio. atque (ut ita dixerim) exploratio catholice fidei virtus apparet. Quis etenim sapiens tam contrariis propositionibus uteretur. ut celestem castimonie puritatem quam besterna die nec per dei gratiam mortalium cuiusque asseruatis posse conferri. nunc eandem etiam a gentilibus crederetis virtute propria fuisse possessam. Sed quia hec exploratio de proculdubio (ut dictum est) studio veritatis opponitis. quid de his teneamus aduertite. Primum philosophos neque quod credendum est talem animi castitatem qualis a nobis exigitur assecutos. quibus iniungitur ut non solum fornicatio sed ne immundicia quidem nominetur in nobis. Habuerunt autem illi quandam mericam. hoc est portunculam castitatis. id est abstinentiam carnis. ut tantum a corporali libidine coercerent. hanc autem in-

De protectione dei

ternā mentis ac perfectam corporis puritatem. non dicam opere assequi. sed nec cogitatione potuerunt. Denique famosissimus ille iporum socrates hoc ut ipi celebant de se non erubuit profiteri. Quia cum intuens eū quidū physiognomon dixisset omnia pederasti. hoc est. oculi corruptoris puerorum. et irruentes in eū discipuli eius. vlcisci illatum magistro vel lent conuiciū. indignationem eorū hac dicitur compressisse sententia

id est
quiescite o sodales. etenim sum sed contineo. **A**peritissime igitur non solum assertionem nostram. sed etiam iporum professionem monstratur. consummationem tantummodo impudicicie. id est comixtionis turpitudinem. violēta ab illis necessitate compressam. non tamē desiderium de cordibus eorum et oblectationē illius passionis exclusam. **C**um quo autē horrore proferenda est illa sententia dyogenis: **F**actum enim quod philosophos mundi huius velint quiddam memorabile proferre non puduit. neque dici a nobis sine verecūdia. neque audiri potest. **Q**uidam in adulterij crimine puniendo (ut ferunt) ait.

id est. quod gratis vendit morte non emas. **C**onstat ergo illos vere castitatis que a nobis expetit. nec agnoscisse virtutem. **E**t ideo satis certum est circūcisionem nostram que in spū est. non posse nisi dei tantum munere possideri. et his inesse solummodo. qui deo tota spūs sui contritione deserviunt.

¶ ¶ **S**ine gratia dei nullo sin du-
strios conar' exequi valeam'.

¶ ¶ **L**apiti lū. vi.

¶ **E**t idcirco licet in multis immo in oib' possit ostēdi. semp auxilio dei homines indigere. nec aliquid humanam fragilitatem quod ad salutem pertinet per se solam. i. sine adiutorio dei posse perficere in nullo tamē

evidentius quā in acquisitione atque custodia castitatis ostenditur. **E**t enim tantisper de integritate eius difficultate disputatio differatur. de instrumentis eius breuiter interim disputemus. **Q**uis p'ualeat queso quis serues spū. vel squalem solitudinis. vel siccū panis non dicam quotidianam esuriam sed ipsam saturitatem nulla hominū laude suffulgentis viribus sustinere. **Q**uis aque perpetuam sitim sine domini consolatione tolerare. illumque dulcem ac delectabilem matutinum soporem humanis fraudare oculis. et intra terminos horarum quattuor omnem quietis refectionem iungi possit lege pcludere. **Q**uis indefinitem lectionis instantiam. quis irremissam operis sedulitatem. nullam presentis luxuri comodum captans. absque dei gratia explere sufficiat. **Q**ue oia sicut desiderari a nobis iugiter absque diuina inspiratione non possunt. ita ne perfici quidem sine eius auxilio vllatenus queunt. **E**t ut hec eadem non solum probata nobis experientie disciplina. sed etiam certis indicij et argumētis manifestiora reddamus. nonne in multis que vtiliter optamus implere. cū desiderij plenus ardor ac voluntas perfecta non desit. interpellans quecumque fragilitas cassat vota concepta. nec proposito nostro assistit effectus nisi virtus perficendi dñi fuerit miseratione donata. ita ut cū sit innumera multitudo illorum qui fideliter virtutū studijs desiderant inhxere. summam tamē eorum qui hec perficere vel tolerare pualearant inuenias raritatem. ut ptermittas quod ne tunc quidem. cum omnino nulla nos arcet infirmitas. facultas vniuersa que volumus peragēdi nostre subiacet potestati. **Q**am neque remotionis silentium. nec distractionem ieiuniorū. nec lectionis instantiam. illo etiam tpe quo possumus pro nostro arbitrio retentamus. sed quibusdā occurrentibus causis. etiā inuitissimi frequē retrahim' a salutaribus

Collatio XII abbatis Cheremonis

stitutis ita ut vel loci vel temporis copia in quo hoc exercere possimus. necesse sit nos a domino deprecari. nec sufficere nobis id quod possumus certum est. nisi etiam oportunitas peragendi ea que nobis utique possibilis sunt a domino tribuat. de quibus et apostolus Quonia voluimus inquit venire ad vos et semel iterum. et impedivit nos sathanas. ita ut nonnunquam nos etiam utiliter ab istis spiritualibus sentiamus studiis auocari. ut dum nolentibus nobis interruptitur nostri cursus intentio. et infirmitati carnis aliquid relaxamus. etiam inuiti ad salutarem perseverantiam referuemur. De qua dispensatione dei simile aliquid beatus apostolus. Propter quod inquit dominus rogavi ut discederet a me. et dixit michi. Sufficit tibi gratia mea. nam virtus in infirmitate perficitur. Et iterum. Quid enim oremus secundum quod oportet nescimus.

De principali proposito dei et providentia quotidiana

Capitulum vii.

Propositum namque dei quo non ob hoc hominem fecerat ut periret. sed ut imperpetuum viveret. manet immobile. Cuius benignitas cum bone voluntatis in nobis quantum. lamcumque scintillam emicuisse perspexerit. vel quam ipse tanquam de dura silice nostri cordis excusserit. confouet eam. et exulscitat. suamque inspiratione confortat. volens omnes homines salvos fieri. et ad agnitionem veritatis venire. Quia non est inquit voluntas ante patrem vestrum qui in celis est. ut pereat unus ex pusillis istis. Et iterum. Nec vult inquit deus perire animam. sed retractat cogitans ne penitus pereat qui abiectus est. Verax namque est et non mentitur deus. cum obtestatione diffiniens. Quia ego dicit dominus deus. quia nolo mortem impij. sed ut convertatur a via sua et vivat.

Qui enim ut pereat unus ex pusillis non habet voluntatem. quomodo sine ingenti sacrilegio putandus est. non univ ersaliter omnes sed quosdam salvos fieri velle pro omnibus. Ergo quicumque pereant contra illius perent voluntatem. ita eo contra unumquemque eorum quoti die proclamante. Convertimini a vobis vestris pessimis. et quare moriemini domine israel. Et iterum. Quotiens volui congregare filios tuos sicut gallina congregat pullos suos sub alas suas. et nolui. Et quare inquit aversus est populus iste in hierusalem. aversione perentiosa. Induraverunt facies suas. noluerunt reverti. Presto est ergo quotidie christi gratia. que dum vult omnes homines salvos fieri. et ad agnitionem veritatis venire. cunctos absque vlla exceptione conuocat dicens. Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis. et ego reficiam vos. Si autem non omnes univ ersaliter. sed quosdam aduocat. sequitur ut nec omnes sint onerati vel originali vel actuali peccato. nec vera sit illa sententia. omnes enim peccauerunt et egent gloria dei. nec per omnes homines mors pertransisse creditur. Et intantum omnes qui pereunt contra dei perent voluntatem. ut nec ipsam mortem deus fecisse dicatur. ita scriptura testante. Quia deus mortem non fecit. nec gaudet in perditione viuorum. Est inde est quod plerumque dum pro nobis contraria postulamus. vel tardi. vel nequamque nostra exauditur oratio. et rursus. ea que credimus esse contraria. utiliter ut benignissimus medicus. etiam inuitissimis dominus inferre dignatur. ac nonnunquam perniciosas dispositiones nostras letalesque conat. ab effectu detestabili retardat ac reuocat. ac properantes ad mortem. retrahit ad salutem. et de inferni faucibus extrahit ignorantes.

De gratia dei et arbitrij libertate.

De protectione dei

Capitulū. viij.

Quam curaz atq; prouidentia circa nos suam. sub figura metreticis hierusalem et pernicio-
sa ad ydolorum cultū a laacitate tenden-
tis. per Osee prophetam sermo diuinus
elegantē expressit. Dicente nāq; ea. va-
dam post amatores meos. q̄ dāt panes
michi ⁊ aquas meas. lanam meam ⁊ li-
num meum. oleum meum ⁊ potū meū.
respōdit saluti eius non voluntati con-
sulens diuina dignatio. Ecce ego sepiā
viā eius spinis. ⁊ sepiam eam maceria.
⁊ semitas suas non inueniet. ⁊ sequetur
amatores suos. ⁊ non apprehendet eos.
⁊ queret eos. nec inueniet illos. ⁊ dicet.
Reuertar ad virum meum priorem. q̄a
benemibi erat tunc magis q̄ nunc. Ac
rursus contumacias nostras atq; con-
temptus. quibus enī ad salutares inui-
tantem recursus rebellī spiritū. dedigna-
mur. tali cōparatione describit. Et dixi
inquit. Patrem vocabis me. ⁊ post me
ingredi non cessabis. Sed quomō si cō-
temnat mulier amatorem suum. sic con-
temptit me domus israel. ait dominus.
Sed q̄grue qm̄ hierusalem adultere cō-
parauerat a suo cōiuge discedenti. amo-
rem quoq; ac per seuerātiā benignitatis
sue viro qui a femina deseritur compa-
rauit. Pietas enim ac dilectio dei. quā
circa humanum genus semper impen-
dit. eo q̄ nullis ita vincatur iniurijs. vt
a cura nostrē salutis abscedat. ⁊ quodā
modo superata iniquitatibus nostris a
principali suo proposito reuocetur. ma-
gis proprie expm̄ alia cōparatione nō
potuit. q̄ exemplo viri ardētissimo amo-
re feminaꝝ diligentis. qui quanto magi
negligi se ac despici ab ea senserit. tanto
vehementioris circa eā celi ardore flāma-
tur. Adest igitur inseparabiliter nobis
semper diuina protectio. tanta q̄ est er-
ga creaturam suam pietas creatoris. vt
non solum comitetur eam sed etiam pre-

cedat iugiter prouidentia. Quam ex-
tus propheta aperitissime confitet̄ dices.
Deus meus misericordia eius preueni-
et me. Qui cum in nobis ortum quēdā
bone voluntatis inspererit. illuminat eā
confessum atq; confortat. ⁊ incitat ad sa-
lutem. incrementum tribuens ei. quam
vel ipse plantauit vel nostro conatu vi-
derit emeruisse. Nam anteq; clament in-
quit ego audiam. adhuc loquentib; eis
ego audiam. Et iterum. Ad vocem cla-
moris tui statim vt audierit responde-
bit tibi. Et non solum sancta desideria
benignus inspirat. sed etiam occasiōes
p̄struit vite. ⁊ oportunitatē boni effect⁹
ac salutaris viē directionem demōstrat
errantibus.

De virtute bone voluntatis nostrē et gratie dei.

Capitulū. ix.

Udenō facile humana ratio
ne discernitur. quemadmodū
dominus petentibus tribuat. a
querentibus inueniatur. a periatq; pul-
santibus. et rursus inueniatur a non
querentibus se. palam appareat inter il-
los qui eum non interrogabant. et tota
die expandat manus suas ad populum
non credentem sibi et contradicentem.
resistentes ac longe positos vocet. inui-
tos attrahat ad salutē. peccare cupien-
tibus explende copiam subtrahat. volū-
tatis. ad nequitiam properantibus beni-
gnus obsistat. Cui autem facile pateat.
quomodo salutis summa nostro tribua-
tur arbitrio. de quo dicitur. Si volueri-
tis ⁊ audieritis me. quę bona sunt terre
māducabiꝝ. ⁊ quomō non volentis ne
q̄ currentis sed miserentis sit dei. Quid
etiam sit illud. q̄ deus reddet vnicuiq;
scdm̄ opera eius. et deus est qui operat̄
in vobis et velle et perficere pro bona vo-
luntate. et hoc non ex vobis. sed dei do-
num est. non ex operibus. vt ne quis

Collatio XII abbatis Cheremonis

glozietur. Quid sit etiam illud quod dicitur a propinquo deo. et a propinquo bit vobis. et quod alibi dicit. Nemo venit ad me nisi pater qui misit me attraxerit eum. Quid sit quod dicit. rectos cursus fac pedibus tuis. et vias tuas dirige. et quid sit quod dicimus orantes. Dirige in conspectu tuo viam meam. et perfice gressus meos in semitis tuis. ut non moueantur vestigia mea. Quid sit quod iterum commonemur. facite vobis cor nouum et spiritum nouum. et quid sit illud quod re-promittitur. Dabo eis cor nouum. et spiritum nouum tribuam in visceribus eorum. et auferam cor lapideum de carne eorum. et dabo eis cor carneum. ut in preceptis meis ambulent. et iudicia mea custodiant. Quid sit quod precepit dominus dicens. Laua a malicia cor tuum hierusalem. ut salua fias. et quid sit quod id ipsum propheta a domino postulat dicens. Cor mundum crea in me deus. Et iterum. Lauabis me et super cinis dealbabor. Quid sit quod ad nos dicitur. illumine vobis lumen scientie. Et quid sit quod de deo dicit. Qui docet hominem scientiam. et dominus illuminat cecos. vel certe quod orantes dicimus cum propheta. Illumina oculos meos ne unquam obdormiam in morte. nisi quod in his omnibus et gratia dei et libertas nostri declaratur arbitrii. et quia etiam suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit extendi. semper homo a domino indigeat adiuari. Nec enim cuius voluerit quis sanitate perfruit. aut de egritudine morbo per arbitrii sui desiderio liberatur. Quid autem predestinatio sanitarum gratiam concupisse. nisi dominus qui vite ipsius usum tribuit etiam vigorem incolumitatis impartiat. Ut autem euidentius clareat etiam per nature bonum quod beneficio creatoris indultus est. nonnumquam bonarum voluntatum prodire principia. que tamen nisi a domino dirigantur ad consummationem virtutum peruenire non possunt. a postulo testis est dicens.

Velle enim adiacet mihi. perficere autem bonum non inuenio.

De liberi arbitrii infirmitate Capitulum x.

Nam libertatem scriptura diuina nostri confirmat arbitrii dicens. Omni custodia serua cor tuum. Et infirmitatem eius a postulo manifestat dicens. Dominus custodiat corda vestra. et intelligentias vestras in christo iesu. Virtutem liberi arbitrii dicit enunciat dicens. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas. Et infirmitatem eius idem orans similiter docet. Inclina inquit cor meum in testimonia tua et non in auariciam. Salomon quoque. Inclinet corda nostra ad se ut ambulemus in vniuersis vijs eius. et custodiamus mandata eius. et cerimonias eius. et iudicia eius. Potestate designat arbitrii nostri psalmigraphus dicens. Rehibe linguam tuam a malo. et labia tua ne loquantur dolum. Infirmitatem eius nostra protestatur oratio dicentibus nobis. Donec domine custodiā ori meo. et ostium circumstantie labijs meis. Arbitrii nostri facultas a domino declaratur cum dicitur. Solue vincula colli tui captiua filia syon. Fragilitatem eius propheta decantat dicens. Dominus soluit compeditos. et dirupisti vincula mea tibi sacrificato hostiarum laudis. Audiuimus in euangelio dominum conuocantem ut ad eum properemus per liberum arbitrium. Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis. et ego reficiam vos. Sed infirmitatem eius idem dominus protestatur dicens. Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me attraxerit eum. Apostolus liberum arbitrium nostrum incitat dicens. Sic currite ut comprehendatis. Et infirmitatem eius iobes baptista testat cum ait. Non potest homo accipere a se quicquam. nisi fuerit ei datus de

De protectione dei

celo. Inuenitur animas nostras sollicite custodire dicente propheta. Custodite animas vestras. Sed et spiritu alius proclamatur propheta. Nisi dominus custodierit ciuitates. inuaniunt qui custodit eam. Apostolus philippensibus scribens. ut liberum eorum designet arbitrium. cum metu et tremore inquit vestram salutem operamini. Sed ut infirmitatem eius ostendat. adiungit. Deus est enim inquit qui operatur in vobis. et velle et perficere pro bona voluntate.

Utrum bonam voluntatem nostram sequatur an precedat gratia dei

Lap. xi.

Eta sunt hec quodammodo indistincte permixta atque confusa. ut quid ex quo pendeat. in multis magna questione voluatur. id est. utrum quia initium bonae voluntatis prebuerimus. miseretur nostri deus. an quod deus miseretur. consequamur bonae voluntatis initium. Multi enim singula haec credentes ac iusto amplius asserentes. varijs sibique partijs sunt erroribus involuti. Si enim dixerimus nostrum esse bonae voluntatis principium. quid fuit in persecutore paulo. quod in publicano mattheo. quorum unus cruori ac supplicijs innocens. alius violentijs ac rapinis publici incubans. attrahitur ad salutem. Si vero gratia dei semper inspirari bonae voluntatis principia dixerimus. quid de zachari fide. quid de illius in cruce latronis pietate dicimus. quod desiderio suo vim quandam regni caelestis inferentes. specialia vocationis monita preueniunt. Consummationem vero virtutum et executionem mandatorum dei. si nostro deputauerimus arbitrio. quomodo oramus. Confirma deus hoc quod operatur es in nobis. et opera manuum nostrarum dirige super nos. Scimus ad maledicendum israeli balaam fuisse conductum. sed videmus maledicere cupienti non fuisse permissum.

Custoditur ab ymelech. ne rebecca tangens peccet in deum. Joseph fratrum liuore distrahitur. ut descensio filiorum israel in egiptum fieret. et illis de germani nece tractatibus. future famis remedia pararentur. Quod idem ioseph a fratribus agnitus manifestat dicens. Nolite pauere. nec durum vobis videatur. quod videridistis me in his regionibus. Pro salute enim vestra misit me dominus ante vos. Et infra. Premisit enim me dominus. ut reseruemini super terram. et escas ad vinendum possitis habere. Non vero consilio sed voluntate dei huc missus sum. qui fecit me quasi patrem pharaonis. et dominum totius domus eius. et principem in omni terra egipti. Et cum post obitum patris formidantibus fratribus suspicionem timoris auferret. nolite inquit timere. nunquid dei possumus renuere voluntati. vos cogitastis aduersum me malum. et deus contulit illud in bonum. ut exaltaret me sicut in presentiarum cernitis. ut saluos faceret populos multos. Quod etiam beatus dauid economice tunc factum in psalmo centesimo quarto silite declarauit dicens. Et vocauit famez super terram. et omne firmamentum panis contriuit. Misit ante eos virum. in seruum vendatus est ioseph. Hec duo id est. vel gratia dei vel liberum arbitrium sibi quod inuicem videntur aduersa. sed vtraque concordant. et vtraque nos pariter debere suscipere. pietatis ratione colligimus. ne vnum horum homini subtrahentes ecclesiasticae fidei regulam excessisse videamur. Nam cum viderit nos deus ad bonum velle deflectere. occurrit. dirigit atque confortat. Ad vocem enim clamoris tui statim ut audierit respondebit tibi. Et inuoca me in die tribulationis tuae. et eripiam te. et glorificabo me. Et rursum si nos nolle vel intempuisse perspexerit adhortationes salutiferas admouet cordibus nostris. quibus voluntas bona vel reparatur vel formetur in nobis.

Collatio XIIII abbatis Cheremonis

Quod voluntas bona nec semper gratie nec semper sibi homini tribuenda.

Capitulum XII

Non enim talem deus homines fecit se credendus est. quod nec velit vni quod nec possit bonum. Alioquin nec liberum ei permisit arbitrium. si ei tantummodo malum ut velit et possit. bonum vero a semetipso nec velle nec posse concessit. Et quomodo stabit illa domini post prevaricationem primi hominis lata sententia. Ecce adam factus est sicut vnus ex nobis. sciens bonum et malum. Non enim talis ante fuisse putandus est. qui boni esset proorsus ignarus. Alioquin velut quoddam irrationabile atque insensatum animal eum fatendum est fuisse formatum. Quod satis absurdum atque a catholica fide omnimodis alienum est. Quinimmo secundum sapientissimi Salomonis sententiam. fecit deus hominem rectum. id est ut tantummodo boni scientia iugiter fruere. sed ipsi quesierunt cogitationes multas. facti enim sunt (ut dictum est) scientes bonum et malum. Concepit ergo adam post prevaricationem quam non habuerat scientiam mali. boni vero quam acceperat scientiam non amisit. Denique non amisit humanum genus post prevaricationem a deo scientiam boni. etiam a postoli sententia evidentissime declaratur qua dicit. Cum enim gentes que legem non habent naturaliter ea que legis sunt faciunt. hi legem non habentes ipsi sibi sunt lex. qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis. testimonium reddente illis conscientia ipsorum. et inter se invicem cogitationibus accusantibus aut etiam defendentibus in die qua iudicabit deus occulta hominum. Quo sensu etiam dominus per prophetam increpat iudeorum non naturalem sed voluntariam cecitatem. quia ipsi sibi contumaciter inferebant. Surdi inquit audite. et ceci in tuemini ad videndum. Quis surdus ni-

si seruus meus. et cecus nisi ad quem nuncios meos misi. Et ne forte hanc eorum cecitatem aliquis nature non voluntati possit ascribere. alibi ait. Educ foras populum cecum et oculos habentem. surdum et aures ei sunt. Et iterum. Qui habentes inquit oculos non videtis. et aures non auditis. Dominus etiam in euangelio. Quia videtes inquit non videtis. et audientes non audiunt neque intelligunt. Et adimpletur in eis prophetia ysaie dicens. Audi tu audietis et non intelligetis. et videtes videbitis et non videbitis. In crassatum est enim cor populi huius. et auribus grauerunt et oculos suos concluserunt. ne quantum videant oculis. et auribus audiant. et corde intelligant. et conuertantur et sanem illos. Denique ut possibilitatem boni eis inesse signaret. increpat phariseos. Quid autem inquit etiam ex vobis non iudicatis quod bonum est. Quod utique eis non dixisset. nisi eos iudicio naturali id quod equum est scisset posse discernere. Unde cauendum est nobis. ne ita ad dominum omnia sanctorum merita referamus. ut nihil nisi id quod malum atque peruersum est humane ascribamus nature. In quo quidem sapientissimi Salomonis immo domini cuius hec verba sunt testimonio confutamur. Ita enim cum consummata templi extructione oraret effatus est. Voluitque dauid pater meus edificare domum nomini domini dei israel. et ait dominus deus ad dauid patrem meum. Quod cogitasti in corde tuo edificare domum nomini meo. bene fecisti hoc ipsum mente tractans. verum tamen non tu edificabam domum nomini meo. Hec ergo cogitatio atque iste tractatus regis dauid. vtrumne bonus ex deo. an malus et ab homine fuisse dicendus est. Si enim bona atque ex deo fuit illa cogitatio. cur ab eo a quo inspirata est eidez negatur effectus. Si autem mala et ex homine fuit. cur laudat a domino. Restat ergo ut et bona et ex homine fuisse credatur. In quem modum etiam nostras quotidie cogitationes possumus iudicare

liber pastoris dicitur

De protectione dei

Neque enim aut soli dauid bonum ex se
metipso cogitare concessum est. aut nob
ne qd boni vnq̄ sapere aut cogitare pos
simus. naturaliter denegatur. Dubita
ri ergo non potest inesse quidem omi ani
menaturaliter virtutum semina benefi
cio creatoris inserta. sed nisi hęc opitula
tione dei fuerint excitata. ad incremen
tum perfectionis nō poterūt puenire. qz
fm beatus apostolum. neq̄ qui plantat
est aliquid. neq̄ qui rigat. sed q̄ incremē
tum dat deus. Adiacere autē homini in
quamlibet partem arbitrij libertatē etiā
liber ille (qui dicit pastoris) apertissime
docet in quo duo angeli vnicuiq̄ nrm
adhęre dicunt. id est bonus ac malus.
in hominis vero optione cōsistere vt eli
gat quem sequatur. Et idcirco manet ī
homine semp liberum arbitriū q̄ gratiā
dei possit vel negligere vel amare. Non
enim precepisset a plūs dicens. cum me
tu et tremore vestram salutē operamini.
nisi scisset eaz vel excoli a nobis posse vl
negligi. Sed ne crederent se ad opus sa
lutis diuino auxilio non egere sibiungit.
Deus est enim qui operatur in vobis et
velle et perficere p bona volūtate. Et id
circo thimothęum monens. noli inq̄t ne
gligere gratiam dei que est in te. Et itez.
Ob quam causam moneo te. vt resusc
tes gratiam que est in te. Inde est quod
etiam corinthijs scribens hortat et cō
monet. ne indignos se grā dei infructuo
sis operibus exhiberent dicens. Adiuuā
tes aut et obsecramus ne inuacuum gra
tiam dei recipiatis. Quā sine dubio. qz
inuacuum receperat symon. non pfuit
ei perceptio gratię salutaris. Non enim
pceptis beati petri maluit obedire dicen
tis. Penitentiam age ab hac nequitia
tua. et ora deum si forte remittatur tibi h
cogitatio cordis tui. in felle enim amari
tudinis et obligatiōe iniquitatis video
te esse. Preuenit ergo homis voluntatē
quia dicit Deus meus misericordia ei
preueniet me. Et rursus. dñm remoran
tem atq̄ vtiliter quodammodo subsistē

tem. vt nostrum experiat arbitrium. vo
luntas preuenit nostra. cum dicit. et ma
ne oratio mea preueniet te. Et itez. Pre
ueni ī maturitate et clamaui. et puenēte
oculi mei ad te diluculo. Aduocat etiaz
nos et inuitat cum dicit. Tota die expā
di manus meas ad populū non creden
tem mihi et tradicentē. Et inuitatur a
nobis cum dicimus ei. Tota die expā
di man⁹ meas ad te. Expectat nos cū dē
p pphetam. Propterea expectat nos do
min⁹ vt misereat nostri. Et expectatur a
nobis cum dicimus Expectans expecta
ui dñm et respexit me. et expectaui saluta
retuum dñe. Et confortat nos cum di
cit. Ego erudini et confortauī brachia
eorum. et in me cogitauerūt maliciā. Et
vt nosmetipos confortemus hortat euz
dicit. Confortate manus dissolutas. et
genua debilia roborate. Clamat iesus.
Si quis sitit veniat ad me et bibat. Cla
mat etiā ad eū. ppheta Laboraui clamā
rauce facte sunt fauces mee. defecerūt ocu
li mei dum spero in deum meum. Que
rit nos dñs dicens. Quesiui et non erat
vir. vocaui et non erat qui responderet.
Querit et ipse a sponsa flebiliter cōque
rente. In cubili meo in noctibus quesi
ui quez dilexit anima mea. quesiui eum
et non inueni. vocaui eū et non respōdit
mihi.

Quod gratiā dei humani conatus
copenfare non possint. La. xiiij.

Quia semper gratia dei nostro
in bonam partem cooperat ar
bitrio. atq̄ in omnibus illd ad
iuuat protegit ac defendit. vt nonnūq̄
etiam ab eo quosdam conatus bone vo
luntatis vel exigat vel expectet. ne peni
tus dormienti aut inerti ocio dissoluto
sua dona conferre videatur. occasiones
quodāmodo querēs. quibus humane
segniciet torpore discusso. non irrationa
bilis munificentie sue largitas videat.
dñ eā sub colore cuiusdā desiderij ac la
boris impartit. vt nihilomin⁹ grā dei sp
guita pseret. dñ epiguis quibusdam

Collatio XII abbat̄s Cheremonis

paruisq; conatibus tantam immortalitatis gl'am tanta perennis beatitudinis dona. iestimabili tribuit largitate. **N**ec enim q; illius in crucelatronis precesse. rat fides idcirco. pnunciandum est non ei beatam comorationem paradisi gratuito esse. pmillam. aut penitentiam dauid regis illam vnus verbi qua dixit. peccati dno. duo taz graua eius crimia. 7 no potius clementiam dei abstulisse credendum est. vt per nathan pphetam meretur audire. 7 dñs transtulit iniquitates tuam. non mozieris. **Q**d igit' homicidiu adulterio addidit. liberi vtiq; arbitrij fuit. quod aut arguitur p. pphetaz. diuine dignationis est gratia. **R**ursus q; peccatum suu humiliat' agnoscit. pprie libertatis est opus. **V**ero sub breuissimo teporis puncto indulgentiam tantoru criminum. pmeretur. dñi miserentis est donum. **E**t quid de hac tam breui cofessione. 7 incompatibili diuine retributionis imensitate dicamus. cum beatus apostolus ad illaz magnitudinem future remunerationis aspiciens. quid de illis ta innumeris psecutionibus suis. pnunciauerit. considerare p. facile sit. **N**am momentaneum hoc inquit. 7 leue tribulationis nostre. supra modum vltra copationez eternum pod' glorie opatur in nob. **D**e quo et alibi constater enunciat dicens. **Q**uia no sunt pdigne passiones huius tpis ad futuraz glaz q; reuelabit' in nob. **Q**uantu libet ergo enisa fuerit humana fragilitas. future retributioni par ee no poterit. nec ita laboribus suis diuinam imminuit gram. vt non sp gratuita perseueret. **E**t idcirco pdictus magister gentium. licet gratia dei a postolatus gradu sortitum se fuisse testetur dicens. gratia autem dei sum quod sum. tn se q; diuine gratie respondisse. pnunciat dicens. **E**t gratia eius in me vacua non fuit. s; abundatius illis omnib; laboranti 7 obtinui. non aut ego. sed gratia dei mecu. **N**am cum dicit laboranti. conatus pprij signat arbitrij. **C**um dicit non aut ego

sed gratia dei. virtutem diuine ptectionis ostendit. **C**u dicit mecum. non ocio so neq; securo. sed laboranti ac desudati tam coopatam fuisse declarat.

Temptationibus suis deus virtutem humani experiatur arbitrij. **C**ap. xiiij.

Quod etiam in iob probatissimo athleta suo. cum cum dyabolus expetiss; ad singulare certamen. diuinam legimus. puidisse iusticiam. **S**i enim contra inimicu non sua virtute sed dei solius fuisse gratia. ptegente congressus. 7 absq; vlla xute patietie sine diuina tm opitulatoe sufful'. multiplices illas ac tota inimici crudelitatem quesitas temptationum moles 7 exitia pertulisset. quomodo non illam calumniosam dyabolus q; prius emiserat vocem aduersus eum iustius iterasset. **N**u quid gratis colit iob deum. **N**onne tu vallasti eum ac domum eius 7 vniusam substantiam eius p. circuitum. **S**ed aufer manum tuaz. id est sine eum suis mecum viribus decertare. nisi in facie tuaz benedixerit tibi. **S**ed cum nulla huiusmodi querimoniam calumniosus hostis post conflictu audeat iterare. no dei sed illius se victum viribus confitet'. licet etiam gratia dei non in totum illi de fuisse credenda sit. que tanta temptatori temptandi tribuit potestates. quantam 7 illum resistendi nouerat habere virtutem. no cum ab illius impugnatione sic ptegens. vt nullum virtuti humane relinqueret locum. sed hoc tantu. pcurans ne violentissimus inimicus animam eius amentem faciens. 7 impotem sensu impari eum atq; iniquo certaminis p. de re p. grauaret. **Q**d ergo soleat interdum temptare dñs fidem nostram vt fortior vel gloriosior fiat. euangelici illius centurionis edocemur exemplo. cuius puerum cum sciret vtiq; potestate sermonis sui se dñs curaturum. offerre maluit presentiam corporalem dicens. **E**go venia 7 cura te eum. **S**ed illo banc eius obla

De protectione dei

tionem feruentioris fidei flagrantia su-
pergrediente atq; dicente. Domine non
sum dignus vt in tres sub tectum meuz
sed dic tantum vtro et sanabitur puer
meus. miratur eu3 dominus atq; collan-
dat. cunctisq; illis qui ex israelis popu-
lo crediderat presert dicens. Amē dico
vobis non inueni tantam fidem in isra-
hel. Nulli enim laudis esset ac meriti-
si id in eo christus quod ipse donauerat
preuulisset. Alioquin dixisset. Amē dico
vobis non dedi tantam fidem in israel.
Quam explorationem fidei. etiam in il-
lo magnificentissimo patriarcha dīnaz
legimus dispensasse iusticiam. cum dici-
tur. Et factus est post hec verba tempta-
uit deus abraham. Non enī illam fidez
qua3 ei dñs inspirabat. sed illā q̄ voca-
tus semel atq; illuminat⁹ a domino p ar-
bitriū libertatem poterat exhibere experi-
ri voluit diuina iusticia. Unde non in-
merito fidei eius cōstantia comprobabatur
atq; ad eum subueniente gratia dei que
cum paulisper subreliquerat vt proba-
ret ita dicitur. Ne inferas manum tuā
in puerum. neq; facias ei quicq; nūc enī
scio quia times dominum tu. et non pep-
cisti filio tuo dilecto propter me. Quod
temptationis genus nob quoq; ad pro-
bationis meritū posse contingere. i de-
teronomio satis euidenter a legislatore p̄-
dicatur. Si surrexerit inter vos propheta
aut qui somnium se vidisse dicat. et
p̄dixerit signum atq; portentum. et eu-
nerit qd locutus est. et dixerit tibi eam⁹
et seruiamus dīs alienis quos ignorat
ne audias vba prophete illius aut som-
niatoris. quia temptans temptat te dñs
deus tuus. vtrum diligas eū in toto cor-
de tuo. et custodias mandata illi⁹ an nō.
Quid ergo. Cum istum propheta3 aut
somniauorem surgere permiserit de⁹. ita
ne eos quorum fidem probare disponit
protecturus esse credendus est. vt nullus
penitus locuz quo suis viribus eu3 tem-
ptatore confligant libero eorum refuet
arbitrio. Et quid eos necesse est vel tem-

ptari. quos ita infirmos nouit ac fragi-
les. vt nequa q̄ virtute sua valeant resi-
stere temptatori. Sed vtiq; nec tempta-
ri eos iusticia domini permisisset. nisi pa-
rem in eis resistendi scisset inesse virtutē
qua possent equitatis iudicio in vtroq;
merito vltrei vlt laudabiles iudicari. Ta-
le est et illud quod ab apostolo dicitur.
Itaq; qui se existimat stare videat ne ca-
dat. Temptatio vos nō apprehendat ni-
si humana. Fidelis autem deus qui nō
permittit vos temptari supra id qd po-
testis. sed faciet cum temptatione et exitū
vt sustinere possitis. Cum enī dicit. qui
stat videat ne cadat. sollicitas reddit ar-
bitriū libertatem. quā vtiq; nonerat per-
cepta gratia. vel stare per industria3. vel
cadere per negligentiam posse. Cum au-
tem inferat. temptatio vos non apprehen-
dat nisi humana. infirmitatem eorum et
inconstantiam nec dum robuste metis
exprobrat. qua adhuc spiritaliuz nequi-
tiarum turbinib; nō poterant impugna-
ri. aduersūq; seipm vel illos pfectos no-
uerat quotidie dimicare. de quibus ad
ephesios dicit. Jam non est nobis collu-
ctatio aduersus carnē et sanguinem. sed
aduersus p̄cipatus. aduersus ptates. adū-
sus mundi rector. estenebrarum harum.
contra sp̄italia nequitiē in celestibus.
Cum vero subiungit. fidelis autem de⁹
qui nō permittit vos temptari supra id
quod potestis. non vtiq; optat ne eos
dominus temptari permetteret. sed ne su-
pra id quod sustinere poterant tempta-
rentur. Illud enim indicat humani ar-
bitriū facultatem. hoc vero dñi gratiam
temptationum luctamina moderantis
ostendit. In his igitur omnibus appro-
batur ita semper diuinam gratiam arbi-
trium hominis incitare. vt illud nō in oī-
bus taliter protegat ac defendat. vt non
etiā prop̄ijs eū conatibus congregi ad-
uersum sp̄itales faciat inimicos. in qui-
bus vel gratiā dei victor. vel infirmitatē
suā superatus intelligat. et ita discat nō
de sua fortitudine sed de d̄pino semper

Collatio XIII abbatis Cheremonis

sperare suffragio atq; ad suum iugiter recurrere protectorem. Et ut hoc nō nostra coniectura sed euidentionib; ad huc scripturę testimonijs approbetur illud quod in iesu naue legitur retractemus. **H**as inquit gētes dimisit dominus ac disperdere noluit ut in eis experiretur israelites. vtrū custodiret mandata domini dei sui ut haberent consuetudines cū hostibus preliandi. Et ut incomparabili creatoris nostri clementie mortale aliquid non pro equalitate pietatis sed ex aliqua indulgentie similitudine comparem? si nutritrix pia atq; sollicita diu sinu paruulum gestat ut quandoq; ingredi doceat et pumū quidem eum reptare permittit de hinc erectum ut alternis passibus innotatur dextre sue dextere suscipiat at mox paululū derelictū si titubantes viderit protinus apprehendit nutantes suscipit lapsu erigit et vel arcet a casu vel etiam decedere leuiter sinēs eleuat p̄ ruinam cum autem eum ad puericiam vel adolescentie ac iuuentutis perduxerit robur quedam etiam pondera vel labores quibus non opprimatur sed exerceatur iniungit et cum emulis decertare permittit. quanta magis celestis ille omnium pater nouit quem sinu gratie sue gesserit et quē libere voluntatis arbitrio ī conspectu suo exerceat ad virtutem et tñ adiuuat laborantem exaudit vocantem non reliquit querentem eripit de periculo interdum etiam nescientem.

De multiplici vocationum gratia. ¶ Cap. xv.

Quę etiam euidenter ostēditur inscrutabilia esse iudicia dei et inuestigabiles vias eius quibus ad salutem humanam attrahit genus. **Q**uę etiam euangelicarū vocationum exemplis possumus approbare. **A**ndream namq; ac **P**etrum ceterosq; apostolos nihil de salutē suę remedio cogitantes spontanea grē suę digna

tione prelegit **Z**acheum ad cōspectum se domini fideliter extendentem et exiguitates stature suę sycomorū celsitudine s̄ leuantem non solum suscipit verumetiam benedictione cobabitatiōis illustrat. **I**nnitum ac repugnantes attrahit paulum. **A**liū ita precepit sibi inseparabiliter inherere ut ei postulati breuissimas pro sepultura patris nō concedat indulcias. **C**ornelio precibus et elemosynis iugiter insistenti velut remunerationis vice via salutis ostēditur etiq; angeli visitatione precipitur ut accersiens petrū verba salutis ab eo quibus vna cū omnibus suis saluaretur agnoscat. **E**t ita m̄iformis illa sapientia dei salutem hominum multiplici atq; inscrutabili pietate dispensat ac s̄m capacitatem vniuscuiusq; gratiaz suę largitatis imptit ut ipsas quoq; curationes nō s̄m vniiformē maiestatis suę potentiam sed s̄m mensuram fidei in qua vnūquēq; reperit vel sicut vniciq; ipse partitus est maluerit exercere. **C**redentem namq; q̄ ad emundationē lepre sue voluntas christi sufficeret solo voluntatis suę curauit assensu dicens. **V**olo. **M**ū dare. **A**lteri tepcāti ut adueniens per impositionē manū sue defunctam filiam suscitaret. **I**ngressus domum eius eodem modo quo ille sperauerat id quod rogabatur indulisit. **A**lij credenti summā salutis in verbi et̄ preceptione consistere ac respondentem dic tantum verbo et sanabitur puer meus per s̄monis imperium resolutos artus pristino robore solidauit dicens. **T**ace et sicut credidisti fiat tibi. **A**lij de tactu s̄mbrie eius sperantibus medicinā vbertim sanitatis dona largitus est. **A**liorum morbis medelam rogat̄ indulsit. **A**lij spontaneaz prestetit medicinam. **A**lios hortatus est ut sperarent dicens. **V**is sanus fieri. **A**lij nō sperantibus vltro ingessit auxilium. **A**liorū desideria priusq; voluntati eorum satisfacere explorauit dicens. **Q**uid vultis ut faciam vobis. **A**lij ignorati viam qua id quod

De protectione dei

concupierat obtineret benignus ostendit si credideris in quibus videbis gloriam dei. Inter alios ita virtutem curationum affluenter effudit. ut de eis euangelista commemorat. et curauit omnes languidos eorum. Inter alios vero immensa illa beneficiorum christi abyssus ita obturata est. ut dicatur. et non poterat inter illos iesus facere virtutes propter incredulitatem illorum. Et ita largitas dei secundum capacitatem humane fidei etiam ipsa formatur. ut huic quidem dicat. secundum fidem tuam fiat tibi. illi vero. vade et sicut credidisti fiat tibi. alij autem. fiat tibi sicut vis. et rursum alteri. fides tua te saluum fecit.

De gratia dei eo quod humane fidei transcendat angustias.

Cap. xvi.

Nemo autem estimet hoc a nobis ob hoc fuisse prolata. ut nitamur astruere summam salutis in nostre fidei ditione consistere. secundum quorundam profanam opinionem. qui totum libero arbitrio deputantes. gratiam dei dispensari secundum meritum vniuscuiusque deserviunt. Sed absoluta plane pronunciamus sententiam. etiam exuberare gratiam dei et transgredi interdum humane infidelitatis angustias. Quod in illo euangelico factum fuisse regulo reminiscimur. qui dum facilius credit egrotantem filium suum posse curari. quam mortuum suscitari. presentiam domini festinus implozat dicens. Domine descende priusquam moriatur filius meus. Cuius infidelitatem licet his sermonibus christi arguerit. nisi signa et prodigia uideritis non creditis. tamen non secundum infirmitatem fidei eius gratiam sue diuinitatis exercuit. nec presentiam corporali quod admodum ille crediderat letales febrium mortuos. sed uerbo sue potestatis exclusit dicens. Vade filius tuus uiuit. Quam superabundantiam gratie etiam in illius paralitici curatione dominum legimus effudisse. cum ei languoris sui tantum

quo corpus fuerat resolutum remedia poscenti. anime prius ingerit sospitates dicens. Constans esto fili. dimittuntur tibi peccata tua. Post quod non creditibus scribis posse eum remittere humana peccata. ad confundendam incredulitatem eorum. etiam membra eius paraliticos ualitudine resoluta. potestati sue sermone restrinxit dicens. Quid cogitatis mala in cordibus uestris. Quid est facilius dicere. remittuntur tibi peccata. aut dicere. surge et ambula. Et sciatis autem quia filius hominis potestatem habet in terra dimittendi peccata. tunc ait paralitico. Surge et tolle lectum tuum. et uade in domum tuam. Similiter autem in illo. qui triginta et octo annos iuxta natatorie crepidinem frustra decubens. de aqua illius motu sperauerat medicinam. munificentiam vitronice largitatis ostendit. Nam cum uolens eum ad salutis remedia prouocare dixisset ei. uis sanus fieri. cumque ille de humani adiutorij inopia quereretur ac diceret. hominem non habeo. ut cum turbata fuerit aqua mittat me in piscinam. incredulitati eius et ignorantie veniam tribuens. pristinae eius sanitati. non illa qua sperauerat. uia. sed qua dominus uoluit miseratioe restituit dicens. Surge tolle lectum tuum. et uade in domum tuam. Et quid mirum si hec domini potestate gesta narratur. cum similia etiam per suos suos diuina gratia fuerit operata. Ingentibus namque templum petro et Johanne. cum ille claudus ex utero matris qui gressum penitus ignorabat elemosinam postulare. illi non uilia era que poscebat infirmus. sed gressus officia largiuntur. et paruissime stipis sperantem solatia in sperate salutis premijs locupletant. dicente petro. Argentum et aurum non est mihi. quod autem habeo hoc tibi do. In nomine iesu christi nazareni. surge et ambula.

Collatio XII abbatis Cheremonis

De inscrutabili dispensatione dei. Cap. xvij.

P Er hec igitur exempla q̄ d̄ euāgelicis protulimus monimentis. evidentissime poterimus adūtere diuersis atq; innumeris modis et inscrutabilibus vijs. Deum salutem humani generis procurare. et quorundam quidem volentium ac sitientium cursum ad maiorem inuitare flagrantiam. q̄sdaz vero etiam nolentes inuitosq; compellere. et nunc quidem vt impleatur ea que vtiliter a nobis desiderata p̄sperit adiuuare. nunc vero etiam ipsius sancti desiderij inspirare principia. et vel initium boni operis vel perseverantiam cōdonare. Inde est q̄ orantes non solum protectorem ac saluatorem. sed etiā adiutorem ac susceptorem dominum proclamam⁹. In eo enim q̄ prior aduocat. et ignorant nos atq; inuitos attrahit ad salutē. protector atq; saluator. nosse ē in eo autem q̄ annitentibus nobis opem ferre. refugientesq; suscipere ac munire consuevit. susceptor ac refugium nominat. Deniq; hanc dispensationis dei multiplicem largitatem. beatus apostolus mente pertractans. et in quoddā immensu atq; interminabile pietatis dei pelagus se incidisse conspicies. exclamauit. **O** altitudo diuinarum sapientie et scientie dei. q̄ inscrutabilia sunt iudicia eius. et inuestigabiles vię eius. Quis enim cognouit sensum domini. Huius ergo scientie admirationem q̄ ille talis ac tantus gētium magister expanit euacuare conabitur. quisq; crediderit illius iestimabilis abyssi profunditatem humana ratione se posse metiri. Nam qui ad plenu dispensationes dei. quibus salutes in hominibus operatur. vel mente concipere vel differere se posse confidit. proculdubio i pugnans apostolice sententie veritate. scrutabilia esse dei iudicia et vestigabiles vias eius. propbana pronuncia.

bit audacia. ipso quoq; domino hec ad eos ita testante. Non enim cogitationes mee cogitationes vestre. neq; vie vře vie mee. dicit dominus. quia sicut exaltantur celi a terra. sic exaltate sunt vie mee a vijs vestris. et cogitationes mee a cogitationibus vestris. Hanc igitur dispensationem atq; amorem suum. quem nobis tribuere dominus indefessa pietate dignatur. volens humane affectionis motu exprimere. nec inuenies in hac creatura talem charitatis affectum. cui eum comparare dignus posset. tenerimis pie mris visceribus comparauit. et vtitur quidem hoc exemplo. quia carius aliud in natura hominum non potest inueniri. dicens. **Q**uidam obliuisci potest mulier infantem suum. vt nō misereat filio vteri sui. Sed non contentus hac comparatione. transcendit eam. confessi atq; subiungit dicens. **E**t si illa oblita fuerit. ego tamē non obliuiscar tuū.

Definitio patrum eo q̄ liberuz arbitrium ad saluandum non sit idoneum. Cap. xvij.

P Er quod euidenti ratione colligitur ab his qui nō loquacibus verbis. sed experientia duce. vel magnitudinem gratie. vel modulu humani metiuntur arbitrij. quia nō leuibus cursu. nec fortibus prelium. nec sapientibus panis. nec prudentibus diuitie. nec scientibus gratia. sed operatur hec omnia vnus atq; idem spiritus diuidēs vnicuiq; prout vult. **E**t idcirco fide nō dubia. et vt ita dicam palpabili experientia comprobatur. vniuersitatis deū velut pijsimū patrem. benignissimūq; medicum. fm apostolum indifferenter omnia in omnibus operari. et nunc quidem salutis inspirare p̄cipia. et inserere vnicuiq; bone voluntatis ardorem. nūc vero ipsius operationis effectum. et consummationez donare virtutū. et nūc a ruina

De protectione dei

iam proxima lapsuq; precipiti etiam inuitos et in scios reuocare nunc autem occasione et oportunitate salutis ingerere ac precipites violentosq; conatus a letalibus dispositionibus inhibere et alios quidem volentes currētesq; suscipere alios vero nolentes renitentesq; pertrahere et ad bona cogere voluntatem. Totum vero non semper resistētib; perseveranter inuitis nobis a diuinitate concedi et summā salutis nostre non operum nostrorum merito sed celestis gratie deputandam ita domini ipsius vocibus edocemur. Et recordabimini viarū vestrarum et omnium scelerum vestrorum quibus polluti estis in eis et displicebit vobis in conspectu vestro in omnibus malitijs vestris quas fecistis et sciet q; ego dominus enim bene fecero vobis propter nomen meum non enim vias vestras malas neq; enim scelera vestra pessima domus israel. Et idcirco hoc ab omnibus catholicis patribus diffinitur qui perfectionem cordis non inani disputatiōe horum sed re atq; opere didicerunt diuini esse muneris. Primum ut accendatur unusquisq; ad desiderandū omne quod bonum est sed ita ut alterutram partem plenū sit libere voluntatē arbitriū. Itēq; etiā scdm. diuine eē gratie ut effici valeant exercitia predicta virtutum sed ita ut possibilitas non extinguatur arbitrii. Tertium quoq; ad dei munera pertinere ut acquisite virtutis perseverantia teneatur sed ita ut captiuitatem libertas ad dicta non sentiat. Sic enī vniuersitatē deus omnia in omnibus credendus est operari ut icitet protegat atq; confirmet non ut auferat quā semel ipse concessit arbitrii libertatem. Si quid sane verius humana argumentatione ac ratione collectum huic sensui videatur obistere vitandum magis est q̄ ad destructionem fidei prouocandum. Non enim fidem ex intellectu sed intellectum ex fi-

demeremur sicut scriptum est. Nisi credideritis non intelligetis quia quemadmodum et deus omnia operetur in nobis et totum libero ascribatur arbitrio cui dicitur si volueritis et audieritis me quod bona sunt terre māducabitis ad plenū humano sensu ac ratione non potest ut arbitror comprehendere. Hoc nos beatus cheremon confirmatos cito laborem feceranti itineris non sentire.

Explicit collatio tertia abbatis cheremonis de protectione dei. Incipiunt capitula collationis prime abbatis nesterotis de spiritali scientia. **Cap. i.**

- ¶** **Verba abbatis nesterotis de religiosorum scientia.**
- i De apprehendenda spiritalium rerum cognitione
  - ii Actualis perfectio duplici ratione subsistat.
  - iii Actualis vita erga multas professiones ac studia dirigitur.
  - iv De professionis arrepte perseverantia.
  - vi De infirmorum mobilitate.
  - vii Exemplum castitatis quo docetur non omnia ab omnibus emulanda.
  - viii De spiritali scientia.
  - ix De actuali scientia proficitur ad spiritalem.
  - x De apprehendenda vere scientie disciplina.
  - xi De multiplici intellectu diuinarum scripturarum.
  - xii Interrogatio quomodo possit ad oblivionem secularium carminū perueniri.
  - xiii Responsio quo pacto memoriam eorum possimus abluere.
  - xiiii Quimmāda anima neq; trade

pro d. mag. et p. d. d. d.

Collatio XIIII abbatis Nesterotis

- re neq; percipere possit scientiam spiritalem.
- xv Obiectio deo q; multi immundi scientiam habeant et sancti non habeant.
- xvi Responsio q; mali scientiam veram habere non possint.
- xvii Quibus ratio perfectionis debeat aperiri.
- xviii Quibus d; causis spiritualis doctrina infructuosa sit.
- xix Plurimq; etiam indigni gratiam salutiferi sermonis accipiant.

Expliciunt capitula.

Incipit collatio prima Abbatis nesterotis de spiritali scientia.

Cap. i.

Responsio

Responsio nostre et itineris ordo compellit. ut abbatis Nesteroti preclari in omnibus summeque scientie viri instructio subsequatur. Qui cum sacrorum scripturarum nos aliqua memorie commendasse et eorum intelligentiam desiderare sensisset. talibus nos adorsus est verbis. Multa quidem scientiarum in hoc mundo sunt genera. tanta siquidem earum quanta et artium disciplinarumque varietas est. Sed cum omnes aut omnino inutiles sint. aut presentis tantum vite commodis profint. nulla est tamen que non habeat propriam doctrine sue ordinem atque rationem. per quam ab expectantibus possit attingi. Si ergo ille artes ad insinuationes sui certis ac propriis lineis diriguntur. quanto magis religionis

nostre disciplina atque professio. que ad contemplanda inuisibilium sacramentorum tendit archana. nec presentis questus. sed eternorum retributionem expectit premiorum. certo ordine ac ratione subsistit. Cuius quidem duplex est scientia. Prima practice. id est actualis que emendatione morum et viciorum purgatione perficitur. altera theoretice. id est. que in contemplatione diuinarum rerum et sacratissimorum sensuum cognitione consistit.

De apprehendenda spiritalium rerum cognitione.

Cap. ij.

Quisquis igitur ad hanc theoreticam volu erit pervenire. necesse est ut omni studio atque virtute actuali primam scientiam consequatur. Nam si practice absque theoretice possideri potest. theoretice vero sine actuali omnimodis apprehendi non potest. Gradus enim quidam ita ordinati atque distincti sunt. ut humana humilitas possit ad sublime conscendere. qui si invicem sibi ea que diximus ratione succedant. potest ad altitudinem perveniri. ad quam sublato primo gradu non potest transuolari. Frustra igitur ad conspectum dei tendit. que viciorum contagia non declinat. Spiritus namque dei effugiet fictus. nec habitabit in corpore subdito peccatis.

Actualis perfectio duplici ratione subsistat.

Cap. iij.

Hec autem actualis perfectio duplici ratione subsistit. Nam primus eius modus est. ut omnium natura viciorum et curationis ratio cognoscatur. Secundus ut ita discernatur ordo virtutum. earumque perfectione mens nostra formetur. ut illis non iam velut coacta. et quasi violente imperio subiecta famuletur. sed tamquam naturali bono de-

De spiritali scientia

lectetur atq; pascatur. 7 ardua illa atq; angustam viam cum oblectatione conscendat. Quo ei modo. vel virtutū rationem qui secundus in actuali disciplina gradus est. vel rerum spiritalium et celestium sacramenta. que in theorie gradus sublimiore consistūt. valebit attingere. q̄ naturam viciorum suorum nec potuit intelligere nec nisus ē extirpare. Cōsequēter enim pronuntiabitur progredi ad excelsiora non posse. qui non euicent planiora. multoq; minus ea que sunt extrinsecus apprehendit. quicq; intelligere ea q̄ sibi sunt inserta non quiverit. Sciendū tamen est. duplici nobis laboris intentione sudandum. tam in expellēdis vicijis q̄ in virtutibus acquirendis. Et hoc n̄ nostra capimus cōiectura. sed illius sententia p̄docemur. qui solus opificij sui vires rationemq; cognoscit. Ecce inq̄t constituui te hodie super gentes 7 super regna. vt euellas 7 destruas et disperdas et dissipēs 7 edificēs 7 plantes. In expulsiōne enim noxiarum rerū quattuor eē necessaria designauit. id est euellere. destruere. disperdere. dissipare. In p̄ficiēdis v̄o virtutibus. et his que ad iusticiā pertinent acquirendis. edificare tantū modo atq; plantare. Unde liquido patet difficultē. p̄uelli atq; eradicari inolitas corporis atq; animę passiones. q̄ spiritalēs extrui plantariq; virtutes.

¶ Actualis vita erga multas p̄fessiones ac studia diriuetur.

¶ Cap. iij.

Hec igitur practice que duobus vt dictū est subsistit modis. erga multas p̄fessiones studia q̄ diuiditur. Quidam enī summā intētiōis sue erga heremi secreta 7 cordis cōsistunt puritatem. vt in preteritis heliam 7 heliseum. nostrisq; temporibus beatum antonium. aliosq; eiusdem propo-

siti sectatores. familiarissime deo per silentium solitudinis cohesisse cognoscimus. Quidam erga institutionem fratrum. 7 peruigilem cenobiorum curam. omnem studij sui sollicitudinem. dederūt. vt nuper abbatem Iohannem qui in vicinia ciuitatis cui nomen est thimius. grandi cenobio p̄fuit. ac nōnullos eiusdem meriti viros apostolicis etiam signis claruisse meminimus. Quosdam xenodochij et suscepcionis p̄m̄ delectat obsequiū. per quod etiam in preteritis Abraham patriarcham 7 Loth domino placuisse scimus. et nuper beatum macharium singularis mansuetudinis ac patientie virum. qui xenodochio ita apud alexandriam p̄fuit. vt nulli eorum qui solitudinis secreta sectati sunt. inferior sit credendus. Quidam eligentes egrotantiū curam. alij intercessionem que pro miseris atq; oppressis impenditur exequentes. aut doctrine instantes. aut elemosynam pauperibus largiētes. inter magnos ac summos viros. pro affectu suo ac pietate vigerunt.

¶ De p̄fessionis arrepte perfectione.

¶ Cap. v.

Quia propter hoc vnicuiq; vtile atq; conueniens est. vt fm̄ propositum quod elegit. sine gratiam quam accepit. summo studio ac diligentia ad operis arrepti perfectionem p̄uenire festinet. et aliorū quidem laudēs admirāsque virtutes. neq; q̄ sua quā se mel elegat p̄fessione dilcedat. sciēs fm̄ apostolum vnum quidem esse corpus ecclesie. multa autē membra. 7 habere eā donationes fm̄ gratiam que nobis data est differentes. siue prophetia 7 fm̄ rationem fidei. siue ministerij in ministrādo. siue q̄ docet i doctrina. siue q̄ exhortat in exhortatiōe. q̄ tribuit i simplicitate. q̄ p̄est i sollicitudine. q̄ misere i hilaritate.

De spiritali scientia

custodiri testabatur. Quod factum eius
audisset senex tanta est admiratione per-
motus. ut coram ipso publice proclama-
ret. Non immerito demonem qui se de-
spererat illius non tolerasse presentiam.
cuius ipse virtutem non solum in iuuen-
tutis ardore. sed ne nunc quidem sine dis-
crimine castitatis auderet appetere. **Q**
factum abbas iohannes licet summa ad-
miratione preterierit. tamen neminem mo-
nachorum ut experiretur hortatus est. sci-
ens multa recte ab alijs gesta. magnam
alijs imitantibus intulisse perniciem nec
vsurpari ab omnibus posse. quod pau-
cis dominus speciali munere contulisset.

De spiritali scientia. Cap. viij.

Ed ad expositionem scientie de
qua sumptum est sermonis ex-
ordium reuertamur. Itaque sic
superius diximus practice erga multas
professiones ac studia dirigitur. **T**heore-
tice vero in duas dividit partes. id est in
hystorica interpretationem. et intellige-
tiam spiritalem. **U**nde etiam Salomō
cum ecclesie multiformem gratiam enume-
rasset adiecit. **O**mnnes enim qui apud eas
sunt vestiti sunt dupliciter. **S**piritalis
autem scientie genera sunt tria. tropolo-
gia. allegoria. anagoge. de quibus in p-
uerbijs ita dicitur. **T**u autem describe tibi
ea tripliciter. super latitudinem cordis
tui. Itaque hystoria preteritarum ac visi-
bilium agnitionem complectitur rerum.
que ita ab apostolo replicatur. **S**criptum
est enim. quia abraham duos filios ha-
buit. unum de ancilla. et alium de libe-
ra. sed qui de ancilla fuit carnem natus
est. qui autem de libera per repromissio-
nem. **A**d allegoriam autem pertinet que sequi-
tur. quia ea que in veritate gesta sunt. al-
terius sacramenti formam prefigurasse di-
cuntur. **H**ec enim inquit sunt duo testa-
menta. **A**mū quidem de monte syna. in

seruitutem generans. quod est agar. **S**yn-
na enim mons est in arabia. qui compa-
ratur huic que nunc est hierusalem. et fuit
cum filijs suis. **A**nagoge vero de spiritali-
bus misterijs ad sublimiora quedam et
sacriora celorum secreta conscendens.
ab apostolo ita subiicitur. **Q**ue autem sur-
sum est hierusalem libera est. que est mater
nostra. **S**criptum est enim. **L**etare steri-
lis que non parit. erumpe et clama que non
parturis. quia multi filij deserte magis que
eius que habet virum. **T**ropologia est
moralis explanatio. ad emendationem vi-
te et instructionem pertinens actualem.
velut si hec eadem duo testamenta intel-
ligamus. **P**raicticam et theoreticam disciplinam.
vel certe si hierusalem aut syon aiaz ho-
minis velimus accipere. fuit illud. **L**au-
da hierusalem dominum. lauda deum tu-
um syon. **I**gitur predicte quattuor figurę
in unum ita si volumus conflant. ut una
atque eadem hierusalem quadrifariam pos-
sit intelligi. fuit hystoriam civitas iude-
orum. fuit allegoriam ecclesia christi. fuit
anagogen civitas dei illa celestis que est
mater omnium nostrum. fuit tropologiam
anima hominis que frequenter hoc nomine
aut increpatur aut laudatur a domi-
no. **D**e his quattuor interpretationum
generibus beatus **A**postolus ita dicit.
Quoniam autem fratres si venero ad vos li-
guis loquens. quid vobis prodero. nisi
vobis loquar. aut in revelatione aut in
scientia. aut in prophetia. aut in doc-
trina. **R**evelatio namque ad allegoriam
pertinet. per quare ea que tegit hystorica
narratio. spiritali sensu et expositione re-
ferantur. ut verbi gratia. si illud aperire
temptemus. quemadmodum patres no-
stri omnes sub nube fuerint. et omnes in mo-
yse baptizati sunt in nube et in mari. et que
admodum omnes eandem escam spiritua-
lem manducauerint. et eundem spiritua-
lem potum biberint. et eundem spiritua-
lem potum biberint. et eundem spiritua-
lem potum biberint. **Q**ue expositio figurati-
onis

Collatio XIII Abbatis Resterotis

corporis et sanguinis christi quem quoti-
die sumimus comparata allegorie con-
tinet rationem. Scientia vero que simi-
lit ab apostolo memorat tropologia e-
qua vniuersa que ad discretionem per-
tinent actualem. vtrum vilia vel hone-
sta sint prudenti examinatione discerni-
mus. vt est illud. Cum apud nosmetip-
sos iudicare precipimur. vtrum deceat
mulierem non velato capite orare deus.
Que ratio vt dictu e moralez continet
tellectum. Ite prophetia qm tertio apo-
stolus intulit loco anagogen sonat. per
qua ad inuisibilia ac futura sermo tras-
fertur. vt est illud. Nolumus autem vos
ignorare fratres de dormientibus. vt no cotri-
stemini sicut et ceteri qui spem no habent
Si eni credimus q christus mortuus est
et resurrexit. ita et deus eos qui dormierit
presum adducet cu eo. Hoc eni vob di-
cimus in verbo domini. quia nos qui vi-
uimus. qui residui sumus. i aduentu do-
mini non preueniemus eos qui dormie-
runt i christo. qm ipse dominus i iussu et i
voce archangeli. et in tuba dei descendet
de celo. et mortui qui in christo sunt res-
surgent primi. Quia exhortationis specie
anagoges figura presert. Doctrina ho-
simplicem hystorice expositionis ordinem
padit. in qua nullus occultior intellectus
nisi qui verbis resonat continetur. sicut
est illud. Tradidi enim vobis in primis
quod et accepi. qm christus mortuus est
pro peccatis nostris. fm scripturas. et or-
sepultus. et q resurrexit etia die fm scri-
pturas. et q visus e cephe. Et misit de-
fili-
um suum factum ex muliere. factum sble-
ge. vt eos q sub lege erat redimeret. Si-
ne illud. Audi israel. dominus deus tuus
deus vnus est.

**De actuali scientia proficia-
tur ad spiritalem. Cap. ix.**

Quia propter si vobis cura e ad
spiritalis scientie lumen. non

inanis iactantie vicio. sed emendatio-
nis gratia peruenire illius primum bea-
titudinis cupiditate flammamini. de q
dictum est. Beati mundo corde. quoni-
am ipsi deum videbunt. vt etiam ad illa
de qua angelus ad danielis ait. perueni-
re possitis. qui autem docti fuerint fulge-
bunt sicut splendor firmamenti. et qui
ad iusticiam erudiunt multos. quasi stel-
le imperpetuas eternitates. Et in alio p-
pheta. Illuminate vobis lumen scientie
dum tempus est. Tenetes ita q illa qua
habere vos sentio diligenta lectiois. om-
ni studio festinate actualis. id est ethica.
q primus ad integrum comprehendere
disciplinam. Absq hac nanq illa qua
diximus theoretica puritas non po-
test apprehendi. qua hi tantus qui n alio-
rum doctum verbis. sed propriorum
actuum virtute perfecti sunt. post mstra
operum ac laborum stipendia. iam qua-
si in premio consequuntur. Non eni a me-
ditatione legis intelligentiam. sed d fru-
ctu operis acquirentes. cum psalmogra-
pho canunt. Mandatis tuis intellexi. Et
excoctis passionibus vniuersis fiducia-
liter dicunt. Psallam et intelliga in via
immaculata. Ille enim psallens intelli-
git que canuntur. qui in via immacula-
ta gressu puri cordis innititur. Et idcir-
co si scientie spiritualis sacrum in corde ve-
stro vultis tabernaculum preparare. ab
omniu vobis viciornz contagione purga-
te. et curis seculi presentis exuite. Impo-
sibile namq est animas que mundanis
vel tenuiter distentionibus occupantur.
donum scientie promereri. vel generatri-
cem spiritualium sensuum. aut tenaces sa-
crarum lectionum fieri. Observate igit
in primis. et maxime tu iobanes. cui ma-
gis ad custodienda hec que dicturus su-
etas adhuc adolescentior suffragat. ne
studium lectiois ac desiderij tui labor va-
na elatione cassetur. vt inducas summum
ori tuo silentium. hic est enim primus

De spiritali scientia

discipline actualis ingressus omnis quod per labor hinc in ore ipsius et ut omnium seniorum instituta atque sententias intento corde et quasi in tuto ore suscipias ac diligenter in pectore tuo pendens ad perficienda ea potius quam ad docenda festines. Ex hoc enim cenodone perniciose presumptio ex illo autem fructus spiritalis scientie pullulabunt. **N**ihil ita quam in collatione seniorum proferre an deas nisi quod in interrogare te aut ignorantia nocitura aut ratio necessarie cognitionis impulerit nisi ut quidam vaneglorie amore distenti pro offeratione doctrine ea que optime noverunt interrogare se simulant. **I**mpossibile est enim qui proposito acquirere laudis humane studio lectionis insistit donum vere scientie promereri. **N**am qui hac passione devictus est necesse est ut alijs quibus et maxime superbie vicijs obligetur et ita in actuali atque ethica congressione prostratus scientiam spiritalem que ex ea nascitur minime consequetur. **E**sto ergo per omnia citus ad audiendum tardus autem ad loquendum ne cadat in te illud quod notatur a salomone. **S**i videri verum velocem in verbis scito quia spem habet insipiens magis quam ille. **N**ec quecumque verbis docere presumas quod opere ante non feceris. **H**unc enim nos ordinem tenere debere etiam exemplis suis dominus noster instituit de quo ita dicitur que cepit iesus facere et docere. **C**ave ergo ne ante actum prosiliens ad docendum in illorum numero deputeris de quibus in euangelio dominus ad discipulos suos loquitur. **Q**ue dicunt vobis servate et facite similia opera vero eorum nolite facere dicunt enim et non faciunt. **A**lligant autem onera gravia et inportabilia et imponunt ea super humeros hominum ipsi autem digito suo nolunt ea movere. **S**i enim ille qui unum mandatum minimum soluens docuerit sic homines minimus vocabitur in regno celorum qui multa et maiora negligens docere presumpserit consequens profecto est

ut non iam minimus in regno celorum sed in gehenne supplicio maximus habeatur. **E**t ideo cavendum tibi est ne illorum ad docendum inciteris exemplis qui peritiam disputandi ac sermonis affluentiam consecuti quia possunt ea que voluerint ornate copioseque disserere scientiam spiritalem possidere creditur ab his qui vim eius et qualitatem discernere non noverunt. **A**liud namque est facilitatem oris et nitorem habere sermonis et aliud venas ac medullas celestium intrare dictorum ac profunda et abscondita sacramenta purissimo cordis oculo contemplari quod nullatenus humana doctrina nec eruditio secularis sed sola puritas mentis per illuminationem sancti spiritus obtinebit.

De apprehendenda vere scientie disciplina. Cap. x.

Estinandum igitur tibi est si ad veram scripturarum vis scientiam pervenire ut humilitatem cordis immobilem primitus consequaris que te non ad illam que inflat sed ad eam que illuminat scientiam charitatis consummatione perducatur. **I**mpossibile namque est immundam mentem donum scientie spiritualis adipisci. **E**t idcirco omni cautione devota ne tibi per studium lectionis non scientie lumen nec illa perpetua que per illuminationem doctrine promittitur gloria sed instrumenta perditionis arrogantis vanitate nascantur. **D**einde tibi est omnimodis evitandum ut expulsa omni sollicitudine et cogitatione terrena assiduam te ac potius in gem sacre prebeas lectioni donec continua meditatio imbuat mentem tuam et quasi in similitudinem sui formet archam quodammodo ex ea faciens testamenti habentem in se scilicet duas tabulas lapideas id est duplici instrumenti perpetua firmitate ut non quecumque aureas sed est memoriam puram atque sinceram que recondita in semanna

Collatio XIII Abbatis Resterotis

perpetua tena citate conseruet. spiritualium
lecturam et angelici illius panis per
ennem celestemque dulcedinem. necnon etiam
virgam aaron. id est summi verique ponti
ficis nostri iesu christi salutare. ex illius
immortalis memorie semper viriditate
frondescentis. **H**ec namque est virga que
postea quam de radice yesse succisa est. viuaci
mortalitate renouescit. **H**ec autem omnia
duobus cherubin. id est. hystorice et spi
ritualis scientie plenitudine protegentur.
Cherubin enim interpretatur scientie mul
titudine. que propiciatorium dei. id est pla
ciditatem pectoris tui in giter protegent.
et a cunctis spiritualium nequitiarum in
curisibus obumbrabunt. **E**t ita mens tua
non solum in archam diuini testamenti
verum etiam in regnum sacerdotale pro
uecta. per indissolubilem puritatis affe
ctus. quodammodo absorpta spiritualibus
disciplinis. illud implebit pontificale ma
datum. quod a legislatore ita precipitur.
Et de sanctis non egredietur. ne polluat
sanctuarium dei. id est cor suum. in quo
giter habitaturum se dominus re promittit
dicens. **I**nhabitabo in eis. et inter illos
ambulabo. **Q**uamobrem diligenter memo
rie commendanda est. et incessabiliter recen
senda sacrarum series scripturarum. **H**ec
etenim meditationis iugitas duplicem
nobis conferet fructum. **P**rimum quod dum in
legendis ac parandis lectionibus occu
patur mentis intentio. necesse est ut nul
lis noxiarum cogitationum laqueis capti
uetur. deinde quod ea que creberrima repe
titione percurra. dum memorie tradere
laboramus. intelligere id temporis obliga
ta mente non quam postea ab omnium ac
tuum ac visionum illecebris absoluti pro
cipueque nocturna meditatione taciti re
uolutes. clarius intuemur. ita ut oculi
tissimorum sensuum quos ne tenui quidem
vigilantes opinione perceperimus. qui
escendentibus nobis. et vel soporis stupore
demersis. intelligentia reuelentur.

De multiplici intellectu diuina

rum scripturarum.

Cap. xi.

Rescente autem per hoc studium
innouatione mentis nostre. etiam
scripturarum facies incipiet in
nouari. et sacratoris intelligentie pulchri
tudo quodammodo cum proficiente pro
ficiet. **P**ro capacitate enim humanorum
sensuum. earum quoque species coaptat.
et vel terrena carnalibus. vel diuina spi
ritualibus apparebit. ita ut hi quibus an
tea videbatur crassis quibusdam nebu
lis inuoluta. nec subtilitatem eius deprehendere
nec fulgorem valeant sustinere.
Sed ut hoc ipsum quod astruere nitimur
aliquo clarius pandatur exemplo.
vnum legis testimonium protulisse suf
ficiat. per quod etiam omnia precepta ce
lestia secundum mensuram status nostri ad om
ne hominum genus probemus extendi.
Scriptum est in lege. **N**on fornicaberis. **H**oc
ab homine carnalium adhuc obscenita
tum passionibus obligato secundum sim
plicem literarum sonum salubriter custodi
tur. **A**beo autem qui iam ab hac actio
ne ludentia et impuro discessit affectu.
necesse est id ipsum spiritualiter obserua
ri. ut scilicet non solum a cerimonijs ido
lorum. sed etiam ab omni superstitione
gentilium et auguriorum. omniumque si
gnorum et dierum ac temporum obser
uatione discedat. vel certe ne quorundam
verborum aut nominum coniecturis. que
sinceritatem fidei nostre polluant impli
cetur. **H**ac enim fornicatione etiam hieru
salem dicitur consummata. que fornicata
est in omni colle sublimi. et sub omni li
gno frondoso. **E**t quam dominus iterum in
crepans per prophetam. **S**tent inquit
et saluet te augures celi qui contemplantur
sidera. et supputabant menses. ut ex
eis annuntiarent ventura tibi. **D**e qua
fornicatione et alibi arguens eos domi
nus ait. **S**piritus fornicationis recepit eos.
et fornicati sunt a deo suo. **Q**uisque ho

De spiritali scientia

a gemina hac fornicatiōe discesserit habebit tertiam quā deuitet. quē in legē et iudaismi superstitionibz cōtinetur. De quibz ap̄lus. Dies in q̄t obfuitis 7 mēses 7 tpa 7 annos. Et iter. Re tetigeris neqz gustauer. neqz p̄tractaueris. Que de superstitionibz legis dicta essenō dubiū ē in q̄s si q̄s iciderit p̄culdubio mechat? a christo. ab ap̄lo n̄ meret audire. Despōdi. n̄. vos vni viro x̄ginē castā exhibere christo. s̄ illud ad eum qd̄ seq̄tur voce eiusdē apostoli dirigit. Timeo at̄ ne sicut h̄p̄es seduxit enā astutia sua. ita corūpan̄t sensus vestri a simplicitate q̄ est in christo iesu. Q̄ si immūdiā hui? q̄z fornicationis effugerit habebit quartā q̄ heretici dogmatis adulterio p̄p̄traf. De qua idē bt̄us ap̄lus. Ego in q̄t scio. quia post discessionē meā intrabūt lupi graues in vos. nō parcentes gregi. et ex vobis ip̄is surgēt viri loquētes p̄uersa. vt abducant discipulos post se. Hanc etiā qui p̄tuerit declinare cauet at̄ ne s̄tiliore peccato ī fornicationis vitii collabat. q̄ sc̄z in cogitationū p̄uagatione consistit. qz om̄is cogitatio nō solū turpl̄ s̄ etiā ociosa. et a deo q̄ntulū. cūqz discedens a perfecto viro immunissima fornicatio deputatur.

Interrogatio quō possit ad obliuionē seculariū carminū p̄ueniri.

Cap. xij.

Dermanus. Ad h̄ ego occul̄ta p̄mū cōpunctiōe permotus ac deinde grauit̄ ingemiscēs. hec in quā om̄ia q̄ copiosissime digessisti maiora mihi intulerūt desperatiōis angm̄ta quā hactenus sustinebā. Quippe cui p̄ter illas generales aīe captiuitates. q̄bus nō dubito infirmos quosqz pulsari extrinsecus. sp̄ale impedimentū salutis accedit. per illā quā tenuiter videor attingisse noticiā literaz. in qua me ita vel instantia pedagogi. vel cōtinue lectiōnis maceravit intētiō. vt nūc mēs mea poetiq̄ velut illis infecta carminibz. illas fabularū nugas historiaqz belloz qui

bus a parvulo primis studiōz imbutus est rudimētis oratiōis etiā tpe meditet̄. p̄fallentiqz vel p̄ peccatorū indulgentia supplicanti. aut impudens poematū memoria suggeratur. aut quasi bellantium heroū aīe oculos imago verset. taliūqz me fantasmatū imaginatio sp̄ illudens ita mentē meā ad sup̄mos intuit? asp̄rare nō patitur. vt quotidianis fletibus nō possit expelli.

Responsio quo pacto memoriā eorum possimus abluere.

Cap. xij.

Desteros. De hac ip̄a re vnde tibi purgatiōis maxima nascitur desperatio. citū satis atqz efficax remediū poterit oboriri. si eandē diligentia atqz instantia q̄ te in illis secularibz studijs habuisse dixisti. ad spiritaliū scripturarū volueris lectionē meditationēqz transferre. Necessē est enī mētē tuā tamdiu illis carminibus occupari. q̄ diu sibi aliqua q̄ intra semetipsam recolat simili studio 7 assiduitate conq̄rat. ac p̄ illis infructuosis atqz terrenis. spiritalia atqz dina p̄turiat. Que cū p̄funde alteqz conceperit. atqz in illis fuerit enutrita. vel expelli p̄ores sensū poterit vel penitus aboleri. Macare enī cunctis cogitationibz hūana mēs nō potest. et ideo q̄ diu sp̄alibz studijs non fuerit occupata. necesse est eā illis q̄ pridē didicit implicari. Q̄ diu enī non habuerit q̄ recurrat. 7 indefessos exerceat motus. necesse est vt ad illa quibz ab infantia imbuta est collabatur. ea qz semp̄ renouat. q̄ longo vsu ac meditatiōe p̄cepit. At igitur s̄ in te scia spiritalis perpetua soliditate roboret. nec ea iam tēporarie p̄fruaris. sicut illi qui eā nō suo studio. s̄ aliena relatione p̄tingunt. et velut acrio vt ita dixerim odore percipiūt. sed vt sensibus tuis inuiserata quodāmodo 7 p̄specta atqz palpata cōdatur. illud om̄i obfuitantia custodire te cōuenit. vt etiā si ea q̄ optime nosti. forte audieris in colatione. p̄ferri. nō ex hoc qd̄ tibi iam no-

Collatio XIII Abbatis Resterotis

ta sunt aspernanter fastidioseque suscipi-
as. **S**ea cordi tuo illa aviditate comen-
des. qua debent desiderabilia salutis
ba. vel aures nostris indefinenter infun-
di. vel de nostro ore ingiter proferri. **Q**
uis enim adhibeat sanctarum rerum crebra
narratio. nunquam tamen a se sitim vere scien-
tie sustinere. satietas generabit horrore.
sed ea quotidie velut noua ac desidera-
ta suscipiens. quanto frequentius hause-
rit. tanto avidius vel audiet vel loquetur.
et confirmationem potius percepte scien-
tie ex eorum repetitione quam vllum ex frequen-
ti capiet collatione fastidium. **E**uidens
namque est tepide ac superbe mentis indi-
cium. si verborum salutarium medicina.
quam studio nimie assiduitatis ingestam.
fastidiose negligenterque suscipiat. **A**nima
enim que in satietate est fami illudit. ante
aut egenti etiam amara dulcia videntur.
Si itaque hec diligenter excepta. et in re-
cessu mentis condita atque indicta fuerit
taciturnitate signata. postea ut vina quod-
dam suave olentia et letificata cor hominis. cum
sensum caritatis et patientie fuerit vetustate
decocta. cum magna sui fragrantia de va-
se tui pectoris proferentur. et tanquam pen-
nis fons de experientie venis et irriguis
virtutum meatibus redundabunt. fluen-
taque continua velut de quadam abyssu
tui cordis effundent. **E**ueniet namque in-
te illud quod in proverbijs ad illum dicitur.
qui hec opere presumavit. **B**ibe aquas de
tuis vasis et de puteorum tuorum fonte. su-
perfluant tibi aque de tuo fonte. in tu-
as autem plateas pertrahant aque tue. ac-
cipiam ysaias prophetam. eris quasi ortus
irriguus. et sicut fons aquarum cui non
deficient aque. et edificabuntur in te de-
serta a seculis. fundamenta generacionis
et generacionis suscitabis. et vocaberis edi-
ficator sepium. auertens semitas iniqui-
tatum. **I**lla etiam tibi beatitudo proue-
niet. quam idem propheta permittit. **E**t non
faciet dominus auolare a te ultra doctorem
tuum. et erunt oculi tui videntes precepto-
rem tuum. et aures tue audient verbum post

tergum monentis. **H**ec via ambulate in
ea. neque ad dexteram neque ad sinistram.
Atque ita fiet ut non solum omnis directio
ac meditatio cordis tui. verum etiam cum
eae euagationes atque discursus cogitati-
onum tuarum. sint tibi divine legis sanc-
ta et incessabilis ruminatio.

Quoniam immunda anima neque tradere
neque percipere possit scientiam
spiritalem. **C**ap. xiiii.

Non possibile est autem hec sicut pre-
fati sumus in expertis. quaequam
vel agnoscere vel docere. **N**am
qui ne ad percipiendum quidem capax
est. quomodo erit idoneus ad tradendum.
De quibus tamen etiam si aliquid doce-
re presumpserit. inefficax proculdubio et
inutilis. usque ad aures tantummodo au-
dientium eius sermo perueniet. cor autem
eorum penetrare non poterit. inertia ope-
rum. et infructuositate suae proditus va-
nitatis. quia non de thesauro bone promi-
tur conscientie. sed de inani iactantie pre-
sumptione. **I**mpossibile namque est in un-
dam aiam quantalibet desudauerit le-
ctionis instantia. adipisci scientiam spi-
ritalem. **N**emo enim in vas fetidum atque
putridum siue corruptum. vngentum ali-
quod nobile aut mel optimum. aut precio-
si quicquam liquoris infundit. **F**acilius enim
quam quis odoratissimum mirrum semel horre-
dis imbuta fetoribus testa contaminat-
que ut aliquid ex eo suauitatis aut gratie
ipsa concipiat. quia multo citius munda
corrumpuntur quam corrupta mundantur.
Ita igitur et vas pectoris nostri nisi prius fuerit
ab omni fetidissima viciorum contagio-
ne purgatum. non merebitur suscipere il-
lud benedictionis vngentum. de quo dixit
per prophetam. **S**icut vngentum in capi-
te quod descendit in barbam aaron. quod
descendit in ornam vestimenti eius. nec il-
lam scientiam spiritalem et eloquia scri-
pturarum. que dulciora sunt super mel et
fauum impolluta seruabit. **Q**uem enim parti-
cipatio iusticie cum iniquitate. **A**ut que
societas luci cum tenebris. **Q**ue autem puritas

De spiritali scientia

christi ad bestial.

Obiectio de eo quod multi imūdi scientiam habeant et sancti nō habeat. **Cap. xv.**

Sermanus. Diffinitio ista nequaquā videtur nobis veritate fulciri. aut probabili ratione subnixā. Cum enim omnes qui fidem christi aut nequaquā suscipiunt. aut ipia dogmata pravitate corrumpunt. immūdi cordis esse manifestum sit. quō multi in deorum atque hereticorum. vel etiam catholicorum qui diversis vicij inuoluuntur. perfectam scripturarum scientiam consecuti. de spiritali doctrine magnitudie glorientur. et contra sanctorum viroz innumera multitudo. quozū cor ab omni peccatorum contagione purgatum est. simplicis fidei pietate contenta. profundioris scientie ignorat archana. Quomodo ergo stabit ista sententia. quod scientiam spiritalem soli cordis tribuit puritati.

Responsio quod mali scientiam veram habere nō possunt. **Cap. xvi.**

Asteros. Haud recte virtutem diffinitionis explorat. qui nō omnia diligenter plate sententie verba ppedit. **P**rediximus namque huiusmodi homines disputandi tantū habere peritiam et elocutionis ornatu. ceterum scripturarum venas et archana spiritalium sensuum intrare nō posse. **E**tenim vera scientia nō nisi a veris dei cultoribus possidetur. quā is utique non habet cui dicitur. **A**udi popule stulte quod non habes cor. qui habetis oculos et non videtis. et aures et non auditis. **E**t iterū. **Q**uoniam tu scientiam repulisti. et ego repellam. tene mihi sacerdotio fungaris. **C**um enim in christo omnes thezauri sapientie et scientie absconditi esse dicantur. quomodo is qui christum inuenire contempsit. aut inuentū sacrilego ore blasphemat. aut certe catholicam fidem immūdis operibus polluit. veram scientiam assecutus esse credendus est. **S**piritus enim dei effu-

giet fictum. nec habitabit in corpore subdito peccatis. **N**ō ergo alias ad scientiam spiritalem nisi hoc ordine peruenit. quem vnus prophetarum eleganter expressit d. **S**eminate vobis ad iustitiam. metite spes vite. illuminate vobis lumē sciē. **P**rimū igitur seminandum nobis est ad iustitiam. **E**st ut actualement perfectionem operibus iusti spes propagem. deinde metenda est nobis vite. id est virtutum spiritalium fructus. expulsiōne viciorum carnalium congregandi. et ita illuminare nobis lumē scientie poterimus. **Q**uem ordinem etiam psalmigraphus tenere debere decernit dicens. **B**eati immaculati in via qui ambulāt in lege domini. beati qui scrutantur testimonia eius. **N**on enim prius dixit. beati qui scrutantur testimonia eius. et postea intulit. beati immaculati in via. **S**piritus inquit. beati immaculati in via. per hoc euidenter ostendens neminem recte posse ad perscrutanda dei testimonia peruenire. nisi prius per actualement conuersationem in via christi immaculatus iocedat. **H**i ergo quos dixistis nō istā quā imūdi hēre non possunt sed pseudonimon habent. est falsi nominis scientiam possident. de qua beatus **A**plūs. o inquit thymotee depositum custodi. deuitans profanas vocū nouitates. et oppositiones falsi nominis sciē. quod in greco dicitur. τασάν τησε ιστες ψευλονιμι γνωσευς. **D**e istis ergo qui imaginem quādam scientie vident. acquirere. vel de his qui cū sacroz voluminū lectioni ac memorie scripturarum diligenter insistant. carnalia tamē vicia nō relinquunt. in prouerbijis eleganter exprimitur. **S**icut in auribus aurea in naribus suis. ita mulieris male morate species. **Q**uid enim prodest quempiam ornamentū eloquiorum celestium et illam preciosissimā scripturarū specie consequi. si eam lutulentis operibus vel sensibus inherendo quasi immūdiissimā terrā subigendo confringat. aut cenosis libidinis suarū polluat volutabris. **F**iet enim ut id quod recte utentibus deozū esse consuevit

117

118

119

113

Collatio XIII Abbatis Resterotis

nō soluz istos ornare nō possit. verū etiā maioris ceni collūide fordescat. Ex ore ei peccatoris nō ē pulcra landatio. Cui dicitur per pphetam. Quare tu enarras in iustitias meas. et assumis testamentum meū per os tuū. De huiusmodi animabus. que nequaquā stabiliter timorem domini possidentes. de quo dicitur. timor domini disciplina et sapia est. scripturarum acquirere sensum. de ingi earum meditatione conantur. satis ppxie i proverbijs memoratur. At quid fuerit diuinitie insipienti. Possidere enī sapientiam ex cois nō poterit. Intātū vxo ab illa eruditione seculari q̄ carnaliū viciouz sorde polluitur. vera hec et spiritalis sciētia sbmouetur. vt eā in nonnullis elinguibz ac penē illiteratis sciamus nō nunquā miserabiliter vigiuisse. Qd̄ in aplis multisqz etiam sanctis viris euidentissime cōprobatur. quoniam non inani foliorum dilatabantur luxuria. sed veris spiritalis sciētie fructibus curuabant. De quibus et in actibus apostolorū scriptū est. Videntes autē petri constantiā et iobannis. et cōperto qd̄ homines essent sine literis et ideote admirabāt. Et idcirco si tibi curę est ad eius immarcescibilem flagrantiaz peruenire. cunctis primū conatibz elabora. vt a domino puritatē castitatis obtineas. Nullus enī in quo adhuc carnalium passionū et maxime fornicationis dominatur affectus. spiritalē poterit sciētiā possidere. In corde enī bono requiescet sapientia. et qui timet deum inueniet sciētiā cum iustitia. Hoc autem q̄ prediximus ordine ad spiritalē sciētiā perueniri. etiam beatus Apostolus docet. Nam cum vniuersarum virtutum suarum non solum catalogum texere. verū etiā ordinem earum vellet exponere. vt que quam sequeretur. vel que quam parturiret exprimeret. post aliā quāta intulit dicens. In vigilijs. in ieiunijs. in castitate. in sciētia. in longanimitate. in suauitate. in spiritu sancto. in charitate nō ficta. In qua cōingatione vir

tutum euidentissime nos voluit erūdire de vigilijs atqz ieiunijs ad castitatem. de castitate ad sciētiā. de sciētia ad longanimitatem. de longanimitate ad suauitatem. de suauitate ad spiritū sanctū. de spiritu sancto ad charitatis non fictę premia peruenire. Cum igitur hac disciplina atqz hoc ordine tu quoqz peruenaris ad sciētiā spiritalē. habebis procul dubio sicut diximus. nec sterilem. nec inertem. sed viuā et fructuosam qz doctrinā. semēqz salutariū verbi. qd̄ cū a te fuerit audientū cordibz cōmendatū. subsequens spiritu sancti imber largissimus fecundabit. ac fm̄ id quod pollicitus est ppheta. dabitur pluuia semini tuo. vbi cūqz seminaueris in terra. et panis frugum terre tue erit vberimus et pinguis.

Quibus rō perfectionis debe ataperiri. Cap. xvij.

Que etiam ne hec que tam lectione q̄ experientie sudore didiceris. cū teetas maturior puerit ad docendum. vanę glorię seductore amore. immūdis hominibus passim ingeras. illud qd̄ sapiēntissimus salomon interdixit incurras. Noli applicare ipiū ad pascua iusti. neqz seducaris saturitate ventris. Non enī expediunt stulto deliciae. nec opus est sapientia vbi deest sensus. Magis enī dicitur insipientia. q̄ seruus durus nō emēdabitur verb. Si cū et intellexerit nō obediet. Auribus impudentis noli quicquid dicere. ne forte irideat sapientes sermones tuos. Et ne dederis sanctū canibus. neqz miseris margaritas vestras ante porcos. ne forte cōculcent eas pedibz suis. et pueri dirupant vos. Optet itaqz vt huiusmodi hominibus spiritaliū sensuū pteges sacramenta efficaciter eanas. In corde meo abscondi eloquia tua. vt nō peccem tibi. Et dicas forsitan. Et quibz diuinarū scripturarū dispēlanda sunt sacramenta. Docete sapientissim⁹ salomon. Date in q̄t ebrietatem bis qui in tristitia sunt. et vinum bibere bis qui in doloribus sunt. vt ob

Capitula

liuiscantur paupertatis et dolor suorum non meminerint amplius id est his qui pro penitudine actuum pristino merore atque tristitia deprimuntur. spiritualis scientie iocunditate velut vinum quod letificat cor hominis affluenter infundite eosque salutari sibi crapula refouete ne forte in gitate meroris ac letali desperatione demersi abundantiore absorbeantur tristitia qui eiusmodi sunt. De illis vero qui in tepore ac negligentia constituti nullo cordis sui dolore mordentur ita dicitur.

Nam qui suavis et sine dolore est in egestate erit. Quanta potes igitur cautiore deuita ut ne vane glorie amore detentus illius quem propheta collaudat princeps esse non possis qui pecuniam suam non dedit ad usuram. Omnis enim qui eloquia dei de quibus dicitur eloquia domini eloquia casta argentum igne examinatum probatumque terre purgatum septuplum humane laudis amore dispensat pecuniam suam rogat ad usuram non solum nullam pro hoc laudem sed etiam supplicia meretur. Ob hoc enim pecunias domini maluit perfligare ut ex ea temporalem consequeretur ipse mercedem non ut dominus sicut scriptum est veniens reciperet quod suum est cum usura.

Quibus de causis spiritualis doctrina infructuosa sit. Cap. xviii

Dabatur autem ex causis inefficacem spiritualium rerum constat esse doctrinam. Nam aut ille qui docet in experta commendans vano verborum sono instruere nititur auditorem aut certe nequam ac vicij refertus auditor salutares spiritualis viri sanctamque doctrinam obturato corde non recipit. De quibus dicitur per prophetam. Excecati sunt enim cor populi huius et auribus grauius audierunt et oculos suos concluserunt neque videant oculis suis et auribus suis audiant et corde intelligant et conuertantur et sanent illos.

Non plerumque etiam indigni gratiam sa-

Intiferi simonis accipiat. Ca. xix

Nonnulli quibus tamen dispensatoris nostri dei qui omnes homines vult saluos fieri et ad agnitionem veritatis venire munifica liberalitate conceditur ut is qui indignum se predicationi euangelice reprehensibili conuersatione prebuit pro salute multorum spiritualis doctrine gratiam consequatur. Quibus autem modis etiam carismata curationum ad expellendos demones a domino concedantur consequens est ut simili disputatione pandamus quibus consurgentes ad refectionem in vesperam referemus quia efficacius semper corde concipitur quicquid sensum et absque nimio labore corporis intimatur.

Explicit collatio prima abbatis neheronis de spirituali scientia. Incipiunt capitula secunde collationis eiusdem abbatis de carismatibus diuinis. Cap. i.

- I**spuatio abbatis neheronis de tripartita carismatum ratione
ij In quo quis sanctos viros debeat admirari.
iiij De suscitato mortuo ab Abbate machario.
iiij De miraculo quod abbas abraham in mulieris fecit vberibus.
v De claudi cuiusdam curatione quam idem est operatus.
vi De merito vniuscuiusque non ex signis debeat estimari.
vij De carismatum virtus non in mirabilibus sed in humilitate consistat.
vij De mirabili sit de semetipso vicia quibus de altero demones extruxisse.
ix Quantum precellat vite probitas opera signorum.
x Reuelatio de perfecte castitatis experimento.

Explicit capitula.

Collatio xv Abbatis Resterotis

Incipit collatio secunda abba-
tis Resterotis de carismatibus
diuinis.

Cap. i.

Ultima

rim vespertina ad
repromissam narra-
tionez intenti. psia-
thijs parit et more
pseudim? Cūq; silē-

tium aliquantis per pro senis reuerentia
preberemus taciturnitatem verecundie
nostre tali preuenit eloq̄o. **A**sc̄ ad spi-
ritualiuꝝ rationem carismatum proferen-
dam. precedens disputatiōis ordo pue-
nerat. quā tripartitam esse maiorū tra-
ditione percepimus. **P**rima siquidem
curationū causa est. cum pro merito san-
citatatis electos quosq; ac iustos viros si-
gnorū gratia comitat. sicut apostolos
multosq; sanctorum signa ac prodigia
san auctoritatem dñi fecisse manifestum
est. ita dicentis **I**nfirmos curate. mortu-
os suscitato. leprolos mūdare. demones
eijcite. gratis accepistis. gratis date. **S**e-
cunda cum ob edificationeꝝ ecclesie. vel
eorum qui infirmos suos ingerūt. vel eo-
rum qui curandi sunt fidem. sanitarum
virtus etiam a peccatoribus indignisq;
procedit. **D**e quibus saluator in euāge-
lio. **M**ulti inquit dicēt mibi in illa die
dñe dñe. nōne ī noīe tuo pphetauim? et
ī noīe tuo demonia eiecim? et in tuo noīe
virtutes multas fecimus. et tūc confite-
bor illis. quia nunq; noui vos. **D**iscedi-
te a me operarij iniquitatis. **E**t e contra-
rio si offerentiū v̄ infirmorū desit fides.
etiā illos q̄bus curationū dona collata
sunt. n̄ sinit sanitarū exercere virtutē. **D**e
q̄ta re lucas euangelista. **E**t nō poterat
inquit iesus facere inter eos virtutes. p̄
pter incredulitatem illoꝝ. **A**nde idem
dñs. **M**ulti inquit leprosi erant in isra-
hel sub heliseo propheta. et nemo eorum
mundatus est. nisi naqman syrus. **T**er-
tius curationū modus. etiam colludicō
demonum ac factione simulatur. vt dū

homo manifestis criminibus obligatus
p̄pter admirationē signorū sanctus ac
dei famulus creditur. etiam vicioꝝ eius
emulatio sua deatur. et per hoc obrecta-
tionis aditu referato. etiā religionis san-
ctitas infametur. vel certe. vt is qui cura-
tionū dona habere se credit. per superbi-
am cordis clatus grauius elidatur. **I**n-
de est q̄ inuocātes eorū nomina. quos
nulla merita sanctitatis. nec vllos spiri-
tales fructus habere cognoscunt. vri se
eorum meritis ac de obsessis simulāt cor-
poribus effugari. **D**e quibus in deuterio-
nomio. **S**i surrexerit iquit in medio tui
propheta. aut qui somniuꝝ se vidisse di-
cat. et p̄dixerit signū atq; portentum. et
euenerit qd locutus est. et dixerit tibi. ea-
mus et sequamur deos alienos q̄s igno-
ras. et seruiamus eis. non audias verba
prophete illius aut somniatoris. q̄ tem-
ptat vos dominus deus v̄ vt palā fiat
vtrū diligatis eum an nō in toto corde.
et in tota anima vestra. **E**t in euangelio
Exurgent inquit pseudo christi. et pseu-
do prophete. et dabunt signa magna et
prodigia. ita vt in errorem inducātur si fic-
ri potest etiam electi.

In quo quis sanctos viros de-
beat admirari.

Cap. ii.

Quap̄pter nūq; debem? eos q̄ h̄
affectat in his virtutib; admira-
rari. h̄ potius intueri. vtrū vici-
orū oīm expulsionē et moꝝ emēdationē
perfecti sint. **Q**uō vtiq; nō pro alterius fi-
de. aut diuersitate causari. sed pro vni-
cuiusq; studio dei gratia dispensante cō-
ceditur. **N**ec nanq; est actualis scientia
quē alio vocabulo charitas ab aposto-
lo nūcupat. et vniūsis linguis hominuꝝ
et āgeloz. et plenitudini fidei. q̄ etiā mō-
tes traſſerat. et oīm scientię ac p̄phetię
eterogationi oīm facultatū. ipi q̄ postre-
mo glorioſo martirio apostolica aucto-
ritate p̄fertur. **N**am cuius dinumerasset
vniuerſa carismatū genera atq; dixisset
Alij datur per spiritum ſmo sapiē. alij
ſmo sciē. alij fides. alij gra sanitarū. alij

ms 100

ms 100

ms 100

ms 100

De carismatibus diuinis

operatio virtutū. 7 reliqua de charitate dicitur. quē admodum eam cunctis frulerit carismatibus paucis aduertite. Et adhuc inquit supra modū excellentiorem vobis viam demōstro. Per quod euidenter ostenditur perfectionis ac beatitudinis summā. nō in illorū mirabiliū operatione. s̄ in charitatis puritate consistere. Nec immerito Omnia enī illa euacuanda ac destruenda sunt. charitas vero perpetuo permanens. Ideo q̄ a patribus nostris opera ista signorū nequa q̄ vidimus affectata. quinimo. cuz ea spiritus sancti gratia possiderent. nunq̄ exercere voluerunt. nisi forte extrema illos 7 inenitabilis necessitas coartasset.

De suscitato mortuo ab Abbate machario.

Cap. iij.

Sicut 7 ab abbate machario q̄ habitationē sechyoticē solitudinis primus inuenit. mortuū suscitātū esse reminiscimur. Nam cū hereticus quidam qui eunomij perfidiam sectabatur. sinceritatē catholice fidei arte dyalētica subuertere conaretur. magnāq̄ iā hōim multitudinē iā recepisset. rogatus a catholicis viris qui ruina tāte subuersionis grauissime mouebātur. beatus macharius. vt simplicitatē tonē egipti ab infidelitatis naufragio liberaret. aduenit. Quem cū hereticus arte dialētica fuisset aggressus. 7 ad aristotelicas ignorantē spinas vellet abducere. beatus macharius apostolica multiloquium eius breuitate concludens. non est inq̄t in verbo regnum dei. sed in virtute. Eamus igitur ad sepulchra. et nomē dñi super mortuū qui primus inuentus fuerit inuocem⁹. ac sic scriptū est. ostēdam⁹ ex opib⁹ fidez nr̄az. vt manifestissime recte fidei documēta eius testimonio declarētur. et perspicuā veritatē nō inani disputatione verborū sed virtute signorū. et illo qd̄ nō potest falli in iudicio cōprobem⁹. Quo audito. hereticus corā circūstanti plebe pudore constrictus. cuz ad p̄ns p̄bere se p̄ditiōi. p̄posite simulasset. assensu

se q̄ affuturum in crastinū p̄misisset. p̄stero die expectantib⁹ vniuersis qui studiosius ad conductū locū spectaculi. huius cupiditate cōfluxerūt. exterritus cōscientia suę infidelitatis aufugit. ac p̄tinens ab vniuersa egipto transmigravit. Quē cuz beatus macharius vsq̄ ad horam nonā cuz p̄lis prestolatus pro sua conscientia declinasse vidisset. assumēs plebē q̄ ab illo fuerat deprauiata. ad cōdicta sepulchra perrexit. Hūc autē egiptijs morē nili fluminis inuexit a lue⁹. vt qm̄ vniuersa illius latitudo terre. instar immēsi pelagi. nō paruo anni tpe solita aquarū eruptiōe cōtegitur. ita vt nulla tūc cuiq̄ humādi copīa humani corporis tribuat. nisi post transuersionem decursam. corpora mortuorum pigmentis condita redolentib⁹. in editionib⁹ celululis recondantur. Nam madens ebrietate contigua terre illius solū humandi arcet officij. Si qua enī cadauera defossa susceperit. euomere ad superficiē suā inūdationū nimietate cōpellitur. Cum igitur antiquissimo cuidaz cadaueri beatus macharius assitisset ait. O homo inquit. si venisset huc mecum hereticus ille filius perditionis. et astante ip̄o nomen christi dei mei inuocās exclamasses. vtrūne corā his qui pene eius fuerant fraude subuersi. surrecturus fuisses edicito. Tū ille consurgens. annuentis voce respondit. Quē interrogans abbas macharius quid nā fuisset aliquādo cū frueret hac vita. vel qua hominū fuisset etate. aut si nomē christi tūc t̄pis cōgnouisset. ille se sub antiquissimis regibus vixisse respōdit. christiq̄ nomē assenuit illis se nec audisse tēporibus. Cui rursus abbas macharius. Dormi inquit in pace. cū ceteri in tuo ordine a christo in fine temporū suscitandus. Nec igitur eius x̄tus et gratia q̄tū in ip̄o fuit semper fortasse latuisset. nisi eum necessitas totius prouincie periclitantis. et erga christum plena deuotio amorq̄ sincerus. istud exercere miraculum cōpulsisset. Qd̄ vsq̄ vt ab eo

Collatio xv Abbatis Resterotis

fieret non ostentatio glorie sed charitas christi et totius plebis extorsit utilitas. ut beatum quoque heliam fecisse regnorum letitio manifestat. qui ignem de celo super hostias impositas percipere idcirco descendere postulavit. ut periclitante pseudo prophetarum presigij fidei totius populi liberaret.

De miraculo quod abbas abraham in mulieris fecit uerberibus

Lap. iij.

Quid si etiam abbas Abrahæ gesta commemorare. qui paucis id est. simplex pro simplicitate morum et innocentia cognominatur. Qui cum metendi gratia ad egyptum de heremo diebus quinquagesime perrexit. et a muliere quadam paruulum suum lactis inopia iam tabidum atque seminecem preferente. lacrymosis precibus fuisset obstrictus. calicem ei aque potanduz impresso crucis signaculo dedit. cuius haustu. confestim mirummodum arida iam penitus uera copia lactis redudante confluerunt.

De claudi cuiusdam curatione quas idem est operatus.

Lap. v.

Uel cum idem ipse pergens ad vicum circumdatus est illudentium turbis. qui subsannantes ostendebant ei quendam hominem contracto genu. multis iam annis gressus officio destitutum. et antiqua debilitate reptantem. ac temptantes cum ostende aiebant abbas abraham si seruus es dei. et restitue hunc pristinae sanitati ut nomen christi quem colis vanum non esse credamus. Tunc ille confestim inuocato christi nomine. inclinans se et apprehendens aridum pedem hominis traxit. cuius tactu continuo sicum genu incuruumque directum est. ac recepto usu gressuum quem obliuioni iam tradiderat. annosa debilitas letus abscessit.

Quod meritum uniuscuiusque non exiguis debet estimari. *Lap. vi*

Hitaque viri nihil sibi pro talibus mirabilium virtute donabant. quia non hoc suo merito agi. sed domini misericordia fatebantur. apostolicis uerbis in admiratione signorum humanam gloriam refutantes. Viri fratres inquit. quid admiramini in hoc. aut nos quid intuemini. quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare. Nec quemquam in donis ac mirabilibus dei. sed potius ex propriis virtutum fructibus predicandum esse censebant. qui industria mentis et operum virtute generantur. Plerumque enim ut supra iam dictum est homines mente corrupti. reprobi circa fidem. in nomine domini et demonia expellunt. et virtutes maximas operantur. De quibus cum apostoli causarentur et dicerent. preceptor. vidimus quendam in nomine tuo eicientem demonia. et prohibuimus enim. quia non sequitur nobiscum. licet eisdem ad presens responderit christus. nolite prohibere. qui enim non est aduersum vos. pro vobis est. tamen eis in fine dicentibus. domine domine. nonne in nomine tuo prophetauimus. et in tuo nomine demonia eiecimus. et in tuo nomine virtutes multas fecimus. respondurum se esse testatur. quia nunquam noui vos. discedite a me operari iniquitatis. Et idcirco etiam istos quibus hanc gloriam signorum atque virtutum pro merito sanctitatis ipse concessit. ne in his extollantur admonet dicens. Nolite gaudere quia demonia vobis subiiciuntur. gaudete autem. quia nomina vestra scripta sunt in celis.

Quod carismatum virtus non in mirabilibus sed in humilitate consistat. *Lap. vii.*

Quiaque ipse auctor signorum omnium atque virtutum. cum ad doctrinam suam magisterium discipulos aduocaret. quid ab eo veri atque electissimi sectatores peculiariter discere deberent. euidenter ostendit. Venite inquit.

De carismatibus diuinis

et discite a me nō utiq; ut demones ce-
lesti ptate pellatis non ut leprosos emū-
detis nō ut cecos illuminetis nō ut mor-
tuos suscitatis. **H**ec enim etiā si p qsdā
seruos meos operor non potest se inlere.
re laudibus dei humana conditio nec
vllam sibi in hoc minister et famulus de-
cerpere portionem vbi solius diuinitatē
est gloria. **V**os autem inquit hoc discite
a me quia mitis sum et humilis corde.
Hoc enī est qd cunctis generaliter disce-
re et exercere possibile est opera autē sig-
norum atq; xtu tum nec sp necia nec oib;
cōmoda nec omnib; cōcedunt. **H**umi-
litas est ergo omniū magistra virtutū
ipā est celestis edificij firmissimū funda-
mentum ipā est donum proprium atq;
magnificū saluatoris. **I**sta etenī vniū-
sa miracula quę christus operatus est si-
ne periculo elationis exercet qui mitem
dominū nō sublimitate signorum s; pa-
tientie atq; humilitatis virtute sectat.
Qui vero immūdis spiritibus impera-
re aut languentibus sanitatū dona cō-
ferre aut aliquod signū mirabile popul-
gestit ostendere quāuis in ostentationi-
bus suis christū inuocet nomē tamē alie-
nus a christo est quia humilitatis magi-
strum su perba mente nō sequitur. **N**as
etiā cū ad patrē remeās quoddā ut ita
dixerim conderet testamentū hoc disci-
pulis dereliquit. **M**ādatū inquit nouū do-
vobis ut diligat inuicē sicut dilexi vos
ut et vos diligatis inuicem. **S**tatimq;
subiunxit. **I**n hoc cognoscēt oēs q; mei
estis discipuli si dilectionē habuerit ad
inuicem. **N**on ait si signa atq; virtutes
similiter feceritis sed si dignā dilectōez
inuicem habueritis. qm certū est nisi mi-
tes atq; hūiles huare nō posse. **Q**uappē
nūq; monachos plos nec morbo ceno-
dorie vacuos nostri maiores esse dixerit
qui semetipos exorcistas corā homib; p-
fiterentur et inter admirantiū turbas hāc
qm vel meruerūt vel presumpserūt grāz
iactantissima ostentatiōe diffamāt. **S**;
incassum. **Q**ui enim innititur mēdacijs

hic pascet ventos idem autē ipse sequitur
aues volantes. **S**ine dubio enī eueniet
eis illud quod in prouerbij dicitur. **S**i
cut venti et nubes et pluuie manifestissi-
me sunt ita qui gloriatur in dato falso.
Et ideo si quis coram nobis hōz aliqd
fecerit nō de ammiratione signorum s; de
ornatu morum debet apud nos esse lau-
dabilis nec vtrum demonia ei subiecta
sint sed vtrum charitatis membra q; de-
scribit apostolus possideat inquirendū.

Quamirabilis sit de semetipso
vicia q; d altero demones extru-
sisse. **C**ap. viij.

Querebra maius miraculum ē
de propria carne fomitem luxu-
rie eradicare q; expellere imun-
dos spiritus d corporibus alienis. et ma-
gnificentius signum est virtute patientie
truculentos motus iracundie cohibere q;
aereis principatib; imperare plusq; est
exclusisse edacissimos de corde proprio
tristitie mortuos q; valitudines alterius
febresq; corporeas expulisse. **P**ostremo
multis modis preclarior virtus sublimi-
orq; profectus est anime proprie curare
languores q; corporis alieni. **Q**uanto
eniz hec sublimior carne est tanto prestā-
tior eius est salus quantoq; preciosior
excellentioreq; est substantie tanto gra-
uioris ac perniciosioris est et ruine.

Quantum precellat vite probi-
tas opera signorum. **C**ap. ix.

Quere illis quidem curationib;
ita beatissimis aplis dī. **P**os-
sunt gaudere quia demonia vo-
bis subijciuntur. **H**oc eniz faciebat nō
eorum potestas sed virtus dominici no-
minis inuocati et idcirco monetur ut ex
hac parte nihil sibi beatitudinis aut glo-
rie audeant vendicare quę dei tantum
potentia ac virtute perficitur sed ex illa
vite sue cordisq; itima puritate ob qm
nomina eorum inscribi meretur in celis.

Collatio xv Abbatis Nesterotis.

Reuelatio de perfecte castitatis experimento. Cap. x.

Sicut ut diximus quod diximus vel testimonijs veterum vel diuinis oraculis approbemus. quod beatus Pafantius vel de admiratiōe signorum vel de gratia senserit puritatis immo quid angeli reuelatione cognouerit ipsius verbis atque experimentis rectius proferemus. Hic namque ita multis vigens annis districtiōne precipua. ut crederet se etiam carnalis concupiscentie laqueis penitus absolutum. eo quod cunctis infestationibus demonum. quibus diu aperteque confluerat. superiorem se factum esse sentiret. dum aduenientibus viris sanctis pulmentum lentule quod illi asseran nominatim prepararet. manus eius in clibano ut assolet flamma superuolitate combusta est. Quo facto tristificatus magnam modum cepit secus tacitus voluere. cur ignis inquit mecum non habet pacem. cum duriora mihi demonum cesserint prelia. aut quemadmodum me in illo metuendo examinis die per se transitarum ille ignis inextinguibilis. et inquit sitoz meritoz omnium non tenebit. cui nunc extrinsecus hic tempeoralis ac paruulus non peperit. Cumque estuanti huiusmodi cogitationibus atque tristitia sopor subitus obrepisset. adueniens angelus domini. cur inquit pafanti tristis es. quod nec duz pacatus tibi sit ignis iste terrenus. cum ad huc resideat in membris tuis carnalium motuum necdum purum excocta commotio. Cuius radices donec in tuis viuunt medullis. ignem istum materiale nequaquam tibi pacificum esse permittet. Quae utique innoxium alias sentire non poteris. nisi omnes internos motus his indicijs in temetipso experiaris extinctos. Tade et apprehende nudam et pulcherrimam virginem. et si illam tenens. tranquillitatem tui cordis in mobilem. estusque carnales pacificos in te senseris perdurasse. huius quoque visibilis flammae mitis atque innoxius in modum illorum trium in babilonia puerozum te allabet

attac. Itaque senex ex huiusmodi reuelatiōe percussus. non quidem experimenti diuinitus demonstrati pericula consuluit. sed interrogans conscientiam suam. et puritatem sui cordis examinans. nec adhuc potius castimonie sue huius probationis ponderi concipere coniectans. non mirum est ait. si cedentibus mihi immundorum spirituum prelijs. adustiones ignis quas dirissimis congressibus demonum inferiores esse credebam. adhuc aduersum me senserim sentientes. Maior quippe est virtus ac sublimior gratia. internam libidinem carnis extinguere quam nequitias demonum extrinsecus irruentes. signo domini ac virtutis altissime potentia subiugare. vel de obfessis corporibus nominis diuini inuocatione appellere. Hucusque abbas nesteros oratione de vera carismatum operatione summam. nos ad cellam senis ioseph qui sex ferme milibus ab ipso aberat properantes. doctrine sue institutione profecutus est.

Explicit collatio secunda abbatis nesterotis de carismatibus diuinis. Incipiunt capitula collationis prime abbatis ioseph de amicitia. Cap. i.

Quid a nobis abbas Ioseph premitus inquisit.

ij Disputatio eiusdem senis de infido amicitiarum genere.

iiij Unde indissolubilis amicitia sit.

iiij Interrogatio vtrum vtile aliquid etiam contra votum fratris effici debeat.

v Responsio quod perpetua amicitia nisi inter perfectos stare non possit.

vi Quibus modis inuolabilis possit societas retentari.

vij Quoniam nihil charitati preponendum sit. nec iracundie postponendum.

viii Quibus de causis inter spirituales nascatur dissensio.

- ix De amputandis etiam spiritalibus causis discordiarum.
  - x De optimo examine veritatis.
  - xi De impossibile sit quæquam quæ proprio fidei iudicio diaboli illusionem non decipi.
  - xii De ob causam non debeant inferiores in collatione contemni.
  - xiii De charitas non solum res dei sed etiam deus sit.
  - xiiii De gradibus charitatis.
  - xv De his qui vel suam vel fratrum commotionem dissimulatione corroborant.
  - xvi De eo quod si frater adversum nos aliquid habeat simultatis. muneris orationum nostrarum a domino respiciantur.
  - xvii De his qui patientiam secularibus magis putant impendenda esse quam fratribus.
  - xviii De his qui patientiam mentientes ad iracundiam fratres silentio accendunt.
  - xix De his qui ex indignatione ieiunant.
  - xx De quorundam simulata patientia qui maxillam verberandam alteram ingerunt.
  - xxi Interrogatio quæ admodum christi mandatis obtemperantes evangelica perfectione fraudentur.
  - xxii Responsio quod christus non solum factus sed etiam voluntatis inspector sit.
  - xxiii De ille sit fortis et sanus qui succumbit alterius voluntati.
  - xxiiii De infirmi iniuriosi sint et iniurias ferre non possint.
  - xxv Interrogatio quod fortis sit qui non sustentat infirmum.
  - xxvi Responsio quod infirmus non se sustinet.
  - xxvii Quomodo sit iracundia comprimenda.
  - xxviii Amicitias coniuratione initas firmas esse non posse.
- Explicunt capitula.**

Incipit collatio prima Abbatum Joseph et Amicicia. Cap. i.

B

Eatus

Joseph cuius nunc instituta ac precepta pandenda sunt unus ex tribus quorum in prima collatione fecimus mentionem. clare admodum familie ac primarius civitatis sue in egyptum fuit qui appellatur thymnis. et ita non solum egyptia. sed etiam greca facundia diligenter edoctus. ut vel nobis vel his qui eloquentiam penitus ignorabant. non ut ceteri per interpretem. sed per semetipsum elegantissime disputaret. Qui cum institutionem suam nos desiderare sensisset. percontatus primus. utrum nam esse mus germani fratres. audientemque a nobis quod non carnali. sed spiritali essemus fraternitate devincti. nosque ab exordio renunciationis nostre. tam in peregrinatione que ab utroque nostrum fuerat obtentu militie spiritualis arrepta. quam in cenobii studio individua semper coniunctione sociatos. tali usus est sermonis exordio.

Disputatio eiusdem senis de iusto amicitiarum genere. Cap. ii.

Amicitiarum ac sodalitates multa sunt genera. que diversis modis humanum genus dilectionis societate connectunt. Quosdam enim precedens commendatio. primus noticie. post etiam amicitie fecit inire commercia. In quibusdam vero contractus quidam seu dacti accepti. vel de pactio. charitatis federa copulavit. Quosdam negociationis seu militie vel artis ac studii similitudo atque communio amicitiarum vinculis nexerunt. per quem ita etiam effera sibi inuicem corda mansuescunt. ut etiam hi qui in silvis ac montibus latrocinis gaudent. et effusione humani sanguinis delectantur. suorum scelerum participes amplectantur ac fovencant. Est etiam dilectionis aliud genus

Collatio XVI Abbatis Joseph.

quod instinctu nature ipsi et sanguinitate lege connectitur. quia vel contubiles vel coniuges. vel parentes seu fratres. ac filij. naturaliter ceteris preferuntur. quod non solum humano generi. verum etiam omnibus alitibus atque animalibus inesse comprehenditur. Nam pullos vel catulos suos naturali affectu instigante sic protegunt ac defendunt. ut frequenter pro ipsis etiam obijcere se periculum mortisque non metuant. Denique etiam illa bestiarum vel serpentium vel alitum genera. que intolerabilis feritas ac letale virus ab omnibus separata esse cernit. ut sunt basilisci vel monocerotes vel griphes. cum etiam visu ipso cunctis perniciose esse dicantur. inter se tamen pro originis ipsius affectionisque consortio pacata et innoxia perseverant. Sed hec omnia que diximus genera charitatis. sicut malis ac bonis. feris etiam atque serpentibus videmus esse communia. ita etiam usque in finem certum est perseverare non posse. Etenim interrupta ea frequenter ac dividit locorum discretio. et obliuio temporalis. et verbi vel cause negotiorumque contractus. At enim ex diversis. vel lucri. vel libidinis. vel consanguinitatis. ac necessitudinum variarum societatibus acquiri solent. ita intercedente qualibet dinove occasione solvantur.

Unde indissolubilis amicitia sit

Cap. iij.

In his igitur cunctis unum genus est insolubile charitatis. quod nec commendationis gratia. nec officij vel munerum magnitudo contractusque cuiusque ratione. vel necessitas iungit sed sola similitudo iungit. Nec in quibus que nullis unquam casibus scinditur. quam non solum dissociare vel delere locorum vel temporum intervalla non prevalent. sed ne mors quidem ipsa diuellit. Nec est vera et indissoluta dilectio. que gemina amicorum perfectione ac virtute concrevit. Cuius semel initum fedus. nec desideriorum varietas. nec contentiosa dirumpet contrarietas voluntatum. Ceterum multos nos

uimus in hoc proposito constitutos. que cum pro charitate christi flagrantissima essent. soliditate devicti. non perpetuo eam. nisi indurpate servare potuerunt. quia licet bono societatis principio niterentur. non tamen uno nec pari studio arreptus propositum tenuerunt. fuitque inter eos quedam temporalis affectio. quia non equaliter utriusque virtute. sed unius patientia fruabatur. Que quamvis ab uno magnanimitate atque infatigabiliter retentetur. necesse est tamen eam alterius pusillanimitate dirumpi. Infirmi tamen namque eorum qui tepidius perfectionis expectant sanitatem. quantumlibet fortius tolerantia sustententur. ab ipsis tamen que infirmi sunt non feruntur. Habent enim insitas sibi commotionum causas que eos que tos esse non sinant. ut solent hi qui carnali egritudine detinentur. stomachi sui infirmitates et fastidia cocorum vel ministrantium negligentis imputare. et quantumlibet eis obsequium sollicitudo detinet. nihilominus tamen sanis causas sue commotionis ascribere. quas sibi utique vitio valitudinis sue inesse non sentiunt. Quamobrem hec est amicitie ut diximus fida indissolubilisque coniunctio. que sola virtutum paritate federatur. Dis enim inhabitare facit unius moris in domo. Et idcirco in his tantum indurpata potest dilectio permanere. in quibus unum propositum ac voluntas. unum velle ac nolle consistit. Quam si vos quoque cupitis inviolabilem retentare. festinandum est vobis ut expulsis primitus vicij mortificetque proprias voluntates. et uno studio atque proposito. illud quo propheta ad modum delectatur. gnauiter impleatis. ecce que bonum et que iocundum habitare fratres in unum. Quod non localiter sed spiritualiter oportet intelligi. Nihil enim prodest. si moribus ac proposito dissidentes una habitatioe iungantur. nec obest pariteri virtute fundatis. per locorum intervalla disiungi. Apud deum namque morum cohabitatio. non locorum unita fratres habitatio coniungit. nec potest unquam que integritas custodiri

De amicitia

vbi voluntatū diuersitas inuenit.

Interrogatio vtrū vale aliqd etia cōtra votū fratris effici debeat.

Lap. iij.

Oermanus. Quid est vno volente perficere aliquid qd fm deū modū z salubre p̄p̄erit alius nō prestet assensum. exequendum ne etiam contra votū fratris est. an pro eius arbitrio negligendum.

Responſio q̄ perpetua amicitia nisi inter perfectos stare n̄ possit.

Lap. v.

Ioseph. Idcirco dixim̄ plena atq̄ perfecta z amicitie gratiam nisi inter perfectos viros eiusdem virtutis perseuerare non posse. quos eadem voluntas vniūq̄ p̄posita aut nūq̄ aut certe raro diuersa sentit. aut in his que ad profectū spiritualis pertinent vitē patitur dissidere. Qd si animos ceperint p̄tentionibus estuare. liq̄t vtiq̄ eos nūq̄ fm regulā qm̄ p̄dixim̄ fuisse cōcordes. Sed qz nemo potest a p̄fectione habere principiu. nisi qui ab ipso eius ceperit fundamēto. et vos nō qm̄ta eius sit magnitudo. sed que admodū ad eam perueniri possit inquiritis. necessariū reor vt paucis regulaz vobis eius ac tramitē quendam. per que gressus vestri dirigātur apiaz. vt patientie ac pad bonū facilius obtinere possitis.

Quibus modis inuiolabilis possit societas retēari. **Lap. vi.**

Prima igitur sunt vere amicitie in contemptu sbe mundialis et omnium quas habemus rerū deſpectione fundamina. Quā enī iniustū atq̄ impium est. si post abrenūciatā mūdi z omnium que in eo sunt vanitatem. preciosissime fratris dilectiōi suppeller vilissima que superfluit p̄feratur. Secundum est. vt ita suas vniūq̄q̄ referet voluntates. ne se sapientem atq̄ cōsultum esse iudicans suis malit q̄ proximi diffinitionibus obedire. Tertium est vt sciat omnia etiā q̄ vtilia ac necessaria

estimat. postponēda bono charitatis ac pacis. Quartū. vt credat nec iustis nec iniustis de causis penitus irascendū. Quintū. vt aduersus se iracundiā fratris. etiā si ineratione conceptam. eodem modo q̄ suam curare desideret. sciens equaliter sibi perniciosam alterius esse tristitiam ac si aduersus aliu z ipse moueatur. nisi eā q̄tū in se est etiā d̄ffis mēte depulerit. Postremū illud est. qd generale vicioz omnium preceptorium esse non dubiū est. vt se de hoc mūdo credat quotidie migraturum. Que persuasio non solū nullam in corde tristitiaz residere permittit. verum etiam vniuersos concupiscentiarum ac peccatorum omnium mōp̄rimet motus. Decigitur quicumq̄ tenuerit amaritudines ire atq̄ discordie nec pati poterit nec inferre. His autem cessantibus cum primum ille emulus charitatis in cordibus amicorum tristitie sen sit venena suffuderit. necesse est vt frequentibus iurgijs paulatim dilectione tēp̄facta. amātiū corda diu exulcerata quādoq̄ dissociet. Nam qui per callem p̄dicte directionis ingreditur. in quo ab amico vnq̄ suo poterit dissidere. qui p̄imum litium causam que ex paruulis rebus vilissimisq̄ materijs generari solet. nihil suum vendicans radicitus amputauerit. illud quod in actibus apostolorum legimus de vnitae credentiu z omni virtute custodiēs. Multitudinis autē credentium erat cor vnum z anima vna. nec quisq̄ eorum que possidebāt aliqd suum esse dicebat. sed erant illis omnia communia. Deinde quemadmodū ab eo seminariū dissensionis exurget. qui nō suę sed fratris seruiens voluntati. domini atq̄ auctoris sui fuerit imitator effectus. qui loquēs ex persona hominis que gerebat. Non veni inqt vt facere z voluntatē meā s̄ voluntatē ei q̄ me misit. Quo autem modo vllum contentionis fomitem suscitabit. qui de intelligentia ac sensu suo. nō ta z p̄prio iudicio q̄ fratris credere decreuit. examini. p̄ eius s̄z arbitrio. vel

Collatio XVI Abbatis Joseph.

probans sua inuenta. vel improbens. et
enangelicus illud pi cordis humilitate
consummans. verumtamē nō sicut ego
volo sed sicut tu vis. Aut qua ratioe ali
qd quo frater mellificet. admittet. q̄ lo
no pac̄ nihil iudicat esse preciosius. dñi
ce illius sententię memoriā nō amittens
In hoc cognoscet oēs q̄ mei estis disci
puli. si dilectionez habueritis ad inuicē
per quā velut sp̄ali signaculo gregē om
niū suarum in hoc mūdo voluit chris
tus agnosci. atq̄ hoc a ceteris vt ita di
xerim caractere discerni. Quia vero ex cā
vel in se recipere vel in alio residere rāco
rem tristitię sustinebit. cui summa diffi
nitio est iracundie quę perniciosa et illi
cita est iustas causas esse non posse.
eodem q̄ se modo succensente sibi fratre
orare nō posse. quo si fratri suo ipse succē
seat. illam domini saluatoris humili sp̄
retinens corde sententiā. Si offers mu
nus tuum ad altare. et ibi recordatus fu
eris q̄ frater tuus habet aliquid adūsuz
te. relinquē ibi munus tuū ante altare. et
vade prius reconciliari fratri tuo. et sic
veniens offer munus tuū. Nihil enim
proderit si te quidem asseras nō irasci. et
credas te implere illud mādātū quo dicit
sol non occidat super iracundiā vestrā.
et qui irascitur fratri suo reuserit iudi
cio. alterius vero tristitiā quā delinire
tua mansuetudine potuisti. contumaci
corde despicias. Eodem nāq̄ modo p̄
cepti dominici preuaricatione plecteris.
Qui enī te irasci aduersus alterū nō de
bere dixit. nec alterius p̄temni tristitiā
debere dixit. quia non interest apud deū
qui omnes hoīes vult saluos fieri. vtruz
te an alium quempiā perdas. Unum si
quidem cuiuslibet interitu ei nascitur de
trimentum. itidem q̄ illi cui grata omni
um perditio est. vnū lucrum. vel tua. vel
fratris morte cōquiritur. Quemadmo
dū postremo poterit vel tenues p̄ fratres
retinere tristitiā. qui se credit quotidie
imo continuo ab hoc seculo migraturū.

**¶ Quibus de causis inter spirita
les nascatur dissensio. Cap. viij.**

**¶ De nec iracundie postponendum.
Cap. viij.**

Sicut ergo nihil preponendum
est c̄aritati. ita furori vel iracū
die nihil est contrario postpo
nendum. Omnia nanq̄ q̄uis vtilia ac
necessaria videantur spernenda tamen
sunt. vt ire perturbatio venietur. et om
nia etiā quę putantur aduersa susci
pienda atq̄ toleranda sunt. vt dilectio
nis paci s̄q̄ tranquillitas illibata serue
tur. quia nec ira atq̄ tristitia perniciosi
us quicq̄. nec c̄aritate vtilius creden
dum est.

**¶ Quibus de causis inter spirita
les nascatur dissensio. Cap. viij.**

Nam quemadmodum carnales
nā ad huc et imbecilles fratres ob
vilem terrenam q̄ sbam cito in
imicus disungit. ita etiā iter spiritales
gignit pro intellectu diuinitate discor
diam. Ex qua sine dubio contentiones
rixęq̄ verborum. quas apostolus dam
nat. plerumq̄ consurgunt. vnde conse
quent diuorcia inter vnanimos fratres
hostis inuidus ac malign⁹ iterferit. Ve
ra est namq̄ sapientissimi salomonis il
la sentētia. Odiū suscitatur contentio. vni
uersos vero qui non contendunt prote
git amicitia.

**¶ De amputandis etiam spiritali
bus causis discordiarū. Cap. ix.**

Quia propter ad conseruandaz
perpetuam et indiuiduam c̄a
ritatē. nihil prodest primā cau
saz amputasse discidiū. quę nasci solet d̄
rebus caducis atq̄ terrenis. et vniuersa
despexisse carnalia. atq̄ omniū quibz no
ster vsus indiget rerum. indiscretam cō
munionem fratribus permisisse. nisi etiā
secundā q̄ sub specie spiritaliū sensuum
nasci solet similiter absidentes. acquisi
erimus in omnibz hūilem sensum. et con
sonas voluntates.

**¶ De optimo examine veritatis.
Cap. x.**

De amicitia

Emini namq; cū me adhuc ad
herere p̄ sortio etas iunior; hōta
ret huiusmodi nob̄ itelligētā
vel in moralibus disciplinis
v̄ in scripturis sacris frequēter in fr̄a v̄
nihil ea verius nihilq; rationabili cre
deremus. Sed cū in vnū conuenientes
f̄nias nostras p̄mere cepissemus. quedā
cōmuni exatatiōe discussa. primum ab
altero falsa ac noxia notabātur. mox de
inde vt p̄uiciosa cōmuni p̄nunciata iudicio
dānabātur. que int̄m prius infu
sa a diabolo luce clarius fulgebāt. vt fa
cile potuissent generare discordiā. nisi p̄
ceptū seniorū velut diuinū quoddā ora
culū custoditū ab om̄i nos p̄tentione re
uocasset. quo ab illis legali quadā san
ctione p̄scriptū est. vt neuter nostrum
p̄ iudicio suo q̄ frat̄i crederet. si nūq;
vellet diaboli calliditate deludi.

Un̄ possibile sit quēq; qui p̄
prio fidit iudicio diaboli illusi
one nō decipi. **Lap. xi.**

Eni sepe illud qd̄ ap̄stol̄ di
cit. p̄batuz est euenire. Ipe enī
sathanas transfiguratur se in an
gelū lucis. vt obscurā ac tetrā caliginem
sensuū p̄ vero lumine scientie fraudulē
ter effundat. Qui nisi humili z mansue
to corde suscepti. maturissimi frat̄is vel
p̄batissimi senioris refuētur examini. et
eorū iudicio diligēter excussi. aut abijciā
tur. aut recipiantur a nobis. sine dubio
venerātes in cogitatiōibus nostris pro
angelo lucis angelum tenebrarū gūssis
mo feriemur interitu. Quā perniciē im
possibile est euadere quēpiam iudicio p̄
prio confidentez. nisi hūilitatis x̄e ama
tor z executor effectus. illud qd̄ ap̄ls ma
gnopere deprecatur om̄i contritione cor
dis implenerit. Si qua ergo inquit con
solatio in christo. si qd̄ solatiū charita
tis. si quāvis viscera miserationis. implete
gaudiū meū vt idēz sapiatis. eandē cha
ritatē habentes. vnanimis idipm̄ senti
entes. nihil per contentionē neq; per ina
nē gloriā. s̄ in humilitate superiorēs vo

bismetip̄is alterutrū arbitrātes. z illud
honore alterutrū p̄ueniētes. vt pl̄ vn̄
quisq; consorti suo scientie z sanctita
tis ascribens. summā discretionis x̄e in
alteri maḡ q̄ i suo credat stare iudicio

**Quā obcausam non debeant i
seniores in collatione contem
ni.** **Lap. xij.**

Expe autem accidit. siue illusio
ne diaboli. siue intercessu errorū
humani. quo nullus est in hac
carne qui falli velut homo nō possit. vt
et ille interdum qui acrioris ingenij sciē
tiēq; maioris est. aliquid falsum mēte cō
cipiat. et ille qui tardioris ingenij ac mi
noris est meriti. rectius aliquid veriusq;
persentiat. Et idcirco nullus sibi quū
scientia p̄ditus inani timore persuade
at. quod possit collatione alterius non
egere. Nam etiam si iudicium eius dia
bolica non fallat illusio. elationis tamē
et superbiē graniores laqueos non eua
det. Quis enim hoc sibi absq; igenti po
terit vsurpare perniciē. cum vas electio
nis in quo christus vt ip̄e professus ē lo
quebatur. ob hoc solum modo se asserat
hierosolimā conscendisse. vt cu; suis co
apostolis euangelium. qd̄ gentibus re
uelante z cooperante domino predica
bat. secreta examinatione cōferret. Per
quod ostēditur nō solum vnanimitatē
atq; concordiam per hęc p̄cepta serua
ri. verum etiam cunctas diaboli aduer
santis insidias et illusionum eius laque
os non timeri.

**Charitas non solum res dei
sed etiam deus sit.** **Lap. xij.**

Eniq; intantum virtus chari
tatis extollitur. vt eam beatus
Johannes ap̄stolus. nō solū
rē dei. sed etiā deum esse pronūciat dicēs
Deus charitas est. et qui manet in cha
ritate in deo manet et deus in eo. Nam
vsq; adeo illam diuinā esse perspiciam̄
vt illud ap̄li manifestissime vigere senti
am̄ i nob̄. qm̄ charitas dei diffusa ē in
cordib; nr̄is p̄ sp̄m̄ sanctū q̄ bitat i nob̄

Collatio XVI Abbatis Joseph.

Quod tale e ac si dicat. Quoniam deus diffusus est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui habitat in nobis. Qui etiam cum ignoremus quid debeamus orare. interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem scrutatur corda scit quod desideret spiritus quoniam secundum deum postulat pro sanctis.

De gradibus charitatis.

Capitulum.

Item igitur charitatem quam dicitur agape. possibile est omnibus exhibere de qua beatus apostolus. Ergo dum tempus habemus inquit operemur bonum ad omnes. maxime autem ad domesticos fidei. Quae in tantum omnibus est generaliter exhibenda. ut eam etiam inimicis nostris a domino iubeamur impendere. Nam diligite inquit inimicos vestros. Diatresis autem. id est affectio. paucis admodum et his quae vel paritate morum vel virtutum societate conexus sunt exhibetur. licet etiam ipsa diatresis. multa in se differentiam habere videatur. Aliter enim parentes. aliter coniuges. aliter fratres. aliter filii diliguntur. et in ipsa quoque horum affectuum necessitudine magna distantia est. nec uniformis parentum dilectio erga filios invenitur. Quod etiam Jacob patriarche probatur exemplo. qui cum esset duodecim filiorum pater. omnesque paterna charitate diligeret. tamen propensius Ioseph dilexit affectu. ut de eo aperte scriptura commemorat. Inuidebant autem ei fratres sui. eo quod diligeret eum pater suus. sed non quod vir iustus et pater non valde diligeret etiam ceteram plebem. sed quod huius quia typum domini preferbat affectui dulcius quod ammodo atque indulgentius inhereret. Hoc etiam de Iohanne euangelista legitur evidenter designari. cum de ipso dicitur. Discipulus ille quem diligebat Iesus. cum utique etiam reliquos undecim similiter electos. ita precipua dilectione complexus sit. ut hoc etiam euangelica attestatio designet dicens. Sicut dilexi vos et vos diligite inimicum. De quibus et alibi dicitur. Diligens suos qui erant in mundo usque in finem dilexit eos. sed hic unius dilectio non erga

reliquos discipulos teporem charitatis. sed largiore erga hunc superabundantiam amoris expressit. quae et virginum privilegium et carnis incorruptio conferebat. Quae idcirco velut sublimior cum quadam exceptione signatur. quia non eam odii comparatione. sed affluentior gratia exuberantissimi amoris extollit. Tale quid etiam ex persona sponsae legitur in cantico canticorum dicitur. Ordinate in me charitatem. Hec enim est vere charitas ordinata. quam odio habens neminem quosdam mentiorum iure plus diligit. quaeque cum generaliter diligit cunctos. excipit tamen sibi ex his quos debet at peculiari affectione complecti. et rursum in ipsos qui in dilectione sumi atque precipui sunt. aliquos sibi qui ceterorum affectui super extollantur excipit.

De his qui vel sua vel fratrum commotione dissimulatione corroborat.

Capitulum xv.

Contra novimus quod vitinae ne sciremus. nonnullos fratrum tantum esse obstinationis atque duritiae. ut cum vel suos aduersus fratrem. vel fratris aduersum se senserint animos excitatos. ad dissimulanda mentis suae tristitiam. quam ex indignatione alterutrum commotionis exorta est. secedentes ab eis quos humile satisfactione atque colloquio lenire debuerant. aliquos psalmorum incipiunt decantare versiculos. Qui dum conceptam cordis amaritudinem delinire se putant. insultando augent. quod statim extinguere potuerunt si magis anxii atque humiles esse voluissent. ut oportuna compunctio et ipsorum cordibus mederetur. et fratrum animos deliniret. Nam illo utique modo pusillanimitatis immo superbiae suae vicium palpant. et natiunt potius quam extirpant fomitem iurgiorum. donec illius preceptionis immemores. qua ait. Qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. et si recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduersum te. relinque ibi munus tuum ad altare. et vade pacem reconciliari fratri tuo. et tunc veniens offeres munus tuum.

De amicitia

De eo q̄ si frater aduersum nos aliquid habeat similitatis mūera orationū nostrarū a domino respiciatur. **Cap. xvi.**

Intantum igitur nō vult nos deus noster alteri respectui habere tristitiam. vt si aliquid aduersus nos frater habuerit. nec munera nostra suscipiat. id est. nō orationes sibi a nob permittat offerri. donec de animo tristitiam iuste iniusteve cōceptaz. celeri satisfactione tollamus. Neq̄ enim ait si habet veram querelam aduersum te frater tuus. relinque ibi munus tuū ad altare. ⁊ vade prius reconciliari fratri tuo. si recordatus fueris inquit. quia frater tuus habet aliquid aduersum te. id est. etiam si leue aliquid ac vile sit q̄ fratris in te fuerit excitata cōmotio. et hoc memoriā tuā subita recordatione pulsauerit. scias te offerre precum tuarū spiritualia. munera nō debere. nisi prius qualibet excusa oram tristitiā de corde fratris benigna satisfactiōe depuleris. Si igitur euangelicus hmo etiā. p̄ preterita et minima similitate. ac de exiguis obozta causis. satisfacere nos irascētibz. iuber. quid de nobis miseris fiet. qui recentes ⁊ maximas causas nostroq̄ errore cōmissas. p̄tinaci dissimulatione cōtemnimus. ⁊ inflati tumore diabolico. dum humiliari erubescimus. auctores nos fraterne tristitię denegamus. ac rebelli spiritu subijci p̄ceptū dñi dedignant. neq̄q̄ ea vel obseruari debere vel impleri posse contēdimus. Eoq̄ fit vt iudicantes eū impossibilia vel incōgrua p̄cepisse. efficiamur h̄m apostolū nō factores. s̄ iudices legi.

De his qui patientiam secularibus magis putat impedendāz esse q̄ fratribz. **Cap. xvii.**

Intantum igitur nō vult nos deus noster alteri respectui habere tristitiam. vt si aliquid aduersus nos frater habuerit. nec munera nostra suscipiat. id est. nō orationes sibi a nob permittat offerri. donec de animo tristitiam iuste iniusteve cōceptaz. celeri satisfactione tollamus. Neq̄ enim ait si habet veram querelam aduersum te frater tuus. relinque ibi munus tuū ad altare. ⁊ vade prius reconciliari fratri tuo. si recordatus fueris inquit. quia frater tuus habet aliquid aduersum te. id est. etiam si leue aliquid ac vile sit q̄ fratris in te fuerit excitata cōmotio. et hoc memoriā tuā subita recordatione pulsauerit. scias te offerre precum tuarū spiritualia. munera nō debere. nisi prius qualibet excusa oram tristitiā de corde fratris benigna satisfactiōe depuleris. Si igitur euangelicus hmo etiā. p̄ preterita et minima similitate. ac de exiguis obozta causis. satisfacere nos irascētibz. iuber. quid de nobis miseris fiet. qui recentes ⁊ maximas causas nostroq̄ errore cōmissas. p̄tinaci dissimulatione cōtemnimus. ⁊ inflati tumore diabolico. dum humiliari erubescimus. auctores nos fraterne tristitię denegamus. ac rebelli spiritu subijci p̄ceptū dñi dedignant. neq̄q̄ ea vel obseruari debere vel impleri posse contēdimus. Eoq̄ fit vt iudicantes eū impossibilia vel incōgrua p̄cepisse. efficiamur h̄m apostolū nō factores. s̄ iudices legi.

sus fratrem cōcipere tenere ve tristitiāz. h̄m illud qd̄ scriptum est. qui irascit fratri suo reus erit iudicio. et sol nō occidat super iracundiā vestrā. proclamāt illico. Si paganus aliquis. si secularis hoc fecisset. aut ita dixisset. recte debuit sustineri. Quis aut̄ ferat fratrem tam grauis cōscium culpe. aut tam insolens de ore cōuiciū proferentē. Quasi vero patia infidelibus tantū. atq̄ sacrilegis. et nō omnibus sit generaliter adhibenda. aut iracundiā contra gentilem noxia contra fratrem utilis estimanda. cū vtiq̄ perturbate mentis obstinata cōmotio. nō dissimile contra quēnis fuerit excitata sibi iferat detrimentū. Quante autem obstinationis. immo recorde est. vt nec ipam verborū proprietatē brute mentis stupore discernat. Quia n̄ dicitur. om̄is qui irascitur alienigene reus erit iudicio. qd̄ fortasse poterat h̄m illorū sensus. cōtra consortes nostre fidei ⁊ cōsolationis excipere. s̄ significanter expressit euangelicus hmo dicens. Om̄is qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Licet itaq̄ h̄m regulam veritatis omnē hōiem fratrem debeam accipere. tamē hoc i loco magis fidelis ac nostre cōuersationis particeps q̄ ethnicus fratris vocabulo designatur.

De his qui patientiā mentientes ad iracundiā fratres silentio accendunt. **Cap. xviii.**

Intantum igitur nō vult nos deus noster alteri respectui habere tristitiam. vt si aliquid aduersus nos frater habuerit. nec munera nostra suscipiat. id est. nō orationes sibi a nob permittat offerri. donec de animo tristitiam iuste iniusteve cōceptaz. celeri satisfactione tollamus. Neq̄ enim ait si habet veram querelam aduersum te frater tuus. relinque ibi munus tuū ad altare. ⁊ vade prius reconciliari fratri tuo. si recordatus fueris inquit. quia frater tuus habet aliquid aduersum te. id est. etiam si leue aliquid ac vile sit q̄ fratris in te fuerit excitata cōmotio. et hoc memoriā tuā subita recordatione pulsauerit. scias te offerre precum tuarū spiritualia. munera nō debere. nisi prius qualibet excusa oram tristitiā de corde fratris benigna satisfactiōe depuleris. Si igitur euangelicus hmo etiā. p̄ preterita et minima similitate. ac de exiguis obozta causis. satisfacere nos irascētibz. iuber. quid de nobis miseris fiet. qui recentes ⁊ maximas causas nostroq̄ errore cōmissas. p̄tinaci dissimulatione cōtemnimus. ⁊ inflati tumore diabolico. dum humiliari erubescimus. auctores nos fraterne tristitię denegamus. ac rebelli spiritu subijci p̄ceptū dñi dedignant. neq̄q̄ ea vel obseruari debere vel impleri posse contēdimus. Eoq̄ fit vt iudicantes eū impossibilia vel incōgrua p̄cepisse. efficiamur h̄m apostolū nō factores. s̄ iudices legi.

Collatio XVI Abbatis Joseph

quod vnusquisque fecerit per loquelam. et non quod etiam per taciturnitatem facere studuerit. in iudicio sit querendum. Non enim sola commotionis illate qualitas. sed etiam appositum irritatis in noxa est. Et idcirco non quemadmodum iurgium fuerit excitatum si cuius conflagrauerit vicio. verum iudicis nostri perquiret examen. Affectus enim peccati non ordo considerandus est admittendi. Quid enim differt vtrum quis gladio ipse peremerit fratrem an aliqua ad mortem fraude compulerit. cum ipsius eum dolo vel crimine constet extinctum. Quasi vero cecum in preceps manu propria non impigisse sufficiat. cum similiter reus sit qui periculum et imminentem iam foueam cum potuerit reuocare contempserit. aut ille solus in crimine sit qui manu sua quempiam laqueauerit. et non etiam is qui vel parauerit vel ingesserit laqueum. vel certe cum potuerit auferre nonauerit. Ita igitur tacere nihil prodest. si idcirco nobis indicamus silentium. ut quod agendum conuicio fuerat hoc taciturnitate faciamus. assimulantes quosdam gestus. quibus et ille queque curare nos oportuit vehementiori inarscenscat iracundia. et nos super hec omnia damno illius ac perditione laudemur. quasi vero non etiam ex hoc ipso quis criminiosior sit. quod gloriam sibi de fratris voluerit perditione conquirere. Vtrique enim tale silentium erit equaliter noxium. quia sicut exaggerat in alterius corde tristitiam. ita in suo non permittit extinguere. Contra quos illa prophete satis proprie est directa maledictio. **De qui potat amicum suum. mittens fel suum. et inebrians ut aspiciat nuditatem eius. repletus est ignominia pro gloria.** Illud quoque quod per alium de talibus dicitur. **Quia omnis frater supplantans supplantabit. et omnis amicus fraudulenter incedet. et vir fratrem suum iridebit. et veritatem non loquetur. extenderunt enim linguas suas quasi arcum mendacium et non veritatis.** Sepe autem ficta patientia etiam acriter ad iracundiam quam sermo succendit. et atrocissimas verborum transcendit iniurias. ma-

ligna taciturnitas leniusque tolerantur in inimicorum vulnera quam irridendum subdola blandimenta. De quibus proprie dicitur per prophetam. **Dolliti sunt sermones eius super oleum. et ipsi sunt iacula.** Et alibi. **Verba callidorum mollia. hec autem ferunt impenetrabilia ventris.** Quibus etiam illud potest eleganter aptari. **In ore pacem cum amico suo loquitur. et occulte ponit ei insidias. quibus tamen magis decipitur ipse qui decipit.** Nam qui preparat ante faciem amici sui rete. circumdat illud pedibus suis. et qui fodit foueam. primo suo incidet in eam ipse. Denique cum magna ad comprehendendum dominum cum gladiis et fustibus multitudo venisset. neo in auctoritate vite nostre illo cruentior extitit parricida. quam qui cunctos ficto salutatiois honore preueniens osculum subdole charitatis ingessit. **Cui dominus. Iuda inquit osculo filium hominis tradis. id est. amaritudo persecutiois atque odij tui. hoc tegmen assumpsit. quo dulcedo vere amoris exprimitur.** Apertius quoque ac vehementius per prophetam vis huius dolor exaggerat. **Quia si inimicus inquit meus maledixisset mihi. sustinuissem utique. et si is qui oderat me super me magna locutus fuisset. abscondissem me forsitan ab eo. Tu vero homo vnanimis dux meus et notus meus. qui simul mecum dulces capiebas cibos. in domo dei ambulauimus cum consensu.**

De his qui ex indignatione ieiunant. Cap. xix.

Mundum quoque plantam tristitie genus est. quod dignum commemoratione non fuerat. nisi id a nonnullis fratribus sciremus admitti. qui cum tristificati fuerint vel irati. ab ipso etiam pertinaciter abstinent cibo. ita ut quod etiam dicere absque pudore non possumus. illi qui dum placidi sunt refectionem cibi usque ad horam sextam. vel ut multum non negant se posse differre. cum fuerint tristitia vel furore suppleti. ieiunia etiam biduana non sentiunt. tantaque in edie defectio. iracundie satietate sustentent. In quo plane

De amicicia

facilegij crimen euidenter incurrunt. ieiunia scz q̄ soli deo p̄ humiliatione cordis & purgatione vicioꝝ sunt specialit̄ offerēda. p̄ diabólico tumore tolerātes. Q̄d tale est ac si orationes atq; sacrificia nō deo sed demonijs deferāt illāq; moſaycam increpationē mereātur au dire. Sa crificauerūt demonijs & nō deo. dijs q̄s ignorabant.

De quorundam simulata patie tia qua marillas verberandam alteram ingerit. Cap. xx.

Don ignoramus etiā aliud de mentie genus. q̄d s̄ colore fūca te patientie in nōnullis fratribus inuenitur. quib; parū est iurgia commo nisse nisi etiā instigatorijs verbis vt feri antur iritent. cum vtiq; vel leui fuerint impulsione cōtracti. aliā quoq; partem corporis ingerūt verberandā. quasi per hoc perfectionē mandati illius impleu ri quo dicitur. si quis te percusserit in dex terā maxillā tuā. prebe illi et alterā. scri pturē vim ac p̄positū penitus ignorātes. Evangelicā namq; patientiā per iracū die viciū exercere se putant. Ob q̄d radi citus excidendum. nō solum vicissitudo talionis. et p̄certādi irritatio prohibet. s̄ etiam furores verberātis geminate iu bebimur iniurie tolerantia mitigare.

Interrogatio quemadmodum christi mandatis obtemperantes euangelica perfectioe fraudentur. Cap. xxi.

Ermanus. Quomodo resp̄ hendendus est is qui precepto satisfaciens euāgelico nō soluz nō intulit talionē. s̄ etiā paratus ē vt si bi geminetur iniuria?

Responsio q̄ christus nō soluz facti sed etiā voluntatis inspec tor sit. Cap. xxii.

Joseph. Sicut Paulo ante dictuz est. nō solum res ipsa que geritur. s̄ etiā qualitas mē tis & p̄positum facientis est intuen dum. Et idcirco si id q̄d ab vnoquoq; perfici

tur. quo animo fiat. vel quo procedat af fectu. intimo perpēdatis cordis examie. videbitis patientie lenitatisq; virtu tem nequa q̄ posse cōtrario spiritu. id ē impatientie ac furoris impleri. Si q̄des dñs noster atq; saluator ad profundas nos instruens patientie lenitatisq; virtu tē id est. nō vt labijs eā tantūmodo p̄ feramus. s̄ vt intimis aīe nostrē abditis recondamus. istā nobis perfectiois euā gelice formulā dedit dicens. Si quis te p̄ cussit in dextera maxilla tua. prebe illi & alterā. subauditur sine dubio dexteram. Quē alia dextera nisi interioris hominis vr̄ta dixerim facies potest accipi. Per hoc omnē penitus iracū die fomitez te p̄ fundis cū piens aīe penetralib; extirpare id est. vt si exterior dextera tua impetum ferientis exceperit. interior quoq; hō per humilitatis assensum dexterā suā prebe at verberandā. cōpatiens exterioris ho minis passioni. et q̄dammodo succū bēs atq; subijciēs suum corpus ferientis in iurie. ne exterioris hominis cede vel taci tus intra se moueatur interior. Videtis ergo longe eos ab euāgelica perfectioe distare. que patientiā docet nō verbis. s̄ interiore cordis tranquillitate. suandā. eamq; a nobis cū quid aduersi euenerit ita precipit custodiri. vt nō solū nosmet ipsos alienos ab iracū die perturbatioe fuemus. s̄ etiam illos qui suo cōmoti sūt vicio succūbentes iniurijs eoz ad placiditate expleta cedis satietate cogamus. furores eorum nostra lenitate vincentes. Et ita etiā illud apostolicū implebim? Noli vinci a malo. s̄ vince in bono ma lum. Quod ab illis impleri nō posse certissimū est. qui illo spiritu ac tumore verba lenitatis atq; humilitatis emittunt. vt nō solum nō mitigent p̄ceptū furoris incendiū. sed magis illud tam in suo q̄s in fratris cōmoti sensu faciāt conflagra re. qui tamē etiā si possent aliquo modo ipi mites ac placidi permanere. nō sic q̄ dem aliquos iusticie fructus caperēt. cu3 damno proximi patientie sibi gloriā ven

Collatio xvi Abbatis Joseph

dicantes. 7 per hoc ab illa apostolica charitate omnimodis alieni. que non querit que sua sunt. sed ea que aliorum. non enim ita diuitias concupiscit. ut lucrum sibi de proximi faciat detrimento. nec acquirere quicquam cum alterius desiderat utilitate.

¶ Ille sit fortis et sanus qui succumbit alterius voluntati

Cap. xxij.

Sciendum sane generaliter illi partes agere fortiores. qui voluntati fratris suam subiicit voluntatem. quam eum qui in defendendis suis diffinitionibus ac tenendis pertinacior inuenitur. Ille enim sustentans ac tolerans proximum sani ac validi. hic autem infirmi et quodammodo egrotantis obtinet locum. que ita palpari necesse est ac foveri. ut interdum etiam a rebus necessariis pro eius quiete ac pace salubre sit aliquid relaxari. In quo quidem non se credat quis aliquid de sua perfectione minuisse. tam et si quiddam de proposita districtione contescendo solumiserit. sed e contrario multo amplius se pro longanimitatis et patientie bono uouerit acquisisse. Apostolicus namque preceptum est. Eos qui fortes estis. inbecillitates infirmorum sustinete. et alterorum onera vestra portate. et sic ad implebitur legem christi. Quis enim infirmus sustinet infirmum nisi non tolerare poterit. aut curare languentem is qui similiter egrotat. sed ille medicum tribuit inbecillo. qui inbecillitati ipsi non subiacet. Verito enim ei dicit. Deo dice cura te ipsum.

¶ Infirmi iniuriosi sint et iniurias ferre non possunt. **Cap. xxiiij.**

Notandum etiam illud est. infirmorum naturam esse semper eius modi. ut prompti quidem ac faciles sint ad contumelias ingerendas. et iurgia conferenda. ipsi vero ne minima quidem iniurie velint suspitione contingi. cumque inferentes pro eterna conuicia considerata supererogant libertate. ne parua quidem atque lenissima sustinere con-

tenti sunt. Ideoque secundum predictam seniorum sententiam. charitas stabilis atque indurpata non poterit perdurare nisi inter viros eiusdem virtutis atque propositi. Scindi etiam necesse est eam quocumque tempore quanta libet fuerit cautione ab altero custodita.

¶ Interrogatio quomodo fortis sit qui non semper sustentat infirmum.

Cap. xxv.

Oermanus. In quo ergo laudabilis perfecti viri potest esse patientia. si tolerare non preuallet semper infirmum.

¶ Responsio quomodo infirmus senon sustinetur. **Cap. xxvi.**

Joseph. Nec ego dixi. quod illi qui fortis est ac robustus. huiusmodi tolerantiaque vincenda sit. sed quod infirmi pessima validudo. illius qui sanus est sustentatione nutrita. atque in deterius quotidie plures generatur sit causas ob quas vel ipse ultra non debeat sustineri. vel certe patientiam proximi notam ac deformationem impatientie sue esse conueniens. abire quicquam mauult quam semper magnanimitate alterius sustineri. Nec ergo ab his qui sodalitati affectus cupiunt inuolabilem custodire. pro omnibus obsequanda censemus. ut primum quibuslibet iniuriis lacessitus non solum labia sed etiam profunda pectoris sui monachus tranquilla custodiat. que tamen si senserit vel tenuiter fuisse turbata. omni semetipsum taciturnitate contineat. et illud quod psalmista commemorat diligenter obseruet. turbatus sum et non sum locutus. et dixi custodiam vias meas. ut non delinquam in lingua mea. posui ori meo custodiam. dum conlisteret peccator aduersus me. obtinui et humiliatus sum. et filii a bonis. nec penitentem considerans statum. ea proferat que ad horam turbulentus suggerit furor. dicitque animus asperatus. sed vel recolat gratiam preterite charitatis. vel reformandae pacis redintegrationem mente prospiciat. eamque velut continuo reuersuram etiam in ipso commotionis tempore contemplet.

De amicicia

Dūq; se ad dulcedinez reservat concordie morfuture amaritudinem pñtū non sentiet iurgiorum et ea potissimū respōdebit e quibus vel a semetipso reus fieri vel ab alio reprehēdi restituta charitate non possit sicq; adimplebit ppheticum illud eloquiū. In ira niememoz eris.

Quemadmodum sit iracundia comprimenda. Cap. xxvij.

Quilibet ergo nos oportet omnia iracundie motus et gubernatrice discretione moderari ne illud quod a salomōe dānat, precipiti furorera premit. Totā irā suā pferit ipse sapiēs at dispensat per partes id est stultus quē ad ultionē sui ire perturbatiōe succenditur sapiens autem paulatim eam maturitate consilij ac moderationis extenuat et expellit. Tale est et illud quod ab apostolo dicitur. Nō vosmetipso vindicātes charissimi sed date locū ire id est nequē ad vindictam iracundia cogente tēdatis sed date locum ire hoc est non sint corda vestra sic impatientie ac pusillanimitatis angustijs coartata ut violentā commotionis procellam cū irruerit sustinere nō possint sed dilatamini in cordib; vestris suscipiētes aduersos iracundie fluctus in illis extētis sinibus charitatē quā oīa suffert oīa sustinet et ita mēs vīa amplitudine longanimitatis ac paciētie dilatata habeat in se consilio salutares recessus in quibus receptus quodāmodo atq; diffusus teterrimus iracundie fumus protinus euanescat. Vel certe ita intelligendum est. Damus locum ire quotiens commotioni alterius humili atq; tranquillā mente succūbimus et quodāmodo dignos nos qualibet iniuria profites impatiētie seuenti obsequimur. Ceterū hi qui ita sensus apostolice perfectionis inclināt ut locū ire illos dare existiment qui ab irascente discedunt videntur mihi dissensionū fomites nō abscedere sed nutrire. Nisi enī iracundia proximi humili statim satisfactione vincatur

prouocataz fugiēs potius q̄ declinat. Illud quoq; huic simile est quod salomō ait. Noli festinare i spiritu tuo irasci quia ira in sinu insipientium requiescit et noli pcurrere in rixam cito ne peniteat te in nouissimo. Neq; enī ita festinationē rixe vel iracundie culpā ut earundē approbet tarditatem. Similiter et illud suscipiendum est. Stultus eadem ipa hora pronūciat iram suā occultat aut ignominiam suā astutus. Non enī ignominiosā iracundie passionem ita a sapientib; occultari debere decernit ut iracundie velocitatem culpās nō prohibeat tarditatem quā utiq; si per necessitatem humane infirmitatis irruerit ideo censuit occultandam ut dū ad presens sapienter obtegatur impetuum debeat. Hec enī natura est ire ut dilata lāguēscat et pereat prolata vero magis magisq; cōflagret. Dilatanda ergo atq; āplianda sunt peccata ne angustijs pusillanimitatis arata iracundie turbulentis effibus operentur et recipere sicut prophetam illud nimis latum mādatum dei angusto corde nequeamus nec dicere cū propheta. Viam mādatoꝝ tuoz cūcurri cū dilatare cor meum. Nam quia longanimitas sapientia sit euidētissimis scripturē testimonijs edocemur. Longanimus enim vir nimis in prudētia pusillanimitis at valde insipiens ē. Et idcirco de illo quod sapientie donū laudabiliter a dño postulauit scriptura cōmemorat Et dedit dominus Salomoni sapientiaz prudentiamq; multam nimis et latitudinem cordis quasi arenā maris innumerabilem. **Amicicias coniuratione innitas firmas esse non posse.**

Cap. xxvij.

Illud quoq; multis ē experientis sepiissime cōprobatum nullo modo eos qui amiciciarū fedus coniurationis iniere principio idēruptam potuisse fuare concordiaz sine quā eam nō pro desiderio perfectionis nec pro apostolice charitatis imperio s; pro

Capitula

amore terreno. 7 p̄ necessitate ac vinculu
pacti retinere conati sunt. sine qd̄ ille cal
lidissimus inimicus vt eos p̄uaricato
res sui faciat sacramenti. celerius ad irru
penda amicitiaru vincula p̄cipitat. Cer
tissima ergo est prudentissimoru virozu
illa sententia. vera concordia 7 individua so
cietate nisi inter emendatos mores. ei
demq; virtutis ac propositi viros stare
no posse. Hec de amicitia beat⁹ ioseph
spiritali narratioe disseruit. nosq; ad cu
stodienda sodalitates perpetua charita
tem ardentius incitauit.

**Explicit collatio prima abbatis
Ioseph de amicitia. Incipiunt
capitula collationis secunde eius
de senis de definiendo. Cap. i.**

- Q**ue vigilis q̄s pertulimus.
De abbat̄ germani anxietate su
per sponsiois n̄re recordatione.
Quid in ad hoc visum sit.
Interrogatio abbat̄ Ioseph no
straq; responsio vnde anxietas
emerisset.
Expositio abbatis germani cur
vel in egypto residere mallems
vel retraheremur ad syriam.
Interrogatio abbatis ioseph an
in egypto maior profectus nob
q̄ in syria conferretur.
Responsio de differentia instituti
onu vtriusq; pronuncie.
Perfecti viri nihil absolute
debeat definire. vl vtra sine pec
cato possint definita rescindere
Cp̄leruq; vtilius sit statuta ir
rumpere q̄ implere.
Interrogatio nostra de metu p̄
bite in cenobio syrie sp̄sionis
Responsio q̄ p̄positu gerētis no
negocij sit considerad⁹ effect⁹.
Ab om̄ puentis malignis auc
torib; non profuerint. nec b̄ois
mala gesta nocuerint.
Responsio nostra q̄ causa a nob
exegerit sacramentu sp̄siois.
Disputatio senis q̄ sine culpa ac

- tionis ordo mutetur dūmodo
boni studij capiatur effectus.
Interrogatio an absq; peccato
sit qd̄ infirmis nostra scientia
occasionē ingerit mētiendi.
Responsio q̄ no p̄pter infirmoz
scandalu scripturaruz veritas
sit mutanda.
Veniabilis mēdacio sancti tā
q̄ elleboro vli sint.
Obiectio q̄ illi tantum impune
mendacio vli sint qui sub lege
vixerunt.
Responsio eo q̄ licentia menda
cy que ne in veteri quidē indul
ta ē testamēto veniabiliter a ml
tis fuerit vsurpata.
Veniabile plerūq; mendaci
uz 7 noxiam veritatem etiam
apostoli esse censuerint.
An interrogantibus occultā cō
tinentiā sine mēdacio oporteat
ppalari. et an suscipienda sint q̄
semel fuerint recusata.
Obiectio q̄ oporteat quidem ab
scondi continentiam sed suscipi
recusata nō debeant.
Responsio q̄ irrationabilis sit hui
us diffinitionis pertinacia.
Quomodo abbas pyamon suā
continentiā celare maluerit.
Testimonia scripturarum de cō
mutatis diffinitionibus.
Anō s̄m imēsitatē prescie diui
nina clemētia. s̄m p̄ntes ac
vl̄ imūeret vnūquēq; vl̄ p̄nat
Vsancti viri pertinaces ac du
n esse nō possint.
Interrogatio an sit contrarium
predicte sententie illud qd̄ d̄
iurari 7 statui.
Responsio in quib; immobilis
definitio sit tenēda. et in qb; si
oportuerit rescindenda.
Quēadmodum debeat celanda
cōmitti.
Ribil super his q̄ ad vsum cō

Collatio xvii Abbatis Joseph

munis vite attinent definiendū.

Expliciūt capitula. Incipit collatio secunda abbatis Joseph de definiendo. **Lap. i.**

Recedē

Rte igitur collatiōe finitā. piterq; nocturno intercedēte silentio. cū fuissetus a sancto abbate ioseph ad sepositā cellulā in secreto causa quietis adducti. et hmonib; et igne quodam in nostris cordibus excitato. totā noctē habuissetus in somnem. egressi cellulā. et centū fere ab ea passib; secedētes. in loco remotiore consedim⁹.

De abbatis germani anxietate super sponsiois nostre recordatione. **Lap. ij.**

Quid agim⁹ in q̄t. Ingenti nā. q; discrimine nos videm⁹. et p̄ quā miserabili cōditōe p̄stricōl. q; et ratio ip̄a conuersatio q; sancto rū qd salubris sit ad profectū vite spiritalis efficaciter docet. et eligere id qd expediat. data senioribus sponsio nō admittit. Etenim potuimus exēplis talium ac tanto. uero ad perfectiorē vitā p̄positū q; formari. nisi nos instanter ad cenobium recurrere promissi pactio coartaret. Quo si reuerli fuerimus. copia nob; vltimus huc remeādi nulla tribuet. Sin vero hic residentes desiderium nostrū maluerimus explere. quid agimus desponsionis fide. quā seniorib; nris velocissimūz reditū pollicētes. dedisse nos nouimus. vt vel cursim liceret nobis hui⁹ p̄uincie sanctos ac monasteria circumire. Cum q; sic estuātes. quid super statu salutis nostre definiendū esset. nequa q; inuenire possemus. solo gemitu testabamur durissime cōditōis necessitatē. accusantes teneritudinē frontis nostre. et ingeni-

tā nobis verecundiam detestantes. cui⁹ onere p̄grauati. etiā contra vtilitatem nostrā ac. p̄positum nostrū. retinentium p̄cib; alias non potuissetus obsistere. nisi maturissimo reditu. repromisso huc venissem⁹. illi⁹ sc; nos pudor; vicio laborasse descentes. de quo dicitur est pudor; afferens peccatum.

Quid mihi ad hoc visum sit.

Lap. iij.

Quam ego cōpendium in q; angouibus afferat nostris p̄siliūz immo auctoritas senis. ad quē oportet vt nostras sollicitudines defera. mus. et quicquid fuerit eius sententia. definitū. velut diuinū et celeste responsum cunctis estibus nostris terminūz ponat. Qd quidem nobis per os sancti huius a dño tribuendū. et ob illius meritū. et ob nostrā fidē minime dubitem⁹. Ipi⁹ enim munere salubre p̄siliū. et creduli ab indignis. et increduli a sanctis frequēter acciperēt. dño id. vlt. p̄pter meritū respōdētū. vel p̄pter fidem consulentium largiente. His itaq; sermonibus a sancto abbate germano ea alacritate suscepit. ac si eos nō a memetipso s; instinctu domini protulisset. aduentum senis atq; instantē iam horā nocturne synax. eos paululū p̄solati. postq; eū solita salutatiōe suscepimus. et legitimus oronum atq; psalmoz impletus est numerus. isdem cursus quib; ad quietē cōpositi fueramus p̄satiūz ex more consedimus.

Interrogatio abbatis Joseph nostraq; responsio vnde anxietas emerisset. **Lap. iij.**

Quam venerabilis Joseph deictiores nos animo p̄templatur atq; hoc nobis non sine causa coniciēs. accidisse. illo nos patriarche ioseph h̄mone cōpellat. Cur itaq; vultus vestri tristis sunt hodie. Cui nos. non sicut vinculati illi pharaonis mīstri. somnium vidimus. et q̄ interpretatur nō est. s; in somnē inquā duximus noctē. et q̄ estuūz nrorū moles s; bleuet nō est. nisi eas dñs

Collatio XVII abbatis Joseph

tua discretionem submouerit. Tu ille. q̄ patriarche virtutem ⁊ merito referret et nomine. nōne per dominum inquit ē humanarum cogitationū curatio. proferrantur in medium. potens est enim diuina clementia fm fidem vestram nōo. eis medelam pretere consilio.

Expositio abbatis germani cur veli egypto residere mallems vel retraheremur ad syria. L. v.

Hec germanus. Credebamus inquit nos vestre beatitudinis visione. nō solum leticia spiritali. sed etiam profectu abunde repletos ad nostrum cenobium recursum. et ea que fuisset vestro magisterio p̄secuti a nobis post reditum vel tenni emulatione sectanda. Hoc enim ⁊ seniorū dilectio sibi sponderenos cōpulis. dum sublimitate vite vestre atq; doctrine possenos aliquatenus imitari in illo cenobio crederemus. Unde cum ex hoc nobis omnē estimarem leticiaz conferendaz. intolerabili econtrario dolore conficimur. considerantes illo nos ordine id quod salutare nob esse cognoscimus obtinere non posse. Ex quo et ergo nunc latere coartamur. Si enī. p̄missioni quā seniorū charitate nos compellente coram cunctis fratribus in speleo i quo dominus noster ex aula vteri virginis effulsi. ip̄o teste de promptissimo satisfacere voluerimus. summū spiritali vite incurrimus detrimentum. Sin autē sponsonis immemores. et in his regionibus residentes. vtilitati perfectōis nostre illam voluerimus postponere pactionem. abrupta mendacij nō implete p̄missionis pericula formidam. Sed ne hoc quidem estus nostros possumus releuare consilio. vt postq; velocissimo reditu sponsonis fuerit impleta cōditio. hec tēno loca celeri repetam recursum. Nam quāuis ad profectum spiritalium rerum virtutemq; tendētibz. periculosa ac noxia sit etiam parua dilatio. tamen sollicitationem fidei nostre quāuis mo-

roso solueremus reditu. nisi nos non solum charitate verum etia; auctoritate seniorum nostrorum sciremus in exolubiler colligādos. ita vt remeandi ad hec loca nobis potestas deinceps nullomodo tribuatur.

Interrogatio abbatis Joseph an i egypto maior profectus nobis q̄ in syria conferretur.

Cap. vi.

M hoc beatus ioseph interposito aliquantisper silentio. certi inquit estis maiorem spiritalium rerum profectum in regione hac vobis posse conferri.

Responsio de differētia institutionum vtriusq; prouincie.

Cap. vii.

Sermanus. Quāuis etia; illorum doctrine summas grates repēdere debeam. q̄ nos docuerit a puulis magna conari. et dato bōi sui gustu. egregiā perfectionis sitim nr̄is visceribus indiderunt. si quid tamen iudicio nostro creditur. nullam ducimus comparisonem inter hec atq; illa que illic percepimus instituta. vt silicam conuersationis vestre inimitabilem puritatem. quā vobis nō solum mentis ac p̄positi distractione. sed etiam locorum credimus beneficio patrocināte conferri. Antē nō dubitamus ad imitandam perfectionis vestre magnificentiā hāc q̄ cursum traditur doctrinam nō posse sufficere. nisi nobis etia; cōmorationis ipsius affuerint adiumenta. longiq; temporis eruditio quotidiana institutione torporis nostri cordis vt cūq; discusserit.

Q̄ perfecti viri nihil absolute debeant definire. vel vtruz sine pctō possint definita rescidere

Cap. viii.

Ioseph. Sanum quidem est atq; profectum. nostreq; p̄fessione omnino cōueniens. vt ea q̄

si aliqua sponsonem decernimus efficacia

De diffiniēdo vel nō diffiniēdo

ter impleam? Ob quā rez nihil oportet
abrupte monachum diffinire ne aut id
quod incaute promisit implere cogat. aut
consideratione honestioris intuitus reuo-
catus sponsiois sue preuaricator existat.
Sed quia nūc ppositum nobis est. non
tam de sanitatis statu quā de infirmitatis
curatione tractare nō quid priore loco a
vobis fuerit actitandum. sed quē admo-
dum de scopulo huius perniciosi naufrā-
gij possitis euadere salubri est consilio re-
quirendum. Quādo igitur nullus nos
coartat vinculum. nec vlla conditio cō-
stringit de cōparatione secundarum re-
rum optione pposita. id quod maioris ē
cōmodi prelegatur. quando vero aliq̄
dispensiorum obsistit aduersitas. in cō-
paratione damnosū illud est appetendū
quod lenioribus subiacet detrimentū. vt
quodam dictū est loco. De maximis ma-
lis minima deligas. Proinde quātū v̄ra
patefacit assertio. cū ad id vos loci spō-
sio incōsulta perduxerit. vt ex vtroq̄ vo-
bis grauis incōmodi subeunda iactura
sit. in eaz partem inclinandum est electi-
onis arbitriū. que vel tolerabiliora dis-
pendia inferat. vel satisfactōis remedio
facilius expietur. Si ergo maiora spiri-
tū vestro lucra ex hac commoratione
credatis conferenda. quā illa sunt que vo-
bis de cōuersatione illius cenobij nasce-
bantur. neq̄ sine iactura ingentiū cōmo-
dorū potest conditio vestre sponsionis
impleri. satius est hoc vos mendacij vel
nō implete promissionis subire dispendi-
um. quod semel preteritum nec ipsis vl-
tra iam repeti. nec alia per semet poterit
generare peccata. quā in illud incidere. per
quod tepidioris vite vt dicitis stat? quā
diano vos atq̄ interminabili afficiat de-
trimēto. Veniabiliter enī imo v̄o etiā lau-
dabiliter definitio incauta mutabitur. si
ad salubriorem transeat partem. nec cō-
stante preuaricatio esse credenda est. quā
ens sponsio viciosa corrigitur. sed teme-
ritatis emendatio. Que omnia scriptu-
rarū quoq̄ possunt testimonijs apūlli

me comprobari. quā multis perniciosum
fuerit definitionibus p̄p̄ijs in se fuisse. et ab
eis ecōtrario. desitisse cōmodum fuerit
ac salubre.

¶ Plerūq̄ vtilius sit statuta ir-
rupere quā implere. **Cap. ix.**

Quod liquidissime s̄cti aposto-
li petri et inde traditoris exēpla
testatur. Ille enī quā discessit ab
inconsulte diffinitionis sn̄a qua dixit
rat non mihi lauabis pedes in eternū
immortale christi oīnq̄ sanctorū p̄sor-
tū promeretur. abscedens p̄culdubio
ab huius beatitudinis gr̄a. si in s̄mōis
sui obstinatione mansisset. hic vero perti-
naciā suę retinēs spōsionis p̄petua mor-
te damnatur. quā fuisse p̄culdubio libera-
tus. si definitionis suę maluisset desitu-
tor potius quā pertinax inueniri. Quod in il-
lis quoq̄ duobus filiis quā in euangelio ad
opationē vineę destinatur euidentissime
perdoceatur. quā vnus p̄ris resistit im-
perio. alius p̄na responsione p̄sensit. Sed
nec illi p̄fuit humilis obsequenda quā re-
sponsio. quia p̄ceptū patris opere de-
tractauit implere. nec illi obfuit refraga-
tio in s̄ssionis. eo quā statuti s̄monis obsti-
tione mutata. scopon patris operis exe-
cutione cōplēnit. et id quod reprehensibili-
ter statuerat. definitione correctā lauda-
biliter emendauit. Recēdo et herodis cru-
entissimi regis exēplum. qui fidem incō-
sulter retinens sacramenti. cruentissimus
p̄cursoris domini exiit interemptor.
vanoq̄ timore penurij damnationi se-
metipsum atq̄ supplicij perpetue mortē
immersit. Damū enī est optima statu-
ere. quā et si aliter cesserit. sequēs est in me-
lius ea quā sunt statuta mutare. ordinatio-
nibusq̄ nostris iam iacentibus vt ita
dixerit manū dexterā porrigere. Ubi p̄-
cipia p̄siliij non approbantur. prudentia
ē vt vtili addita. p̄uisione reparent. Si
claudicat ad p̄ma statuta dispositio. ad-
bibeat ad sc̄da correctio. In om̄ib; ergo
rebus considerandus est finis. et s̄m cū

Collatio xvii Abbatis Joseph.

propositi nostri dirigendus est cursus. quæ si superveniente salubriore consilio ad deteriorē partē vergere viderim. rectius est incōgrua constitutione submotā ad meliorem transire sententiam. qm̄ statutis pertinaciter inherendo. peccatis gravioribus obligari.

Interrogatio nostra de mety p̄bite in cenobio syrie sponsiois

Cap. x.

Germanus. Quantū spectat ad desiderū nostrum quod a nobis pro spiritalis commodi utilitate susceptum est. optarem us edificari vestri iugitate p̄sortij. Si n̄ ad cenobium nostrum fuerimus reuersi. non solum nos ab hoc tam sublimi p̄posito relapsuros. sed etiam pro mediocritate conversationis illius multis certū ē dispendijs quatiendos. Verum illud nos evangelicum mandatū vehementer absterret. sit fermio vester est. nō nō. qd̄ aut̄ his abundant̄ est. a malo ē. Credim̄ enim tantū transgressionem precepti nulla posse compensari iusticia. nec in extremis recte cedere. quod malo initio semel fuerit inchoatum.

Responsio q̄ propositum gerētis no negotij sit considerandus effectus.

Cap. xi.

Joseph. In omnibus vt diximus causis non processus operis. sed voluntas operantis est intuentia. nec statim quis quid egerit. s̄ quo voto egerit inquirendū. ita vt nō nullos pro his factis. de quibus bona postea orta sunt. reperiamus fuisse damnatos. et e contrario quosdam per reprehensibiles actus ad summam peruenisse iusticiam. Et nec illi utilis rerū exitus p̄fuit. qui pessimo regressus proposito. nō illam que subsecuta est utilitatē. s̄ quidam contrariam voluit operari. nec huic nocuit reprehensibiliter inchoasse. qui nō pro contemptu dei nec delinquendi proposito. sed necessarij et sancti finis intuitu. vituperabilis inijt̄ sustinuit ne-

cessitatem. Et vt hec eadem sancta p̄ scripturā dilucidemus exemplis.

Aboni prouentus malignis auctoribus nō profuerint nec bonis mala gesta no cuerint.

Cap. xij.

Quid salubrius. quid vtili. vniuerso orbi potuit procurari. q̄ dominice passionis salutare remedium. Et tamen nō solum nō profuit. verum etiā intantū illi obfuit traditori. cuius ministerio probatur impletū. vt absolute pronuncietur d̄ illo. Bonū erat ei. si natus nō fuisset homo ille. Nō enim fm̄ hoc qd̄ euenit fructus illi est sui operis repensand̄. s̄ fm̄ id qd̄ facere voluit. vel qd̄ effecturū se esse credidit. Et rursum. Quid criminiosius dolo atq̄ invidia. etiā in extraneū. ne dixerim in germanū patrēve cōmissio. Et tamē non solum nullam pro his dānationē aut reph̄sionē Jacob patriarcha p̄traxit. verū etiā p̄petua b̄ndictiois hereditate ditat̄ est. Nec immerito. qz̄ iſte benedictionē primogeniū destinātā. nō ex present̄ lucri auaricia. s̄ ex fide sanctificationis p̄petue p̄cupiuit. et ille nō hūane salutis obtentu. s̄ filargie crimine morti tradidit oīm redēptorē. Et idcirco vtriq̄ eorum fructus operatiois sue fm̄ destinationez mentis ac p̄positū voluntatis ascript̄ ē. qz̄ nec ille fraudē. nec ille salutem statuit operari. Illud enī p̄ retributione mercedis iuste vnicuiq̄ rep̄sat. qd̄ p̄ncipalr̄ m̄te p̄cepit. nō q̄ exinde b̄n̄ vel male p̄ votū op̄at̄ emerſerit. Id q̄ iustissim̄ iudex excusabile imo laudabile tal̄ m̄dactij celsu it̄ p̄sumptorē. qz̄ sine eo ad b̄ndictionē p̄mitiuorū n̄ poterat puenire. Nec debuit in crimen vocari. qd̄ desiderio benedictionis exortū ē. Alioquin nō modo iniqū in fratrē p̄iarcha p̄dic̄. s̄ etiā circūetor in p̄rem et sacrilegus extinisset. si h̄ns aliā viā qua ad benedictionis illi gr̄am pueniret. h̄ac que fratri damnosa esset ac noxia expetere maluisset. Videt̄ ergo apud deum nō processum operis. s̄ desti-

De diffiniēdo vel nō diffiniēdo

nationem mentis inquiri. His itaq; p-
structis vt ad propositam questione ob-
quam hec vniuersa premissa sunt reūta-
mur. respondeatis mihi primitus velim
cuius rei causa vos illius sponsionis ne-
xibus vinceritis.

Responsio nostra q̄ causa a no-
bis exegerit sacramentū sponsi-
onis.

Cap. xiiij.

Ernannus. Prima vt dixi-
mus extitit causa. qua nostros
mestificare seniores ac preceptū
eorum obistere verebamur. Secūda q̄
si quid perfectum atq; magnificū vel vi-
su vel auditu percepissemus a vobis. cū
reuerſi ad cenobium fuissetis exercere
nos posse inconsultissima persuasiōe cre-
didimus.

Disputatio senis q̄ sine culpa
actionis ordo mutetur dūmo-
do bōi studij capiatur effectus

Cap. xiiij.

Ioseph. Sicut prefati sumus
destinatio mētis vel remunerat
hominem vel condemnat. fm il-
lud. Et inter se inuicem cogitationibus
accusantibus aut etiā defendētib; i die
qua iudicabit deus occulta hominum.
illud etiā ego aut opera et cogitationes
eorum venio vt congregē cū omib; gen-
tibus et linguis. Quāobrem desiderio p-
fectionis vt video. hoc vos sponsiōis vi-
culo colligastis. duz credidistis illo eam
posse ordine comprehendere. quo nūc sup-
ueniente pleniore iudicio. ad sublimita-
tem eius consecūdi nō posse respiciē. Nō
ergo preiudicat quicqd̄ discrepās ab il-
la dispositione visum fuerit accidisse. si
modo nulla principalis illius. ppositi di-
uersitas subsequatur. Neq; enī opificij
cuiusq; desertio est demutatio ferramen-
ti. aut segnicem arguit viatoris. vie cō-
pendiosioris ac directionis electio. Ita
igitur et in hac parte emendatio disposi-
tionis improvide. nō spirital' voti est in-
dicanda transgressio. Quicqd̄ enim p-
charitate dei et pietatē amore perficitur.

que promissionez habet vite que nunc ē
et future. tā et si duris atq; aduersis vide-
atur principijs inchoare. non solum nul-
la reprehensione sed etiam laude dignis-
simū est. Et idcirco nihil p̄iudicat refra-
gatio sponsionis incaute. si quolibet ge-
nere scopos tantum. id est. proposita pie-
tatis destinatio teneatur. Omnia nāq;
ob h̄ agim'. vt deo cor mundum exhibere
possim'. cuius p̄sumatio si i his loc' faci-
lior iudicat. nihil vob' oberit extorte mu-
tatio pactiōis. dūmodo p̄ncipal' illi' p-
fectio puritatis. p̄ q̄ sponsio v̄ra. p̄cesse-
rat. fm domini voluntatem maturi' ac-
quiratur. Nō enī ex hac immutatione
vllum potest iudicari mendacium. sed
inconsulte definitionis prudens saluta-
risq; correctio. Et vt etiā de phisicis qd̄
nodum propositę questionis absoluat.
aliquid inferamus. natura ip̄a in nobis
opera sua. de consilio diuine maiestatis
immutat. Quā ab infantia in puericiā.
de puericiā in iuuentā. de iuuentā in sene-
ctutis vltiora transferimur. atq; ita
hec in nobis p̄ditiois nostri consumma-
tio peregit. vt ex hac permutatiōe nullū
mendacium ascribatur etati. Ita etiam
interior homo noster ablactatus a p̄mor-
diorum tenerrimis institutis. cum per di-
uersas p̄iectus etates ad robustiores
de vnaquaq; profecerit. atq; exinde ad
canicem senium ac virum perfectū. et
mensuram etatis plenitudinis christi p-
ueniens. de posuerit ea que erant paruu-
li. nunquid varietatem incurrisse mēda-
cij. et non potius perfectioris plenu-
dinem consecutus esse credendus est.
Sic erudimēta veteris instrumenti. dis-
pensatione legislatoris dei. ad perfectio-
nem beatitudinis euangelice transferūt.
nec tamen ex hoc immutatio aut di-
uersitas p̄terite sanctiōis interuenisse
credenda est. sed adimpletio et cumulus
sublimiorum et cęlestium preceptorum.
nec sacre promulgationis illius estiman-
da est abolitio sed ascensus. nec varietas
sed profectus. Unde et dñs noster.

Collatio xvii Abbatis Joseph.

Nolite inquit estimare quod veni solvere legem aut prophetas non veni solvere sed adimplere id est non antiquare priora sed ad perfectionem perducere imperfecta.

Interrogatio an absque peccato sit infirmus nostra conscientia occasione iegerit mentiri. Cap. xv.

Germanus. Quantum spectat ad vim sermonum qui rationabiliter prudenterque digesti sunt haud difficile sponsonis nostrae scripturas a nobis potuisset extrahi nisi illud nos vehementissime deterreret quod infirmioribus quibusque intromitti fortasse per hoc videtur exempla occasio mentiri si vel modo pacti fidem licito dissolvi posse cognoverint quippe cum tantis hoc ipsius et tam minacibus interdicatorum eloquiis propheta dicente. Perdes omnes qui loquuntur mendacium et os quod mentitur occidit animam.

Responsio quod non propter infirmorum scandalum scripturarum veritas sit mutanda. Cap. xvi.

Joseph. Occasiones causasque perditionum his qui perituri sunt immo qui perire desiderant esse non possunt. Neque enim abicienda sunt testimonia scripturarum ac de suo corpore penitus abradenda quibus vel hereticorum pravitas animatur vel indeorum infidelitas obduratur vel tumor sapientie gentilis offenditur sed utique et pie credenda et immobiliter sunt tenenda et secundum veritatis regulam predicanda. Et idcirco non debemus aliene infidelitatis obtentu economias id est dispensationes prophetarum atque sanctorum quae scriptura commemorat abdicare ne dum infirmitati eorum condescendere debere nos credimus non solum mendacium verum etiam sacrilegij crimine polluamur sed quemadmodum diximus oportet nos ea et secundum historiam profiteri et quemadmodum pie gestata sunt explanare. Ceterum his qui pra-

ni propositi sunt non ex hoc mentiri adhiberi obstruatur si earum rerum quas vel prolaturi sumus vel protulimus veritates aut penitus abnegare aut extenuare allegoricis interpretationibus laborem. Quid enim illis horum testimoniorum nocebit auctoritas quibus etiam sola corruptio voluntatis sufficit.

Quod venialiter mendacio facti tamen eleboro vtili sunt. Cap. xvii.

Hic taliter de mendacio sentiendum atque ita eo utendum est quasi natura ei insit ellebori. Quod si imminente exitiali morbo sumptum fuerit fit salubre ceterum absque summi discriminis necessitate perceptum presentis exitus est. Ita namque etiam sanctos ac probatissimos deo viros venialiter legimus vfos fuisse mendacio sicut raab cuius non solum nulla virtutum sed etiam impudicicie monumenta commemorat scriptura pro tali mendacio quo exploratores maluit occultare quam prodere ad miseriam populo dei eterna benedictione promeruit. Quae si veritatem loqui aut saluti civium consulere maluisset nulli dubium quod nec imminet cum universa domo sua fugisset interitum nec auctoribus dominice natiuitatis inserta et in patriarcharum annumerata catalogo per successionem suae prolis edere meruisset omnium saluatore. Denique dalila quae veritati civium consulens exploratam prodidit veritatem perpetuae perditionis vicissitudinem consecuta solam criminis sui cunctis memoriae dereliquit. Quando igitur grave aliquod imminet de veritatis confessione discrimen tunc mendaciorum sunt recipienda perfugia ita tamen ut reatu humilis conscientie salubriter mordeamur. Ubi autem nulla condicio summe necessitatis incubit omni cautione mendacium velut mortiferum vitandus est quemadmodum de ellebore diximus potius quod salubre est quod si tunc

De diffiniēdo vel nō diffiniēdo

remum sanatur. cum inevitabilis atq̃
mortifera imminet egritudo. Sin vero
integra & imperturbata corporis sanita
te sumatur. statim ad preoccupanda vi
talia vis perniciosa pertendit. Quod de
raab hierichōtina. & d' iacob patriarcha
evidenter ostensum est. e quibus nec illa
mortem alias q̃ hoc remedio potuisset
evadere. nec iste ad benedictionem p̃mo
geniti pervenire. Non enim deus verbo
rum tantum actuūq̃ nostrorū discussor
et iudex. sed etiam propositi ac destinati
nationis inspector est. Qui si aliquid cā
salutis eterne ac divine contemplatiōis
intuitu. ab vnoquoq̃ vel factum vide
rit. vel promissum. tam & si hominib; du
rum atq̃ iniquū esse videatur. ille tamē
intimā cordis inspicies pietatem. nō ver
borum sonum. sed votum diiudicat vo
luntatis. quia finis operis & affectus cō
siderandus est. perperantis. quo potue
runt quidam. vt supra dictum est. etiam
per mendacium iustificari. et alij per ve
ritatis assertionē peccatū perpetue mortis
incurrere. Ad quem finem etiam iacob
patriarcha respiciens. hispidam frater
ni corporis specie obvolutione pellicum
simularenō timuit. et instiganti ad hoc
mendacium matri laudabiliter acquie
vit. Videbat enim ex hoc maiora sibi lu
tra benedictiōis atq̃ iusticie. q̃ p̃ simpli
citate obseruantia conferenda. Nō n
dubitabat mendacij huius maculā in
undatione paterne benedictionis protin
nus abluendam. et velut nubeculā quā
dam flatu spiritus sancti velociter aufer
endam. atq̃ vberiora sibi per hanc affe
cticiā simulationē. quā per illam inge
nitam veritatē. meritorum premia con
ferenda.

Objectio quilli tantus impune
mendacio vli sint qui sub lege vi
xerunt. **Lap. xvij.**

Ormanus. Non mirum est
has dispensationes in veteri te
stamento licentius usurparas.
ac nōnūq̃ viros sanctos veniabiliter su

isse mentitos. cum multo maiora eis pro
tempoz rudimentis licuisse videamus.
Cur enī mirum sit. q̃ beatus David fir
giēs saulem. per cōtanti achymelech sa
cerdoti atq̃ dicēti. quare tu solus & nul
lus est tecum. ita respondit. Rex inq̃t pre
cepit mihi sermonem. et dixit. Nemo sci
at rez. p̃pter quā missus es. nam & pueris
condixi in illū & in illū locū. **E**t iterū. Si
habet hic ad manū hastam aut gladiū.
quia gladium meū et arma mea nō tulī
mecū. sermo enim regis vrgebat. **U**el il
lud. **C**uz perductus ad achis regē geth
ifanū se furiosumq̃ simulavit. ac muta
uit os suum coram eis. et collabebatur ī
manus eorum. & inpingebat in ostiū por
te. defluabantq̃ salivę ei⁹ in barbā. **C**ū
etiam vxorū p̃cubinarūq̃ gregib; licito
fruerentur. nec vlluz eis imputaretur ex
hac parte peccatum. insuper etiā inimicorū
sanguinē. p̃pria manu frequēte effū
derēt. idq̃ nō solū nō reprehensibile. ve
rum etiam laudabile crederet. **Q**ue ita
nunc euangelio choruscante videm⁹ om
nimodis interdicta. vt sine ingēti crimine
ac sacrilegio hoz q̃c̃q̃ nō possit admitti.
In quē modū nec mendaciū vlluz q̃li
bet pio colore contextum. nō dicā proba
biliter. sed nec veniabiliter a quoq̃m cre
dimus usurpari. dicente dño. sit sermo
vester. est est. nō nō. qd̃ autē his abundā
tius ē a malo est. **A**p̃stolo quoq̃ in ea
dem congruente. **N**olite mentiri inuicē.
Responso eo q̃ licentia menda
cy quene i veteri quidē idulta
e testamento veniabiliter a mul
tis fuerit usurpata. **Lap. xix.**

Ioseph. **A**xorum quidē p̃cu
binarūq̃ multaz antiqua illa
libertas. instante iam temporū
fine. et multiplicatione humane genera
tionis expleta. nō immerito velut minus
iam necessaria per euangelicam perfecti
onem debuit amputari. **N**am vsq̃ ad
aduentū christi oportuit benedictionē
primordialis illi⁹ vigere. sine q̃ dictū ē.
Crescite & multiplicamini & replete trā.

Collatio XVII Abbatis Joseph.

Et idcirco iustissimū fuit vt ex illa radi-
ce fecunditatis hūane que in synagoga
pro dispensatiōe temporis vtiliter vige-
it angelice virginitatis flosculi germa-
rent ac suauolentes continentie fructus
in ecclesia gigneretur. Mendacia vero
etiam tunc fuisse damnata totius veteris
instrumenti textus euidenter ostendit di-
cens. **Perdes omnes qui loquuntur me-
daciū. Et iterum. Suavis est homini
panis mendacij et postea replebitur os
eius calculo. Et ipse legislator. medaciū
inquit fugies. Sed tunc demū id venia-
biliter diximus vsurpatum. cū ei necessi-
tas aliqua seu dispensatio salutaris ad-
iuncta est. ob quā nō debuerit cōdemna-
ri. quale est illud quod commemorastis
de **Dauid** rege. cum fugiens insectatio-
nē saulis iniustam. ad achimelech sacer-
dotem. non proposito cuiusq; lucri. nec
studio ledendū quempiam. sed vt tantū-
modo semetipsum ab impijsima eius in-
sectatione saluaret. mendacibus vtitur
verbis. quippe qui manus suas inimici
regis sanguine. et quidem a deo sibi toti-
ens traditi. contaminari noluerit dicens.
**Propicius mihi sit deus. ne faciam re-
hanc domino meo christo dñi. vt mittā
manum meam in eum. quia christus do-
mini est. Et idcirco dispensationes has
quas vel ob voluntatem dei. vel ob p̄figu-
rationem spiritualium sacramentorū. vel
ob quorundam salutem sanctos viros in
veteri testamento legim⁹ executos. intan-
tum nos quoq; cum necessitas coarta-
uerit nō possumus abdicare. vt ne ipsos
quidem apostolos. vbi consideratio ali-
cui⁹ vtilitatis exegit. ab eis declinasse cer-
namus. Que paulisper interim differē-
tes. digessis primitus que adhuc de ve-
teri testamento proferre disponimus. p̄
hec congruentius inferemus. vt facili⁹ ap-
probetur viros iustos et sanctos. tam in
nouo q̄m in veteri testamēto in his gono-
mij sibi per omnia concordasse. Quid
enī d illa chusi ad absalon pro salute re-
gis dauid piā simulatione dicim⁹. que****

cum toto fallentis et circumuenientis p̄-
matur affectu. et vtilitatē consulenti im-
pugnet. scripture diuine testimonio cō-
probat. ita dicenti. dñi autē nutu dissipā-
tum est consiliū achitofel vtilē. vt indu-
ceret dominus super absolō malū. **Nec
enī reprehendi poterat id qd recto. p̄posi-
to ac pio iudicio pro istis partibus ge-
rebatur. ac pro illius cui⁹ pietas deo pla-
cebat. salute atq; victoria. religiosa fue-
rat simulatione cōceptum. Quid etiam
de illius femine pronūciabim⁹ facto. q̄
suscipiens illos. qui ad regē dauid a pre-
dicto chusi fuerāt destinati. abscondit in
puteo. et expādes velamen super os ei⁹.
cuz p̄nsanas se torrere simulasset. tran-
sierunt inquit gustata paululum aqua.
atq; hoc eos figmento. ab insequentium
manib; liberauit. **Quis. p̄pter. responde-
te queso mihi. qd fuissetis acturi. si qua
vobis nunc sub euangelio constitutis si-
milis fuisset exorta conditio. vtrū nā ma-
lissetis eos simili celare mendacio dice-
tes eodez modo. transierūt gustata pau-
lulū aqua. et implere illud quod precipi-
tur. erūe eos qui ducuntur ad mortē. et re-
dimere eos qui interficiuntur ne parcas-
an veritatis confessione latitantes prode-
re perempturis. **Et vbi illud apli. **Re-
mo quod suum est querat. sed quod alte-
rius. et charitas nō querit que sua sunt.
sed ea q̄ aliorum. **Ac de seipso. **Nō q̄ro
inquit quod mihi vtilē est. sed qd multū.
vt salui fiant. **Si enī ea que nostra sunt
querimus. et id quod nobis vtilē est per-
tinaciter volumus retentare. etiaz in hu-
iusmodi necessitatibus loqui nos neces-
se est veritatem. et reos fieri mortis aliene
**Si vero ea que alijs salutaria sunt. n̄ris
vtilitatibus preponētes. apostolico sa-
tisfecerimus imperio. sine dubio subeū-
da est nobis necessitas mentiendi. Et id
circo nec integra charitatis viscera pos-
sideo. nec ea que aliorum sunt. fm apo-
stolicam disciplinam querere poterim⁹.
nisi his que distractioni nostre perfecti-
oniq; conueniunt paululum relaxatis****************

De diffiniēdo vel nō diffiniēdo

condescendere vtilitatibus aliorum pro
no maluerimus affectu. et ita cum aplo
infirmis efficiam infirmi. vt lucrari pos
simus infirmos.

**Veniabile plerūq; mendaci
um et notiam veritatem etiam
apostoli esse censuerit. Cap. xx.**

Quibus eruditus exemplis bea
tus quoq; aplos Jacobus om
nesq; illius ecclesie primitiue p
cipui principes apostolorum Paulum ad
simulationis signēta descendere. p im
becillitate infirmātiūm cohorant. cuiq;
purificari fm obfuantia legis. caput ra
dere. vota offerre cōpellūt. p̄is illō dis
pendiū. quod ex hac hypocrisi gigneba
tur nibili reputātes. s̄ cōtemplantes po
tius lucra. q̄ erant ex illius diutina p̄di
catione parienda. Non enī tantū aplo
paulo lucrū ex hac eius fuerat districtio
ne collatū. quātū celeri eius exicio vni
lis gentib; detrimētū. Quod sine dubio
vniuerse tunc euisset ecclesie. nisi illuz
hec vtilis ac salubris hypocrisis predica
tioni euangelice reseruasset. Tunc enim
necessario ac veniabiliter acquiescit mē
daci detrimētō. quando maius vt dixi
mus imminet de veritatis confessiōe. dis
pendiū. 7 vtilitas que nobis de veritate
confertur. cōpensare illa que generanda
sunt damna nō preualet. Qd tempera
mentū etiā alijs verbis idem beatus aplos
vbiq; seip̄ tenuisse testatur. Nā cū dic
factus sum iudeis tāq; iudeus. vt iude
os lucrifacerē. his qui sub lege erāt. qua
si sub lege essem. cum ip̄e s̄ lege nō essey
vt eos qui sub lege erāt lucrifacerē. his
qui sine lege erant. tanq; sine lege essem.
cū sine lege dei nō essem. s̄ in lege essem
christi. vt eos qui sine lege erant lucrifa
cerem. factus sum infirmis infirmus. vt in
firmos lucrifacerē. oibus omnia factus
sum vt omnes facerem saluos. quid ali
ud ostendit. q̄ fm infirmitatem atq; mē
suram eorum qui instituebantur p̄desce
disse se semper. et a perfectiōis rigore ali
quid relaxasse. nec tenuisse se id qd distri

ctio rigida p̄scere videbatur. sed illud
magis preposuisse qd infirmantium vti
litas exigebat. Et vt hec eadem attenti
us indagantes. singillatim apostolicaz
virtutum insignia replicem. queret ali
quis quomodo omnibus per omnia be
atus apostolus suam probetur aptasse
personam. Ubi factus ē iudeis sicut iu
deus. P̄fecto ibi. vbi illam sententiā
intimo corde custodiens. quā galathis
denunciauerat dicēs. ecce ego paulus di
co vobis. qd si circūdamini christi vob
nihil proderit. in thimothēi tamen circū
cisione imaginem quodammodo iuday
ce superstitionis assumpsit. Et rursus.
Ubi factus est eis qui sub lege erāt tāq;
sub lege esset. Nempe ibi. vbi Jacobus
omnesq; seniores ecclesie formidantes.
ne in eum illa irrueret Iudeorum cre
dentium. immo christianorum iudaiā
tium multitudo. que p̄ta fidem christi
repperat. vt adhuc ritu ceremoniarum
legalium teneretur. discrimini eius hoc
consilio ac persuasione succurrerunt di
centes. Vides frater. quot milia sint in
iudeis qui crediderunt. et hi omnes
emulatores legis sunt. Audierunt autez
de te quia discessionem doceas a moyse
eorum qui per gentes sunt iudeorum. di
cēs nō debere eos circūcidere filios su
os. Et infra. Hoc ergo fac quod tibi di
cimus. Sūt nobis viri quattuor votū
habentes super se. His assumptis sa
ctifica te cum illis. et impende in illis vt
radant capita. et scient omnes quoniam
ea que de te audierunt falsa sunt. s̄ am
bularas et ip̄e custodiens legem. Et ita p̄
illoz qui sub lege erāt salute. illā pau
lisper districtiōem sententię sue calcās.
qua dixerat. ego enim per leges legi mor
tuus sum vt deo vitam. caput radere.
purificari fm legem. atq; in templo mo
sayo ritu vota offerre cōpellitur. Que
ris etiā vbi. p̄ salute eozū qui legē dñi pe
nitus ignorabāt. tāq; 7 ip̄e sine lege eēt
effectus sit sine lege. In athēniensi vrbe
vbi gentiliuz vigeat impietas. q̄ vsus

ant v r

1128

Collatio XVII Abbatis Joseph.

241 A
1007 8

fit pdicatiois serordio attēde. **P**reteries
inqt vidi simulachra vestra 7 araz in q̄
erat scriptū. **I**gnoto deo. **C**ū q̄ de eoz
superstitione fmonē fuisse orditus. tan-
q̄ si 7 ipse sine lege esset. sub occasione p̄
fani illius tituli fidem christi intulit di-
cens. **Q**uod ergo vos ignorātes colitis. **E**
ego annūcio vob. **E**t post pauca velut
si diuine lege penitus esset ignarus. gen-
tilis poete versum potius q̄ moysi aut
christi maluit proferre sententiā. et sicut
quidam in quies vestrū poetarū dixerūt
ipius enī 7 genus sumus. **C**um itaq̄ su-
is eos q̄ refutare nō possent testimonijs
fuisse aggressus. ita de falsis vera cōfir-
mans subdidit dicēs. **G**enus ergo cū si-
mus dei. nō debem⁹ estimare auro vl ar-
gēto aut lapidibus sculpture artis 7 co-
gitationi hominis. diuinitatē esse simile
Infirmis aut infirmus effectus est. cum
fm indulgentiā nō fm imperiū bis q̄ se
continere nō poterant. in idipsum redire
concessit. siue cum lacte nō esca corinthi-
os potans. in infirmitate 7 timore et tre-
more multo apud eos fuisse se dicit. **O**m-
nia aut omib⁹ factus est. vt omēs faceret
saluos. cum dicit. qui manducat nō mā-
ducantē nō spernat. 7 q̄ nō māducet mā-
ducantē nō indicet. et qui matrimonio
iungit aginē suā bene facit. et qui nō iū-
git melius facit. **E**t alibi. **Q**uis inq̄t in-
firmatur 7 ego nō infirmor. quis scanda-
lizatur 7 ego nō vroz. **A**tq̄ hoc modo il-
lud qd corinthijs preceperat adimpleuit
dicens. **S**ine offensione estote iudeis et
grecis 7 ecclesie christi. sicut 7 ego p om-
nia omnib⁹ placeo. nō querens qd mi-
hi vtile est. s̄ qd multis. vt salui fiāt. **U**n-
le enī sine dubio sibi fuerat thimothēū nō
circūcidere. caput nō radere. purificatiōz
iudaicā nō assumere. nō dipedalia nō ex-
ercere. vota legalia nō offerre. s̄ facit hęc
omnia dū illozū saluti plus consulit. qz
r. o querit qd sibi vtile est. s̄ qd mult⁹. vt
salui fiāt. **Q**uod quānis cōtēplatiōe dei
sit fact⁹. tñ simulatione nō caruit. **Q**ui
enī per legem christi legi mortuus fuerat

vt deo viueret. qui q̄ illam institū legis
in qua conuersatus fuerat sine querela
detrimentū fecerat. et arbitrabat vt ster-
cora vt christū lucrifaceret. ea que legis
erant. vero cordis affectu offerre nō po-
tuit. nec fas est credi eū qui dixerat. si enī
q̄ destruxi. hęc itez reedifico. preuaricato-
rem me consulto. in id incidere qd ipse
damnauerat. **E**t intantū nō magis res
ipsa que geritur q̄ gerentis pensat affe-
ctus. **E**t econtrario quibusdā reperia-
tur veritas nocuisse 7 profuisse mendaci-
um. **N**ā doech ydumens. regi sauli d̄ su-
ga dauid coram famulis conquerētī ac-
dicenti. nunquid omib⁹ vobis dabit
filius iesse agros et vineas. et vnuerfos
vos faciet tribunos et centuriones. qm̄
coniurastis omnes aduersus me. et non
est qui mihi renūciat. quid nisi verū pro-
didit dicēs. **Q**uidi filiū iesse in nobe apd
achymelech sacerdotē. qui cōsuluit p̄ eo
dñm 7 cibaria dedit ei. s̄ 7 gladiū. **S**oli-
ath philisti dedit ei. **P**ro qua veritate
eradicari de terra viuentiū meruit. ac de
eo dicitur per pphetam. **P**ropterea de⁹
destruet te in finem. euellet te. et emigra-
bit te de tabernaculo. et radicē tuā d̄ ter-
ra viuentiū. **E**x illa igitur terra hic p̄ in-
dicio veritatis perpetua eradicatione cō-
nellitur. in qua raab meretrix pro mēda-
cio cum sua cognatione plantatur. **S**ic
etiā s̄apson illā diu occitata in dicio ve-
ritatē impie coniugi perniciosissime pro-
didisse reminiscim⁹. cui p̄pterea receptio-
nem intulit veritas inconsultissime pa-
refacta. quia illud mandatū p̄pheticum
custodire neglexit. **A**b ea que dormit i si-
nu tuo. custodi claustra oris tui.

**¶ An interrogantibus occultam
continentia sine mendacio opor-
teat propalari. et an suscipienda
sint que semel fuerint recusata.**

Cap. xxi.

Et vt exempla quedam de nris
quoq̄ inenitabilibus ac pene
quotidianis necessitatib⁹ profe-
ramus. q̄s quātalibet obfuantia nūq̄

De diffiniēdo vel nō diffiniēdo

ita possumus precauere. vt nō vel inuiti vel volentes cogamur in eas incurrere. Quid queso faciendū est. cum refectionem procrastinare disponētibz nobz. vtrū refecerimus ad vesperaz frater adueniens perconatur. celandum ne ieiunium est. et virtus parsimonie ptegeda an xitatis pessione pdēda. Si celam⁹ vt dominico satisfaciāmus iperio quo dicitur. non videaris hominibz ieiunās sed patri tuo qui est in abscondito. et iterum. nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. pfecto mentimur. Si virtutes continentie ppalamus. euangelica nos sententia iure percellit. Amē dico vobis receperunt mercedem suā. Quid si oblatū a fratre quispiā poculum cum definitione renuerit. absolute accepturū se esse tenegans. qd ille gaudens aduentu eius supplicat vt sumatur exorat. Rectū ne est vt fratri ad genua puoluto. in terramqz pstrato. qui non nisi his officijs viscera charitatis expleturum esse se credit. etiam cū labore suo pareat. an in sermone sui atqz propositi pertinacia perseueret.

Obiectio qd oporteat quidē abscondi continentiam sed suscipi recusata nō debeat. **Cap. xxiij.**

Germanus. In illo quidē superior exemplo dubium vt credimus nō est. quin expediat abscondi continentiam nostrā potius q̄ per cōstantibz prodi. ac super huiuscemodi causis nos quoqz fatemur inuitabile esse mendaciū. In secundo autē nulla nobis incūbit necessitas mentiēdi. Primū quia possumus ea que fratrum ministerio porriguntur ita renuere vt nullo nos definitionis vinculo colligem⁹. deinde qd semel renuētes possumus immobilē tenere sententiam.

Responsio qd irrationabilis sit huius diffinitionis pertinacia. **Cap. xxiiij.**

Ioseph. Has diffinitiones illorum monasteriorum esse non dubium est. in quibus renunciationis vestre vt dicitis rudimenta formata sunt. quoz p̄ncipes fratrum refectioni suas assolent preponere voluntates et obstinatissime id qd semel mēte pcepserint exequuntur. Ceterū seniores nostri q̄rum fidei apostolicarū signa virtutū testimonium reddiderūt. quiqz vniuersa iudicio potius ac discretionē spūs. quā rigida animi obstinatione gesserūt. eos q̄ alienis infirmitatibus acquiescerent. multo vteriores fruct⁹. q̄ eos q̄ in suis definitionibus perdurarent. capere celsū et sublimiorisqz pronūciauerunt esse virtutis. contegere potius continentiam necessario hoc vt dictum est humilicqz mēdacio q̄ patefacere superbo veritatis indicio.

Quomodo abbas pyamon suam continentiam celare maluerit. **Cap. xxiiij.**

Dicitur abbas pyamon post viginti et quinque annos oblatam sibi a quodam fratre vna ac vinum absqz hesitatione suscipiens. confestim ea que ingesta fuerant. contra cōsuetudinem degustare. quā ignote cunctis continentie maluit propalare virtutem. Quā si illud qz considerare velim⁹. qd seniores nostros incūctanter fecisse meminimus. qui mirabilia virtutū suarū. vel pprios actus quos necesse erat ad instructionem iuniorum i collatione proferri. sub aliorū solebant colorare personis. quid aliud possumus q̄ a pertū sup his iudicare mēdaciū. Atqz vtinā nos q̄qz dignū aliquid haberemus. qd ad incitandam fidem pponi iunioribz posset. pfecto minime vereremur huiuscemodi illorum figmenta sectari. Rectius enī est sub talis figure colore mentiri. q̄ p obstantia irrationabili istius veritatis. aut ea que audientes edificare potuerant. incogrua taciturnitate contegere. aut si ex nostra persona veraciter proferantur. iactantiam noxie vanitatis incurrere. Ad qd

Collatio xvii abbatis Joseph

etiam nos magisterio suo doctor gentium
evidenter instituit. qui revelationum suarum
magnitudinem ex altero maluit proferre pro
sona dicens. Scio hominem in christo. si
ne in corpore. siue extra corpus nescio. de
scit. raptum usque ad tertium celum. et scio
huiusmodi hominem quia raptus est in pa
radisum. et audivit ineffabilia verba quae
non licet homini loqui.

Testimonia scripturarum de com mutatis definitionibus

Cap. xv.

Non possibile nobis est. breuiter
vniuersa percurrere. Quis etenim
enumerare sufficiat omnes pro
pmodum patriarchas. sanctosque in nu
merabiles. alios pro vite tutamine. alios
pro benedictionis desiderio. alios pro mi
sericordia. alios pro alicuius occultatione
mysterij. alios pro celo dei. alios pro examina
tione veritatis. patrociniis ut ita dixerim
assumpsisse mendaciam. Quae sicut enume
rari cuncta non possunt. ita praetermitti pe
nitentia vniuersa non debent. Nam beatus
ioseph pietas compulit ut falsum fratribus
crimen etiam cum obtestatione regie salutis
impingeret dicens. Exploratores estis. in
firmiora terrae venistis inspicere. Et infra.
Dixit inquit ex vestris vnum. et adducite
fratrem vestrum huc. vos autem custodiemini
hic. usque dum manifesta fiant verba ve
stra. an verum dicatis. an non. sin autem. per
salutem pharaonis exploratores estis. Si
enim non eos hoc misericordiam mendacio ter
ruisset. nec patrem fratresque reuifere. nec eos
in tantis inopie periculis alere. nec consci
entiam postremo fratrum a reatu venditionis
suae expurgare potuisset. Non ergo tam
reprehensibile fuit metum fratribus incul
sisse mendaciam. quam sanctum atque laudabile
occasione ficti periculi inimicos ac ven
ditores suos ad salutarem penam compulsi
se. Denique cum grauissime in simulationis
vigeretur inuidia. non illius quod falso obij
ciebatur. sed anterioris criminis conscientia
frangebatur. dicentes adinnicem. Veritas
haec patimur. quia peccauimus in fratrem

nostrum. quod despicimus tribulationem anime
eius. cum rogaret nos et non audire
mus eum. propter hoc venit nobis omnis tri
bulatio haec. Quae quidem confessio. non
solum apud fratrem. in quem impia crudeli
tate peccauerat. verum etiam apud deum huius
litate saluberrima. tantum eorum facinus ut
credimus expiauit. Quid salomon qui
perceptum a deo sapientiae donum. in primo iu
dicio suo non nisi assumptione mendaciam
declarauit. Nam ut veritatem quam mulie
ris mendacio tegebatur exculperet. etiam
ipse mendaciam utique astutissime excogita
ti usurpauit auxilium dicens. Afferte mi
hi gladium. et diuidite infantem viuum in
duas partes. et date dimidiam partem vni
et dimidiam partem alteri. Quae simulatio
crudelitatis. cuius vere matris viscera pro
mouisset. ab ea autem quae mater non erat
laudaretur. tunc demum sagacissimo xita
tis iudicio illam sententiam promulgauit.
quam nemo a deo inspiratam esse non cre
didit. date inquit huic infanti viuum
et non occidatur. haec est enim mater eius. Pro
inde nec deere nec posse nos vniuersa com
plere. quae vel cum quiete animi vel cum com
motione decernimus. etiam alijs scriptu
rarum testimonijs copiosius edocemur. quae
bus vel viros sanctos vel angelos vel ip
sum omnipotentem deum. ea quae definitant
frequenter legimus immutasse. Nam beatus
dauid cum iurissuradi definitione decre
uit dicens. Haec faciat deus inimicum dauid.
et haec addat. si reliquero de omnibus quae
pertinent ad nabal usque mane mingentes
ad parietem. Et continuo intercedente abi
gail uxore eius ac pro eodem supplicante.
remitte minas. mollit sententiam. et ma
uult transgressor. propositi iudicari. quam sa
menti sui fidem cum crudelitatis executio
ne huare dicens. Venit dominus. nisi cito ve
nisset in occursum mihi. non remansisset
nabal usque ad lucem matutina mingens
ad parietem. Cuius sicut illam precipitis sa
cramenti facilitatem quae de perturbate
mentis commotione descenderat nequaquam
imitanda esse censemus. ita remissionem

De diffiniēdo vel nō diffiniēdo

atq; emendationē statuti sectandā esse
decernimus. **E**lectiois vas Corinthijs
scribens. reditū suū absoluta definitione
pmittit dicens. **V**eniā autē ad vos. cum
macedoniā pertransiero. **M**acedoniā
enī pertransibo. apud vos autē manebo
vel etiā hyemabo. vt vos me deducatis
quocunq; iero. **N**olo enī vos modo in
trāsitu videre. spero ē me aliquāto tēpo
re manere apud vos. **C**uius rei etiā in
secunda epistola meministi ita. **E**t hac cō
fidentia volui prius venire ad vos. vt se
cundam gratiā haberetis. et p vos trās
irez in macedoniā. et iterū a macedonia
venire ad vos. et a vobis reduci in inde
am. **S**ed superueniēte salubriore consi
lio. nequa q̄ se id qd̄ pmiserat executum
evidentissime confitetur. **C**ū h̄ in q̄t vo
luissem. nūquid leuitate vsus sum. **A**ut
quē cogito h̄m carnē cogito. vt sit apud
me ē nō n̄. **D**eniq; cur maluerit defini
tionē sui p̄terire h̄monis. q̄ aduētū suo
onerolam discipulis. inferre tristitiam.
etiā cum sacramenti obtestatione decla
rat. **E**go autē teste deum inuoco in aiām
meā. qd̄ parcēs vobis. nō veni vltra cor
inthū. **S**tatui enī hoc ap̄m apud me. vt
n̄ in tristitia venire ad vos. **C**ui in tra
turos se domū loth sodomis āgeli tene
gassent. dicētes ad eū. nō intrabimus. s̄
in platea manebimus. cōtinuo eius pre
abus cōpellitur statuti mutare h̄monē.
sicut scriptura subiungit. **E**t coegit eos
loth. et diuerterūt ad eum. **Q**ui vtiq; si
diuersuros se ad eū esse nouerāt. inuitā
tis petitionē simulatoria excusatione re
puerunt. sin autē veraciter excusabāt cui
denter immutasse sn̄iam cōprobantur.
Que vtiq; nō ob aliā credimus causā
spiritū sanctū sacris voluminibus indi
disse. nisi vt istis erudiamur exēplis. in
definitionib; n̄ris nō pertinaciter p̄ma
nere. s̄ eas arbitrio n̄ro debere subicere.
et ita iudiciū nostrū ab omni legis vicij
lo liberū conseruare. vt promptuz sit ad
sequendum quocunq; vocauerit salubre
cōsiliū. nec differat aut recuset ad id qd̄

vtilius discretio salutaris inuenit abs
q; vlla cūctatione transire. **E**t vt ad s̄
limiora adhuc ascendamus exempla. de
cūbentē in lecto regē ezechiam. grātiq;
egritudine laborantē ex persona dei eša
yas p̄pheta adorsus est dicens. **H**ec dic
domin⁹. **D**ispone domui tue. qz morietur
tu. et nō viues. **E**t conuēnit in q̄t ezechias
faciē suā ad parietē et orauit ad dñm et
dixit. **O**bscuro dñe memento queso quō
ambulauerim corā te i veritate ⁊ corde
perfecto. et qd̄ bonū est in oculis tuis fece
ri. **E**t fleuit ezechias fletu magno. **P**⁹
que rursus dicit ad eundem. **R**euertere
et dic ezechie regi iuda dicens. **H**ec dic
dñs deus dauid patris tui. **A**udisti ora
tionē tuā. et vidi lachrymā tuam. et ecce
adiūciaz super dies tuos quindecim an
nos. et de manu regis assyriorū liberabo
te. et ciuitatez hanc p̄tegā. p̄pter me. et
p̄pter dauid seruū meū. **Q**uid euidenti⁹
hoc testimonio. quo misericōdie ac pietatē in
tuitu mauult dñs suū cassare h̄mo
nē. et ad prestitute mortis terminos qui
decim annis vitā precantis extendere.
q̄ per immobilitatē decreti sui inexora
bilis inueniri. **S**imiliter etiā loquit ad
niniuitas censura diuina. **A**dhuc tridu
um ⁊ ninia subuertet. **D**oxq; peniten
tia eoz ieiunijsq; mollietur. taz minax et
abrupta sn̄ia atq; ad partē misericōdie pro
na pietate deflectitur. **Q**uod si quis velut p̄
sciam conuersionis eoz. s̄buerionem
ciuitatis ad hoc eis dñm asserat cōmīa
tum. vt eos ad salutare penitentiā puo
caret. cōsequēs ē vt hi q̄ fratib; presunt
absq; reprehensione mendaciū his qui i
digent emēdari. aliqua etiā districtoria
quā facturi sunt si opus fuerit cōminen
tur. **S**in vero dixerit deū seuerā illā sen
tentiā suā penitentiē eozū consideratiōe
reuocasse. h̄m illud qd̄ per ezechieles ait
Si dixerō impio morte morietis. et eger
it penitentiā a peccato suo. feceritq; iudiciū
⁊ iusticiā. vita viuet ⁊ nō morietur.
quib; docemur exēplis nō debere nos
obstinare in nostris definitionibus pdu

181

181

181

p 2

Collatio xvii abbatis Joseph

rare sed cōminationem ex necessitate p̄
positam clemēti miseratiōe mollire. Q̄d
ne solis specialiter iniuriis crederet do-
minus prestittisse etiam generaliter erga
omnes eadem se esse facturum per hie-
miā perpetuo protestatur et cum necesse
fuerit incunctanter suā se sententiā mu-
taturum pro nostris meritis repromittit
dicens. Repente loquar aduersus gentē
et aduersus regnū. vt euellā et destruam
et disperdam illud. Si penitentiā egerit
gens illa a malo quod locutus sum ad-
uersus eam. agam et ego penitentiā sup
malum q̄d cogitavi vt facerem ei. Et su-
bito loquar de gente et regno. vt edificē
et plantē illud. Si fecerit malum in ocu-
lis meis. vt nō audiat vocem meā. peni-
tentiā agam super bonū q̄d locutus suz
vt facerem ei. Ad ezechielem quoq; ait. No-
li subtrahere verbū. si forte audiāt. et cōū-
tat vnusquisq; a via sua mala. et penite-
bit me mali. q̄d cogitavi facere eis. p̄pter
maliciā studiorum eorum. Quibus testi-
monijs declaratur nō oportere vt perti-
naciter in nostris diffinitionibus herēa-
mus. s̄ ratione eas ac iudicio temperan-
das semperq; p̄legendas ac p̄ferēdas
esse meliores. et ad illam quę utilior diu-
dicata fuerit partem. sine cūctatione ali-
qua transcendendum.

Quō s̄m im mensitatē p̄scien-
tię diuina clemētia sed s̄m p̄-
sentes actus vel remūeret vnū
quēq; vel puniat. **Cap. xxvi.**

Illud etiam p̄re omnibus inesti-
mabilis illa cēlura nos instruit.
q̄d cū sit ei añ ortū vnus cuiusq;
q; p̄recognit⁹ finis. ita ordine ac rōe cō-
muni et humanis quodāmodo omnia
dispensat affectibus. vt nō p̄potentialit̄
nec s̄m p̄scientię suę ineffabilem notici-
am. sed s̄m p̄sentes hominū actus vni-
uersa diiudicās. vel respuat vnūquēq;
vel attrahat. et vel infundat q̄tidie sua
gratiam vel auertat. Q̄d ita esse etiam
illa sanlis manifestat electio. cuius vti-
q; cū vitu perabilem finē p̄scientiā dei

ignorare nō posset. de tot milibus israel
elegit eū et vnxit in regem. p̄sentis in il-
lo meritū vite remunerans. nō peccatuz
future p̄uaricationis intendens. ita vt
postq; reprobus factus est. velut penitu-
dinem gerens electionis suę. de. huma-
nis quodāmodo de eodem vocib; atq;
affectibus conqueratur dicēs. Penitet
me q̄ constituerim saul regem. quia de
reliquit me et x̄ba mea opere nō impleuit.
Et iter. Verū tñ lu gebat samuel saulē
qm̄ dominum penitebat q̄ constituisset
regem saul super israel. Deniq; hoc quo-
niā opere fuerat executus. postea etia; p̄
ezechielem prophetam dñs protestatur
cum omnibus se hominibus quotidiano
gesturum esse iudicio. etiam si dixerō in-
quiens iusto q̄ vita viuat. et confisus in
iusticia sua fecerit iniquitatem. omēs iu-
sticie eius obliuioni tradētur. et i iniquita-
te quā operatus est in ipsa moriet. Sin
autem dixerō impio. morte moriet. et ege-
rit penitentiā a peccato suo. feceritq; iu-
dicium et iusticiam. pignus restituerit il-
le impius rapināq; reddiderit. in man-
datis vite ambulauerit. nec fecerit q̄c̄q;
iniustuz. vita viuat et nō morietur. omnia
peccata eius quę peccauit nō imputabū-
tur ei. Deniq; cum ab illo populo quem
ex omnib; gentibus dñs adoptauit. pro-
pter subitam vituli p̄uaricationē mise-
ricordie suę auertisset a spectum. interue-
niens pro eo legislator exclamat. Obse-
cro dñe. peccauit populus iste peccatum
magnuz. fecerit sibi deos aureos. et nūc
si remittis peccatū eoz remitte. sin alias
dele me d libro tuo quem scripsisti. Cui
respondit dominus. Si quis inquit pec-
cauerit coram me. delebo eū de libro meo
David quoq; dum de iuda et persecuto-
ribus christi prophētico spiritu querere
tur. deleantur inquit de libro viuentiū.
Et quia nō merebantur ad penitentiā
salutarem pro reatu tanti criminis p̄ue-
nire. subiungit. Et cum iustis nō scribā-
tur. Deniq; i ipso iuda vis p̄phetice ma-
ledictionis euidenter impleta est. Nam

De diffiniendo vel non diffiniendo

expleto proditoris crimine suspendio se
necavit ne si post illam deletionem nois
sui conuersus ad penitentiam esset itez
cum iustis scribi mereret in celo. Non g
est ambigendum etiam in de nomen illo
tempore quo electus a christo a postolat
sortitus est gradum in libro viuentium
fuisse conscriptum ac pariter eum audis
se cum ceteris. Nolite gaudere quia de
monia vobis subijciuntur gaudete aut
quia nomina vestra scripta sunt in celis
Sed quia filargirie peste corruptus de
ascriptione celesti ad terrena deiectus e
cōpetenter de eo ac de similibus eius dē
per pphetam. Dñe omnes qui te derelin
quunt confundentur recedentes a te in
terra scribentur quia dereliquit venaz
a quarū viuentiū dñm. Et alibi. In cō
silio populi mei nō erunt et in scriptura
domus israel nō scribentur et i terrā Isra
el nō ingredientur.

Sancti viri pertinaces ac du rissimi non possunt. Cap. xxvii

Re illius precepti vtilitas est si
lenda q etiā si instigante ira v
qualibet alia passione sacramē
to nos aliquo vixerimus qd a nemine
quidem monachorū fieri penitus debet
vtriusq; tamen rei causa integro mētis
est pensanda iudicio et cōparanda est il
la res q; statuiamus huic ad quā trans
ire cōpellimur atq; ad eam sine cuncta
tione est transeundum que supueniēte
sanioze tractatu iustior fuerit iudicata.
Rectius enī est nostrum nos preterire h
monez q; rei salubrioris ac pie sabire ia
cturam. Deniq; nunq; rationabiles ac
probatos patres duos aut irrenocabi
les in huiusmodi diffinitionibus fuisse
reminiscimur sed velut cerā calore solis
ita eos ratione mollitos et intercedente
salubriore consilio melioribus partib;
sine hesitatione cessisse. Quoscuq; aut
vidimus definitionibus suis pertinacit
inherere irrationabiles semper probau
imus ac discretionis expertes.

Interrogatio an sit contrariū

predicte sententie illud qd dicitur
iurari et statui. Cap. xxviii.

Orationem pertinet que euidenter
copioseq; digesta est nihil op
tet monachis definire ne aut pzetarica
tor inueniatur aut peritax. Et vbi illd
psalmiste ponim? eloq; Jurari et sta
tui custodire iudicia iusticie tue. Quid
ē ei aliud iurare et statuere q; definita im
mobiliter custodire?

Responsio in quibus immobi lis definitio sit tenenda et in quibus si oportuerit rescindenda.

Cap. xxix.

Dieph. Nos nō de principa
libus mandatis sine quib; non
potest salus nostra omnino sibi
stere ista decernimus sed de his que sine
periculo status nostri vel relaxare possu
mus vel tenere vtpote de irremisso rigo
reiciant de vini siue olei ppetua abiti
nentia de progressu cellule penitus cōbi
tendo de lectionis seu meditationis in
cessabili iugitate que sine iactura profes
sionis ac propositi nostri et exerceri cū li
buerit possunt et cum necesse fuerit irrep
hensibiliter pretermitti. Ceterum super
obseruantia illozum principalium man
datorum cōstantissime definiendū est
ac p his etiā mors si necesse fuerit non vi
tanda pro quibus immobiliter est dicit
dum iurari et statui. Qd fieri debet pro
custodia charitatis pro qua spernenda
sunt vniersa ne bonū tranquillitatis il
lius perfectioq; maculetur. Similitq;
iurandum est p castimonie puritate nec
aliud facere nos oportet pro fide pro so
brietate atq; iusticia que omnia indemu
tabili perseverantia sunt tenenda et a q
bus paululum recessisse damnabile est.
De illis vō corporalibus exercitijs que
ad modicum dicuntur esse vtilia ita ē vt
diximus statuendū vt si qua supuene
rit certior pietatis occasio que illa suade
at relaxari nulla su per his lege teneam
h ptemissis eis ad vtiliora libere trāscā.

Collatio XVII abbatis Joseph

mus. In illis enim corporalibus exercitijs si pro tempore relinquatur periculum non est ab his vero vel ad momentum declinasse mortiferum est.

¶ Quoadmodum debeant celata committi. *Cap. xxx.*

M De quoque simili cautione curandum est. ut si quis forsitan hinc que esse vultis occultus de vno ore fuerit prolapsus. nulla occultationis precepta sollicitent audientem. magis enim latebit si negligenter atque simpliciter tractatur. quod non tanta quilibet fratrum super divulgatione eius impugnatione torquibilis existimans rem vilem aliquam transitoria confabulatione prolata. et que ex bispo sit lenior. quia cautissimo silentij precepto sensibus audientis commendata non fuerit. Nam si etiam fides eius aliqua sacramentorum obtestatione tenueris. citius illud pendendum esse non ambigas. Maior enim aduersus ipsum vis diabolice impugnationis insurget. ut et te mellificet vel tenuet. et illum transgressorem quoniam sui faciat sacramenti.

¶ Nihil super his que ad usum communis vite attinet definiendum. *Cap. xxxi.*

I Idcirco nihil debet abrupte monachus super his duntaxat que ad corporales exercitationes pertinent definire. ne aduersarium ad impugnationem eorum que velut sub legis observatione custodit magis incitans citius ea violare cogatur. Prefigens siquidem sibi legem unusquisque sub libertatis gratia constitutus. ne perniciosa semetipsum obliget seruitute. ut ea que licito immo etiam laudabiliter cum gratiarum actione presumere potuisset. si necessitas fortasse compulerit velut transgressor percipere compellatur cum preuaricatione peccati. Ubi enim non est lex. nec preuaricatio. Beatissimi Joseph institutione atque doctrina velut diuino oraculo confirmati. in egypto residere malimus. Sed licet parum deinceps de nostra essemus promissione sol-

liciti. tamen expleto septem annorum numero sponsonem nostram gratanter implem. Excurretes namque ad cenobium nostrum illo iam tempore quo de impetrando ad heremum redita fiducia gerebamus. primum senioribus nostris honorem debitum soluimus. deinde animis eorum qui pro charitatis ardore crederimus litterarum nostrarum satisfactionibus nequaquam fuerant desinitis. postquam redintegrauimus charitatem. tandemque ad plenam aculeo nostre sponsionis anullo his que cum gaudio prosequeribus ad scythiote solitudinis secreta remeauimus. **¶** Hanc vobis o sancti fratres illustrum patrum scientiam atque doctrinam nostram ut potest elucubravit inscia. quare etiam si incultus forsitan sermo confudit potius quam digessit. queso ne laudem insignium virorum reprehensio nostre rusticitatis euacuet. Tutius siquidem nobis in conspectu nostri iudicis visum est. doctrine huius magnificenciam vel incultis sermonibus perdere quam silere. quippe cum et profectui lectoris. si sublimitate sensuum contemplet. hoc quod imperitia nostri sermonis offendit obesse non possit. et maior sit nobis utilitatis cura quam laudis. Neque enim hoc quod sanctorum virorum dicta descripsi. et plenum periculi. et egenum laudis esse non noueramus. sed prudens ut de laqueo pedem indidi. nec me indubitato discrimini sub incerta spe alieni profectus tradere recusavi. mones omnes ad quorum manus opuscula ista peruenierit. ut quicquid placuerit in eis patrum nostrorum vero sciant esse quod displicet. omnes quibus amabilis est vita et doctrina sanctorum.

¶ Explicit collatio secunda abbatis Joseph de diffinitione.

¶ Expliciunt septem alie collationes cassiani.